

ИЗВЈЕШТАЈ

О СПРОВОЂЕЊУ

ОПШТИХ ИЗБОРА 2018. ГОДИНЕ

Сарајево, мај 2019. године

ИЗВЈЕШТАЈ
О СПРОВОЂЕЊУ
ОПШТИХ ИЗБОРА 2018. ГОДИНЕ

Сарајево, мај 2019. године

© Централна изборна комисија Босне и Херцеговине 2019.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине дозвољава репродуцирање овог материјала уз навођење власника ауторских права и у неизмијењеном садржају. Захтјеви у вези са ауторским правима могу да се пошаљу Централној изборној комисији Босне и Херцеговине путем имејла kontakt@izbori.ba или на адресу Данијела Озме 7, 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине

Данијела Озме бр. 7

71000 Сарајево

Босна и Херцеговина

Тел. +387 (0) 33 251 300

Факс: +387 (0) 33 251 329

Имејл: kontakt@izbori.ba

Интернет адреса: www.izbori.ba

Изрази писани у једном роду односе се без дискриминације на оба пола.

САДРЖАЈ

Увод.....	9
Сажетак	11
1. СПРОВОЂЕЊЕ НЕПОСРЕДНИХ ИЗБОРА	17
1.1 Активности на измјенама и допунама Изборног закона БиХ	17
1.1.1 Нормативна дјелатност.....	18
1.1.2 Одлуке Централне изборне комисије Босне и Херцеговине у вези са вођењем Централног бирачког списка	26
1.2 Објава Општих избора 2018. године.....	27
1.3 Активности уписа бирача у Централни бирачки списак за Опште изборе 2018. године.....	27
1.3.1 Ажурирање Централног бирачког списка	27
1.3.2 Упис бирача у Централни бирачки списак који своје бирачко право остварују на редовним бирачким мјестима (редовни бирачи)	29
1.3.3 Упис избјеглих лица и лица које привремено бораве у иностранству у Централни бирачки списак.....	30
1.3.3.1 Проблеми у поступку уписа бирача у Централни бирачки списак за гласање изван Босне и Херцеговине	32
1.3.4 Злоупотреба бирачког права	33
1.3.5 Ажурирање података Централног бирачког списка за расељена лица.....	35
1.3.5.1 Ажурирање података о расељеним лицима за Опште изборе 2018. године	36
1.3.6 Упис бирача за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ	37
1.3.7 Ажурирање података о умрлим лицима	39
1.3.8 Достава извода из Централног бирачког списка по захтјеву политичких субјеката .	40
1.4 Координација рада општинских/градских изборних комисија (ОИК/ГИК).....	41
1.5 Овјера пријава политичких субјеката за учешће на Општим изборима 2018. године..	43
1.5.1 Овјера пријава политичких партија и независних кандидата	43
1.5.1.1 Провјера потписа подршке и обрада кандидатских образаца	46
1.5.2 Овјера пријава коалиција и листи независних кандидата.....	46
1.5.3 Овјера и потврђивање кандидата и кандидатских листи за учешће на изборима.....	46
1.5.4 Овјера и потврђивање кандидата и кандидатских листи за учешће на изборима – компензацијски мандати	47
1.5.5 Ждријебање за утврђивање редослиједа политичких субјеката на гласачком листићу за Опште изборе 2018. године	47
1.6 Обука и едукација изборне администрације	48
1.6.1 Озвучавање Изборног закона БиХ и Закона о финансирању политичких партија	55
1.6.2 Учешће у УНДП / UNDP пројекту “Жене у изборима у Босни и Херцеговини“	56
1.7 Информисање бирача – Едукативна и мотивацијска кампања	56
1.7.1 Едукативна кампања – ТВ Телоп, ТВ спот, радио-цингл, огласи у штампаним медијима.....	56
1.7.2 Едукативна кампања – бирачи изван Босне и Херцеговине	58
1.8 Безбједносни аспекти Општих избора 2018. године	59
1.9 Донација транспарентних гласачких кутија.....	60
1.10 Рад Главног центра за бројање	62
1.11 Посматрачи изборног процеса.....	66
1.11.1 Оцјена међународних посматрача.....	68
1.12 Дан одржавања Општих избора 07.10.2018. године.....	69
1.13 Одазив бирача на Општим изборима 2018. године	70
1.14 Неважећи гласачки листићи.....	73
1.15 Утврђивање изборних резултата	74
1.16 Ефекти поновног бројања гласачких листића.....	76

1.17	Достављање образаца Изјава о имовинском стању	77
1.18	Поврат таксе за овјеру политичким партијама и независним кандидатима	78
1.19	Анализа именована чланова бирачких одбора и њихових замјеника, разлози за одустајање из чланства бирачких одбора	79
1.20	Пријевремени избори 17.02.2019. године.....	80
2.	СПРОВОЂЕЊЕ ПОСРЕДНИХ ИЗБОРА ЗА ЗАКОНОДАВНЕ ОРГАНЕ ВЛАСТИ.....	82
2.1	Вијеће народа Републике Српске	82
2.2	Дом народа Парламента Федерације БиХ	83
2.3	Дом народа Парламентарне скупштине БиХ	85
2.3.1	Дом народа Парламентарне скупштине БиХ из Републике Српске	85
2.3.2	Дом народа Парламентарне скупштине БиХ из Федерације БиХ	85
3.	ЗАШТИТА ИЗБОРНОГ ПРАВА	86
3.1	Приговори Коалиције “Под лупом” за слободне и поштене изборе	101
3.1.1	Захтјеви за поновно бројање гласачких листића које је поднијела Коалиција “Под лупом“	103
4.	ФИНАНСИЈСКЕ И ЛОГИСТИЧКО-ОПЕРАТИВНЕ АКТИВНОСТИ.....	104
5.	ИНФОРМАТИЧКО-ТЕХНИЧКА ПОДРШКА	106
5.1	Надоградња ЈИИС БиХ – Централни бирачки списак	106
5.2	Дорада функционалности модула за унос и обраду резултата избора	109
5.3	Геоинформациони систем (ГИС)	112
5.4	Консолидација ЈИИС БиХ, израда репозиторијума	113
5.5	Пробни избори (Dry run)	115
5.6	Графичка припрема документације	116
6.	ФИНАНСИРАЊЕ ИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ	118
6.1	Трошкови изборне кампање.....	120
6.2	Лимит на трошкове кампање	120
6.3	Структура трошкова изборне кампање.....	120
6.4	Упоредни преглед трошкова изборне кампање у периоду 2006–2018. година	121
6.5	Извори финансирања политичких партија.....	122
7.	ПОТЕШКОЋЕ И ИЗАЗОВИ КОЈИ СУ ВЈЕШТАЧКИ ПРОИЗВЕДЕНИ ДА БИ СЕ ОТЕЖАЛО СПРОВОЂЕЊЕ ОПШТИХ ИЗБОРА 2018. ГОДИНЕ	125
8.	ЗАКЉУЧАК.....	129

ПОПИС ТАБЕЛА

Табела 1. Број бирача уписаних у Централни бирачки списак на Дан избора 07.10.2018. године..	28
Табела 2. Старосна структура бирача уписаних у Централни бирачки списак на Дан избора 07.10.2018. године.....	28
Табела 3. Број уписаних бирача по категоријама на Дан Опшних избора 07.10.2018. године са одазивом.....	29
Табела 4. Разлози за одбијање уписа у Централни бирачки списак за гласање изван БиХ.....	32
Табела 5. Преглед броја уписаних бирача за гласање у ДКП БиХ за Опште изборе 2018. године са одазивом.....	38
Табела 6. Подаци о активностима брисања умрлих лица са Централног бирачког списка.....	40
Табела 7. Преглед пријављених, овјерених и одбијених политичких партија и независних кандидата за Опште изборе 2018. године.....	45
Табела 8. Преглед поднешених пријава политичких партија и независних кандидата по органима власти.....	45
Табела 9. Преглед овјерених кандидатских листи за додјелу компензацијских мандата за Опште изборе 2018. године по органима власти.....	47
Табела 10. Укупно верификованих гласачких пакета у Главном центру за бројање.....	64
Табела 11. Укупан број пребројаних гласачких листића по категоријама.....	64
Табела 12. Преглед важећих и неважећих гласачких листића.....	73
Табела 13 . Бирачка мјеста са највећим бројем неважећих гласачких листића.....	74
Табела 14. Изабрани кандидати на Општим изборима 2018. године.....	74
Табела 15. Преглед одбијених мандата након Опшних избора 2018. године.....	76
Табела 16. Број бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за пријевремен изборе	81
Табела 17. Овјерене листе /кандидати из Скупштина Тузланског и Зеничко-добојског кантона	83
Табела 18. Овјерене листе/кандидати из осам кантона ФБиХ.....	83
Табела 19. Табеларни преглед жалби.....	98

ПОПИС ГРАФИКОНА

Графикон 1. Одазив бирача на Општим изборима 2018. године.....	71
Графикон 2. Одазив бирача по ентитетима.....	71
Графикон 3. Старосна структура бирача који су гласали.....	72
Графикон 4. Полна структура бирача који су гласали.....	72
Графикон 5. Преглед важећих, неважећих и празних листића по различитим нивоима.....	73
Графикон 6. Старосна структура изабраних кандидата.....	75
Графикон 7. Полна структура изабраних кандидата.....	75
Графикон 8. Графички приказ поднешених финансијских извјештаја политичких партија.....	119
Графикон 9. Графички приказ поднешених финансијских извјештаја независних кандидата.....	119
Графикон 10. Графички приказ структуре трошкова изборне кампање политичких партија.....	121
Графикон 11. Графички приказ трошкова изборне кампање у периоду 2006–2018. године.....	122
Графикон 12. Тренд трошкова изборне кампање у периоду 2006–2018. године.....	122
Графикон 13. Графички приказ извора финансирања политичких партија.....	123
Графикон 14. Однос прихода и дугова политичких партија.....	124

ПОПИС СЛИКА

Слика 1. Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018. (на језицима у званичној употреби у БиХ)	54
Слика 2. Приручник за посматрање избора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018. (на језицима у званичној употреби у БиХ и на енглеском језику)	54
Слика 3. Практикум за изборну комисију основне изборне јединице у Босни и Херцеговини на језицима у званичној употреби у БиХ и на енглеском језику	54
Слика 4. Практикум за финансирање изборне кампање и политичких партија	55
Слика 5. ЦД-ови с аудиоверзијама Изборног закона БиХ и Закона о финансирању политичких партија.....	55
Слика 6. Штампани оглас “Како гласати“	57
Слика 7. ТВ спот	57
Слика 8. Мотивацијски спот	58
Слика 9. Форма за приступ	106
Слика 10. Административни дио – праћење онлајн преноса података.....	107
Слика 11. Графички прикази дијелова апликације	108
Слика 12. Приказ форме за приступ модулу	109
Слика 13. Форма за праћење уноса резултата	110
Слика 14. Форма за контролу унесених података.....	110
Слика 15. Форма за правилно обједињавање резултата на бирачком мјесту.....	111
Слика 16. Приказ резултата	111
Слика 17. Интегрисани изборни информациони систем БиХ (ЈИИС БиХ)	114
Слика 18. Статистика СМС центра	116
Слика 19. Илустрације и графичке припреме	117

ПОПИС ФОТОГРАФИЈА

Фотографија 1. Семинар за политичке партије и независне кандидате	49
Фотографија 2. Учесници Конференције “У сусрет Општим изборима 2018.“.....	50
Фотографија 3. Обука за рад на апликацији “Вођење и употреба Централног бирачког списка“ – <i>практични дио</i>	51
Фотографија 4. Обука контролора изборних резултата, Сарајево, 20. септембар 2018. године	52
Фотографија 5. Дониране транспарентне гласачке кутије.....	61
Фотографија 6. Потписивање Додатка Меморандуму о разумијевању између ЦИК БиХ и ОЕБС БиХ.....	61
Фотографија 7. Сала за бројање – снимљено видео-надзором	62
Фотографија 8. Верификација гласачких пакета изван БиХ.....	63
Фотографија 9. Међународни посматрачи – представници органа за спровођење избора.....	67
Фотографија 10. Семинар за посматраче изборног процеса 2018. године	67
Фотографија 11. Симулација рада на бирачког мјесту.....	68

Увод

1. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Централна изборна комисија БиХ) надлежна је за спровођење Анекса III Дејтонског мировног споразума, Изборног закона Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 и 31/16), Закон о финансирању политичких партија ("Службени гласник БиХ", бр. 95/12 и 41/16), учествује у спровођењу Изборног закона Републике Српске ("Службени гласник РС", бр. 34/02, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12 и 109/12), Изборног закона Брчко Дистрикта БиХ ("Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ", бр. 17/08 и 43/08), Закона о избору, престанку мандата, опозиву и замјени начелника општина у Федерацији БиХ ("Службене новине ФБиХ", број 19/08), Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 и 24/08) те Устава Федерације БиХ и Устава Републике Српске у дијелу који се односи на изборе.
2. Изборним законом Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Изборни закон БиХ), члан 2.9 став (1) тачка 16 утврђено је да Централна изборна комисија БиХ подноси годишњи извјештај Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Парламентарна скупштина БиХ) о провођењу избора у Босни и Херцеговини, спровођењу Изборног закона БиХ и иницира измене тог закона.
3. Осим Изборног закона БиХ, у надлежности Централне изборне комисије БиХ је и спровођење дијела Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине, којим је Централна изборна комисија БиХ надлежна да оцјењује, на основу достављених информација и података из службене евиденције, да ли кандидат за предсједавајућег, министра и замјеника министра у Савјету министара БиХ испуњава услове за именовање, као и спровођење Закона о финансирању политичких партија.
4. Овај извјештај обухвата најзначајније активности које се односе на спровођење Општих избора 2018. године у Босни и Херцеговини.
5. Извјештај садржи осам цјелина: спровођење непосредних избора, спровођење посредних избора, заштита изборног права, финансијско и логистичко-оперативне активности, информатичко-техничка подршка, финансирање изборне кампање, потешкоће и изазови који су вјештачки произведени да би се отежало спровођење Општих избора 2018. године и закључак.
6. Централна изборна комисија БиХ је, на 38. сједници одржаној 29. маја 2019. године, размотрила и утврдила текст овог извјештаја који се подноси Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Сажетак

7. У 2018. години Централна изборна комисија БиХ се примарно фокусира на припрему и спровођење Општих избора. Неке од новина у изборном процесу 2018. године укључивале су употребу транспарентних гласачких кутија, видео-надзор у Главном центру за бројање, надоградњу апликација и софтвера Централни бирачки списак, дораду функционалности модула за унос и обраду резултата избора, консолидација Јединственог изборног информационог система БиХ, израду репозиторија и ГЕО информационог система. Уложени су додатни напори у координацију активности са надлежним институцијама у вези са брисањем умрлих лица са бирачког списка, а имена умрлих лица која су остала на Централном бирачком списку су означена посебним знаковима. У циљу заштите изборног права изборним комисијама основних изборних јединица дозвољено је да објаве списак бирача који су уписани да гласају путем поште, на огласној табли или на други погодан начин, те да обавијесте бираче да у Центру за бирачки списак провјере да ли се њихово име налази на наведеном списку. Извршено је озвучавање Изборног закона БиХ и Закона о финансирању политичких партија како би се слијепим и слабовидним особама омогућила доступност изборног законодавства на језицима у званичној употреби у Босни и Херцеговини. Такође, за потребе изборне администрације припремљена су два нова практикума “Практикум за изборну комисију основне изборне јединице у Босни и Херцеговини“ и “Практикум за финансирање изборне кампање и политичких партија“. За обуку бирачких одбора израђена је једнообразна и побољшана методологија и вршен је надзор над обуком чланова бирачких одбора; припремљен је едукативни видео о процедурама бројања гласачких листића и евидентирања изборних резултата, а активности везане за едукација бирача изван земље су почеле већ у јануару 2018. године.
8. Централна изборна комисија БиХ је 08.05.2018. године објавила да ће Општи избори у БиХ бити одржани 07.10.2018. године и усвојила календар изборних активности.
9. Општи избори су расписани за: Предсједништво Босне и Херцеговине, Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Представнички дом Парламента Федерације Босне и Херцеговине, Предсједника и потпредсједнике Републике Српске, Народну скупштину Републике Српске и Скупштине кантона у Федерацији Босне и Херцеговине.
10. Укупан број бирача на Изводу из Централног бирачког списка на дан одржавања Општих избора 2018. године је био 3.355.659 од чега у Федерацији БиХ 2.055.123 бирача, у Републици Српској 1.234.728 бирача, а у Брчко дистрикту БиХ 65.808 бирача, од чега њих 38.734 гласају за опцију Федерације БиХ, а 27.074 бирача гласају за опцију Република Српска.
11. Старосна структура бирача уписаних у Централни бирачки списак на Дан избора је следећа: 17,27% су млађи од 30 година, а 82,73% имају 30 и више година.
12. На Дан избора 07.10.2018. године на Централном бирачком списку налазило се 1.681.633 (50,11%) жена и 1.674.026 (49,89%) мушкараца.
13. У извјештајном периоду Централна изборна комисија БиХ је донијела 73 одлуке, којим је за 55 особа утврђено да неће бити уписане у Централни бирачки списак док

се налази на издржавању казне затвора, а за 18 особа да стичу право уписа у Централни бирачки списак након издржане казне затвора.

14. На Општим изборима 2018. године укупно је учествовало 128 политичких субјеката: 58 политичких партија, 36 коалиција и 34 независна кандидата.
15. За Опште изборе 2018. године овјерене су 804 кандидатске листе са укупно 7.497 кандидата: 3.119 (41, 60%) жена и 4.378 (58, 40%) мушкараца.
16. Старосна структура овјерених кандидата је сљедећа: 1.420 (18,94%) кандидата су млађи од 30 година док 6.077 (81,06%) имају 30 и више година.
17. 41 овјерена политичка партија, односно коалиције, поднијеле су укупно 73 кандидатске листе са укупно 842 кандидата за додјелу компензацијских мандата и све су испуниле услове за овјеру.
18. За Опште изборе 2018. године изборне комисије су именовале укупно 52.931 члана бирачких одбора (5.839. председника; 5.801 замјеника председника; 21.285 чланова и 20.052 замјеника чланова бирачких одбора). У односу на укупан број именованих укупно је одустало њих 10.641 или 20,10% након чега је вршено поновно попуњавање бирачких одбора недостајућим члановима углавном новим кандидатима политичких субјеката, али и из резерве изборних комисија.
19. У 2018. години поред обавезне обуке за изборну администрацију (чланове изборних комисија и упосленике центара за бирачки списак) реализоване су и едукативне сесије за представнике политичких партија о начину регистрације политичких субјеката за учешће на непосредним изборима. Обуке за изборну администрацију су се фокусирали на Рад на апликацији за Пасивну регистрацију бирача; и апликацији Вођење и употреба Централног бирачког списка“ – практични дио; двије обуке које су спроведене у оквиру пројекта и уз подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ – обука изборних комисија основне изборне јединице за рад бирачких одбора и обука контролора изборних резултата; те едукацију чланова бирачких одбора за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ.
20. У циљу информисања бирача проведена је и едукативна и мотивацијска кампања. Циљ едукативне кампање је био упознавање бирача са избором бирачке опције и како гласати, док је циљ мотивацијске кампање био анимирање бирача да остваре своје бирачко право.
21. У 2018. години Централна изборна комисија БиХ је реализовала пројекат предизборне помоћи Савјета Европе у Босни и Херцеговини за Опште изборе 2018. године. Циљ пројекта је био: 1) подршка изради пет публикација: “Избори у Босни и Херцеговини – дуг пут ка демократским стандардима“; Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018. године; Приручник за посматрање избора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018. године; Практикум за изборну комисију основне изборне јединице у Босни и Херцеговини; Практикум за финансирање изборне кампање и политичких партија; 2) организација предизборне конференције о обавезама општинских/градских изборних комисија у припремама директних избора 2018. године (“У сусрет Општим изборима 2018. године“). Укупна вриједност пројекта је у износу од максимално 67,329.99 ЕУР, од чега је реализовано 58.634,54 ЕУР или 114.679,20 КМ.

22. На дан избора бирачи су гласали на 5.804 бирачка мјеста: од чега 5.380 редовних, 128 у одсуству, 141 за гласање лично у мјесту пребивалишта из 1991. године, 145 гласачких мјеста за гласање непотврђеним гласачким листићем и 10 бирачких мјеста у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ у иностранству.
23. На Општим изборима 2018. године гласало је укупно 1.812.839 бирача или 54,02% бирача од чега је излазност у Федерацији БиХ била 59,85%, а у Републици Српској 40,15%. Највећи одазив бирача у односу на број уписаних бирача забиљежен је у општини Источни Стари Град 80,70 % док је најмањи одазив бирача забиљежен у општини Усора 30,20 %.
24. Од укупног броја бирача који су гласали на Општим изборима 50, 34% је мушкараца и 49, 66% жена, а старосна структура бирача који су гласали је сљедећа: 84,03% бирача имају 30 и више година, док 15,97% бирача су млађи од 30 година.
25. У области безбједности изборног процеса Централна изборна комисија БиХ је правовремено обавијестила сва релевантна министарства унутрашњих послова и безбједносне агенције да је расписала Опште изборе 2018. године након чега је Министарство безбједности БиХ именовало Радну групу за праћење реализације задатака из надлежности институција и полицијских органа БиХ везаних за спровођење Општинских избора у БиХ. Одлуком Радне групе за праћење реализације задатака из надлежности институција и полицијских органа БиХ везаних за спровођење Општинских избора у БиХ формиран је Оперативни штаб акције “Општи избори 2018.” који је окупио полицијске органе у БиХ, а чији задатак је био спровођење и координација оперативних активности.
26. На дан одржавања Општинских избора, 07.10.2018. године, све информације су прикупљане у оперативном-комуникацијском центру 112 Министарства безбједности БиХ и оперативном центру Дирекције за координацију полицијских органа, а затим просљеђиване Централној изборној комисији БиХ. Оперативни штаб “Општи избори 2018” са сједиштем у Дирекцији за координацију полицијских органа у БиХ је у току 07.10.2018. године у вријеме гласања запримио укупно 19 пријава о инцидентима у изборном процесу на територији Федерације БиХ и Брчко дистрикта БиХ од тога 11 инцидентата је квалификовано као нарушавање јавног реда и мира, док је 8 заведено као “остали инциденти” од којих је за два инцидента обавијештено Тужилаштво БиХ, након чега су полицијске агенције предузеле потребне радње на документовању по путама и под надзором Тужилаштва БиХ. Према информацијама Министарства унутрашњих послова Републике Српске (Штаб акције “Избори 2018.”) на територији Републике Српске на дан избора забиљежено је 7 ремећења јавног реда и мира и осталих инцидентата.
27. Изборни процес је посматрало 6.207 посматрача акредитованих од Централне изборне комисије БиХ (5.384 посматрача из 14 удружења; 689 посматрача из 44 међународне организације и 134 посматрача из 23 политичка субјекта) и 58.083 посматрача акредитованих од општинских/градских изборних комисија. Највећи број изборних посматрача акредитовали су градови Бањалука (5.486) и Бијељина (4.312). Општинска изборна комисија Источни Дрвар није имала поднешених захтјева за акредитовање посматрача. Од укупно 128 политичких субјеката који се појављују на гласачком листићу, њих 115 је акредитовало изборне посматраче код општинских/градских изборних комисија.
28. Општа је оцјена међународних посматрача да је “Централна изборна комисија БиХ већину својих задатака ефикасно спроводила упркос ограниченом буџету и особљу, а

у окружењу сталних критика и навода који се односе на техничке припреме. Уопштено, виши нивои изборне администрације су ефикасно спроводили изборе. На дан избора, бирачки одбори су радили транспарентно, али су се суочавали са одређеним потешкоћама у праћењу процедура, посебно током бројања”.

29. У периоду изборних активности, учесници изборног процеса подносили су приговоре и жалбе који се односе на: рјешења Централне изборне комисије БиХ којим се даје/не даје сагласност на именовање чланова изборне комисије; одлуке о овјери или одбијању овјере пријаве политичких субјеката; одлуке о овјери или одбијању овјере кандидатских листи; одлуке о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине; одлуке о утврђивању и објави броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године; приговоре о именовању чланова бирачких одбора; поступке у вези с повредом члана 16.14 став (3) Изборног закона БиХ којим је забрањено вођење плаћене изборне кампање путем електронских и штампаних медија; повреде изборног права у периоду кампање политичких субјеката; поступци у вези са кршењем изборне шутње; повреде бирачког права на дан избора; захтјеви за поврат уплаћених средстава на име таксе за учешће на Општим изборима 2018; захтјеви изборних комисија за отварање врећа са гласачким материјалом; захтјеви за поновно бројање гласачких листића; одлуке о потврђивању и објављивању резултата Општинских избора 2018. године, опозив начелника општине, посредне изборе, пријевремене изборе.
30. У свим фазама изборног процеса укупно је изјављено 1.073 жалбе Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине (Суд БиХ) од којих је Суд БиХ 1.069 жалби одбио или одбацио и четири одлуке вратио на поновни поступак, што у проценту износи да је 99,63 % одлука Централне изборне комисије БиХ потврђено.
31. У 2018. години поднешена је Уставном суду Босне и Херцеговине једна апелација и три захтјева за оцјену уставности акта Централне изборне комисије БиХ, који су одбачени као недозвољени.
32. Укупан број упита за провјеру Централног бирачког списка у 2018. години износио је 1.621.298, док је укупан број СМС порука за провјеру локације бирачког мјеста за Опште изборе 2018. године био 76.856.
33. Главни центар за бројање је био смјештен у објекту “ЗОИ 84“ д.о.о. ОЦ “Зетра“ у Сарајеву и у његовом раду, осим запосленика Секретаријата Централне изборне комисије БиХ, учествовала су 423 вањска сарадника распоређена у три смјене.
34. У Главном центру за бројање пребројано је укупно 67.706 гласачких пакета слједећих категорија: 50.469 гласачких пакета бирача изван БиХ, 801 гласачки пакет бирача који су гласали у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ (ДКП БиХ), 2.893 гласачка пакета бирача који су гласали у одсутности, 10.281 гласачки пакет бирача који су гласали путем мобилног тима и 3.262 гласачка пакета бирача који су гласали непотврђеним гласачким листићем. Према одлукама, у Главном центру за бројање вршено је поновно бројање за 90 бирачких мјеста за 118 нивоа.
35. Процент неважећих гласачких листића по различитим основама, не укључујући празне гласачке листиће, кретао се од 3,41 % за избор чланова Предсједништва Босне и Херцеговине до 4,1 % за скупштине кантона.

36. Дана, 06.11.2018. године Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је у законом прописаном року (30 дана од дана одржавања избора) донијела Одлуку о потврђивању резултата Општинских избора у Босни и Херцеговини 2018. године ("Службени гласник БиХ", број 78/18). Одлука о I допуни Одлуке о потврђивању резултата Општинских избора у Босни и Херцеговини је објављена у "Службеном гласнику БиХ", број 82/18, а Одлука о II допуни Одлуке о потврђивању резултата Општинских избора у Босни и Херцеговини у "Службеном гласнику БиХ", број 83/18.
37. На Општинским изборима 2018. године од 518 потврђених мандата за 376 (72,59%) су припали мушкарцима, а 142 (27,41%) женама.
38. Старосна структура изабраних кандидата је сљедећа: 491 (94,79%) изабрани кандидат има 30 и више година старости, а 27 или 5,21% кандидата су млађи од 30 година старости.
39. Након спроведених Општинских избора 2018. и потврђивања резултата избора, 12 изабраних званичника (2 за Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ; 1 за Представнички дом Парламента Федерације БиХ; 3 за Народну скупштину Републике Српске и 6 за Скупштине кантона у Федерацији БиХ) одбило је прихватити освојени мандат те је проведен поступак провјере сљедећих квалификованих кандидата, и донесено 12 управних аката којима је мандат додијељен сљедећим квалификованим кандидатима.
40. Укупни трошкови Општинских избора 2018. године су износили 7.930.897,65 КМ, од чега је на исплате члановима бирачких одбора утрошено 4.174.810,20 КМ.
41. На Општинским изборима 2018. године коришћене су транспарентне гласачке кутије, које су дониране Централној изборној комисији БиХ од Организације за европску безбједност и сарадњу (ОЕБС БиХ), а чију набавку су финансирали амбасаде Краљевине Норвешке, Уједињеног Краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске и Сједињених Америчких Држава у БиХ.¹ Укупно је набављено 10.000 транспарентних гласачких кутија, 10.000 поклопаца за гласачке кутије и 60.000 безбједносних пломби – печата.
42. Одлуком Централне изборне комисије БиХ о поврату уплаћеног новчаног износа таксе за овјеру политичким партијама и независном кандидату који су испунили услове за поврат новчаног износа таксе (52 политичке партије и један (1) независни кандидат) биће враћено 982.000 КМ, а једном независном кандидату 7.000 КМ, што чини укупно 989.000 КМ.
43. Политичке партије које су Централној изборној комисији БиХ поднијеле постизборни финансијски извјештај исказали су трошкове изборне кампање у износу од 9.577.347,57 КМ, а независни кандидати у износу од 9.889,00 КМ. За уплату такси за овјеру и за изборну кампању током Општинских избора 2018. године политичке партије и независни кандидати су отворили посебни трансакцијски рачун.
44. На Општинским изборима 2018. године укупно 16 градоначелника градова/начелника општина је освојило мандат. Од наведеног броја, укупно 7 градоначелника/начелника је прихватило новоизабрани мандат (Бужим, Домањевац-Шамац, Босански Петровац, Добој, Дрвар, Босанско Грахово, Какањ), те су се у наведеним општинама/градовима провели пријевремени избори 17. 02. 2019. године. Градоначелник града Требиње је

¹ Споразум о донацији, број: 07-1-16-2-823-6/2018 од 03.10.2018. године.

одбио освојени мандат на Општим изборима 2018. године, али је због именовања на другу функцију поднио оставку на функцију начелника, те су и у овом граду одржани пријевремени избори 17.02.2019. године.

45. Након доношења одлука о престанку мандата градоначелника/начелника Централна изборна комисија БиХ је на 95. сједници одржаној 10.12.2018. године донијела Одлуку о расписивању и одржавању пријевремених избора за градоначелнике Градова Добој и Требиње и начелнике Општина Босански Петровац, Босанско Грахово, Бужим, Домањевац-Шамац, Дрвар, Какањ и Рибник.
46. За учешће на пријевременим изборима овјерено је укупно 13 политичких партија, 13 независних кандидата и једна коалиција. Укупно је овјерено 17 кандидата политичких партија и коалиција те се на гласачким листићима налазило укупно 30 кандидата.
47. Централни бирачки списак за пријевремене изборе закључен је дана 28.01.2019. године, а одлуком о закључивању и потврђивању броја уписаних бирача у Централни бирачки списак за пријевремене изборе за градоначелнике градова и начелнике општина који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године утврђено је да је за пријевремене изборе уписано укупно 170.892 бирача.
48. За посматрање пријевремених избора Централна изборна комисија БиХ је акредитовала укупно 262 посматрача из удружења грађана.
49. Пријевремени избори су у складу с Одлуком о расписивању и одржавању пријевремених избора одржани 17.02.2019. године на 293 бирачка мјеста у 9 градова/општина.
50. Централна изборна комисија БиХ је дана 25.02.2019. године донијела Одлуку о утврђивању и објављивању резултата пријевремених избора за градоначелнике и начелнике предметних градова и општина, а истеком рока за подношење жалбе и захтјева за поновно бројање гласачких листића, односно након правоснажности одлука, у складу с чланом 5.32 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је дана 05.03. донијела одлуке о потврђивању резултата пријевремених избора за градоначелнике Града Требиње и Града Добој, односно начелнике општина Босанско Грахово, Босански Петровац, Домањевац-Шамац, Дрвар, Какањ и Рибник, а дана 06.03.2019. године Одлуку о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Бужим.
51. Централна изборна комисија БиХ је спровела и посредне изборе за делегате у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ из Републике Српске и Федерације БиХ, Дом народа Парламента Федерације БиХ и Вијеће народа Републике Српске, а у наредном периоду требају се провести посредни избори за предсједника и потпредсједника Федерације БиХ.

1. СПРОВОЂЕЊЕ НЕПОСРЕДНИХ ИЗБОРА

1.1 Активности на измјенама и допунама Изборног закона БиХ

52. Користећи се овлашћењем и обавезом из члана 2.9 став (1) тачка 16. Изборног закона БиХ, којим Централна изборна комисија БиХ, између осталог, има могућност да иницира измјене Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је у сврху проналажења рјешења и припреме Општинских избора 2018. године на разматрање и усаглашавање доставила Интерресорној радној групи за измјену изборног законодавства Босне и Херцеговине материјал с приједлозима измјена и допуна Изборног закона БиХ о којима је постигнута сагласност свих седам чланова Централне изборне комисије БиХ, како би се унаприједиле изборне процедуре и правила гласања.
- Интерресорна радна група за измјену изборног законодавства Босне и Херцеговине, у којој су и три члана Централне изборне комисије БиХ, којом је предједавао Бранко Петрић, садашњи предједник Централне изборне комисије БиХ, у своме раду је имала потешкоће, с обзиром на то да на радним састанцима по уредно примљеним позивима поједини чланови Интерресорне радне групе за измјену изборног законодавства Босне и Херцеговине из других институција нису присуствовали, тако да у већини случајева због недостатка кворума су радни састанци одгађани.
53. Централна изборна комисија БиХ се у припреми приједлога измјена и допуна Изборног закона БиХ руководила препорукама релевантних међународних организација које су посматрале изборе у Босни и Херцеговини (ОЕБС/ОДИHR, Конгрес локалних и регионалних власти Савјета Европе).
54. По захтјеву Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ, Централна изборна комисија БиХ је дала мишљење са образложењем на чланове 2.10, 2.19, 5.10, 6.2, 14.1 и 17.9 у приједлогу Закона о измјенама и допунама Изборног закона БиХ – предлагатељ су поједини посланици Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ.
55. По захтјеву Дома народа Парламентарне скупштине БиХ је Централна изборна комисија БиХ дала мишљење са образложењем у вези са члановима 2.9, 2.10, 2.13, 2.20, 5.1, 5.3, 5.7, 5.8, 5.10, 5.18, 5.19, 5.20, 5.22, 5.23, 5.25, 5.30 на приједлог Закона о измјенама и допунама Изборног закона БиХ – предлагатељ су поједини посланици Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ.
56. У самом изборном периоду Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ је донио закључак, број: 01-50-1-15-62/18 (веза: 01,02-50-19-1190/18) од 05.07.2018. године, којим се задужује Централна изборна комисија БиХ да својим подзаконским актом пропише да се на бирачком мјесту на којем се утврди да је више од 5% неважећих гласачких листића избори понављају. С обзиром на то да је наведени приједлог у закључку у супротности са чланом 2.10 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је дала одговор на предметни закључак, којим је између осталог истакла да би Централна изборна комисија БиХ донијела подзаконски акт на начин како је наведено у предметном закључку, неопходно је измијенити и одредбе Изборног закона БиХ.

1.1.1 Нормативна дјелатност

57. У У 2018. години, за потребе одржавања Општинских избора и пријевремених избора у 9 општина/градова, Централна изборна комисија БиХ је донијела низ подзаконских аката:

- Упутство о измјенама и допунама Упутства о утврђивању квалификација, броја, именовању и разрјешењу и обуци чланова изборне комисије основне изборне јединице у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 10/18)
- Одлуку о броју чланова изборне комисије основне изборне јединице у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 17/18)
- Одлука о дипломатско-конзуларним представништвима Босне и Херцеговине, у којима се планира организирање гласања за Опште изборе 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 17/18)
- Одлука о расписивању и одржавању Општинских избора 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Правилник о употреби и изради извода из Централног бирачког списка (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Правилник о измјенама Правилника о употреби и изради извода из Централног бирачког списка (“Службени гласник БиХ“, број 62/18)
- Правилник о спровођењу избора у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Правилник о измјенама Правилника о спровођењу избора у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 62/18)
- Правилник о измјени Правилника о спровођењу избора у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 69/18)
- Правилник о пријави и условима за овјеру политичких субјеката за учешће на непосредним изборима у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Правилник о медијском представљању политичких субјеката у периоду од дана расписивања избора до дана одржавања избора (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Правилник о утврђивању квалификација и поступку именовања чланова бирачких одбора (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Правилник о измјенама Правилника о утврђивању квалификација и поступку именовања чланова бирачких одбора (“Службени гласник БиХ“, број 62/18)

- Правилник о организацији рада и утврђивању резултата гласања у Главном центру за бројање за Опште изборе 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 54/18)
- Упутство о роковима и редослиједу изборних активности за Опште изборе у БиХ који ће се одржати у недјељу, 07.10.2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Упутство о измјенама Упутства о додјели и престанку мандата (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Упутство о допуни Упутства о врстама, начину и роковима за одређивање бирачких мјеста (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Упутство о утврђивању квалификација, броја, именовању и разрјешењу и обуци чланова изборне комисије основне изборне јединице у Босни и Херцеговини – пречишћени текст (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Упутство о допунама и измјенама Упутства о условима и процедурама за акредитовање изборних посматрача у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Упутство о условима и процедурама за акредитовање изборних посматрача у Босни и Херцеговини – пречишћени текст (“Службени гласник БиХ“, број 41/18)
- Одлука о логу Централне изборне комисије Босне и Херцеговине који ће се користити за Опште изборе 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Одлука о закључивању Централног бирачког списка са стањем на дан 07.05.2018. године у 24,00 часова (“Службени гласник БиХ“, број 29/18)
- Овјерене кандидатске листе за учествовање на Општим изборима који се одржавају 07. октобра 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 57/18)
- Одлука о измјени одлуке о утврђивању и објави броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 62/18)
- Одлука о закључивању и потврђивању извода из Централног бирачког списка за Опште изборе 2018. године и објављивању броја бирача за сваку изборну јединицу (“Службени гласник БиХ“, број 62/18)
- Одлука о одређивању бирачких мјеста за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ“, број 69/18)
- Одлука о потврђивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 78/18)
- Одлука о I допуни Одлуке о потврђивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 82/18)

- Одлука о II допуни Одлуке о потврђивању резултата Општинских избора у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 83/18)
- Одлука о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата у Вијећу народа Републике Српске (“Службени гласник БиХ“, број 88/18)
- Одлука о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата за Дом народа Парламентарне скупштине БиХ (“Службени гласник БиХ“, број 88/18)
- Одлука о расписивању и одржавању пријевремених избора за градоначелнике града Добој и града Требиње и начелнике општине Босански Петровац, општине Босанско Грахово, општине Бужим, општине Домањевац-Шамац, општине Дрвар, општине Какањ и општине Рибник (“Службени гласник БиХ“, број 88/18)
- Упутство о роковима изборних активности за одржавање пријевремених избора за градоначелника Града Добој, градоначелника Града Требиње, начелника Општине Босанско Грахово, начелника Општине Босански Петровац, начелника општине Бужим, начелника Општине Домањевац-Шамац, начелника Општине Дрвар, начелника Општине Какањ и начелника Општине Рибник (“Службени гласник БиХ“, број 88/18)
- Одлука о закључивању и потврђивању броја уписаних бирача у Централни бирачки списак за пријевремене изборе за градоначелнике Града Добој и Града Требиње и начелнике општина Босанско Грахово, Босански Петровац, Бужим, Домањевац-Шамац, Дрвар, Какањ и Рибник, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019.године (“Службени гласник БиХ“, број 91/18)
- Упутство о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за тијела власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ“, број 91/18)
- Овјерене кандидатске листе за учешће на пријевременим изборима за градоначелника Града Добој, градоначелника Града Требиње, начелника општине Босанско Грахово, начелника општине Босански Петровац, начелника општине Бужим, начелника општине Домањевац-Шамац, начелника општине Дрвар, начелника општине Какањ и начелника општине Рибник („Службени гласник БиХ“, број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за градоначелника Града Добој, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године (“Службени гласник БиХ“, број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за градоначелника Града Требиње, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године (“Службени гласник БиХ“, број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника

општине Босанско Грахово, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)

- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника општине Босански Петровац, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника општине Бужим, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника општине Домањевац-Шамац, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника општине Дрвар, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника општине Какањ, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)
- Одлука о утврђивању и објави броја уписаних бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за пријевремене изборе за начелника општине Рибник, који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 4/19)
- Одлука о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата за Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018.године ("Службени гласник БиХ", број 10/19)
- Одлука о закључивању и потврђивању броја уписаних бирача у Централни бирачки списак за пријевремене изборе за градоначелнике градова и начелнике општина који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 10/19)
- Одлука о закључивању и потврђивању броја уписаних бирача у Централни бирачки списак за бираче који гласају путем мобилног тима за пријевремене изборе за градоначелнике градова и начелнике општина који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године ("Службени гласник БиХ", број 10/19)
- Одлука о I допуни Одлуке о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата за Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018. године ("Службени гласник БиХ", број 12/19)

- Одлука о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018. године (”Службени гласник БиХ“, број 15/19)
- Одлука о потврђивању и објави броја бирача уписаних у Централни бирачки списак за пријевремене изборе за градоначелнике градова и начелнике општина са стањем на дан 17.02.2019. године у 24.00 часа (”Службени гласник БиХ“, број 15/19)
- Критеријум и поступак попуне недостајућих мандата у Дому народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018. године (”Службени гласник БиХ“, број 16/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за градоначелника Града Добој одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за градоначелника Града Требиње одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Босански Петровац одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Босанско Грахово одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Домањевац-Шамац одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Дрвар одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Какањ одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Рибник одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)
- Одлука о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Бужим одржаних дана 17. фебруара 2019. године (”Службени гласник БиХ“, број 19/19)

- Одлука о II допуни Одлуке о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата за Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 19/19).

Остали акти Централне изборне комисије БиХ објављени у службеним гласилима

- Одлука о утврђивању питања за израду тестова, као и критеријума за провјеру знања председника, чланова и њихових замјеника за Опште изборе 2018. године (“Службени гласник БиХ“, број 69/18)
- Одлука о разрјешењу председнице Централне изборне комисије Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ“, број 71/18)
- Одлука о избору председника Централне изборне комисије Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ“, број 71/18)

Акти Централне изборне комисије БиХ објављени на интернет страници www.izbori.ba

- Закључак о утврђивању техничког пречишћеног текста Изборног закона Босне и Херцеговине – Изборни закон Босне и Херцеговине – технички пречишћени текст
- Одлука о утврђивању и објави броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године
- Одлука о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године
- Одлука о измјенама одлуке о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године
- Одлука о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године
- Одлука о I измјенама о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године
- Одлука о II измјени о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године
- Одлука о III измјени о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године
- Одлука о IV измјенама о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године

- Инструкција о начину уноса, обраде и контроле изборних резултата за Опште изборе 2018. године
- Одлука о успостави Главног центра за бројање и о именовану директора и замјеника директора Главног центра за бројање за Опште изборе 2018. године
- Одлука о именовану главног контролора, замјеника главног контролора, контролора за обраду, унос и потврду резултата гласања и контролора за транспорт, руковање и складиштење гласачких листића и другог изборног материјала на Општим изборима 2018. године
- Инструкција о начину уписивања серијских бројева печата гласачке кутије у Образац за бројно стање за Опште изборе 2018. године
- Одлука о поврату уплаћеног новчаног износа таксе за овјеру
- Одлука о висини накнада за рад бирачких одбора у Босни Херцеговини на спровођењу Општих избора 2018. године
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Вијећу народа Републике Српске из реда српског народа
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Вијећу народа Републике Српске из бошњачког народа
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Вијећу народа Републике Српске из реда хрватског народа
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Вијећу народа Републике Српске из реда Осталих
- Одлука о успостави Главног центра за бројање и о именовану директора и замјеника директора Главног центра за бројање за спровођење пријевремених избора за градоначелника Града Добој, градоначелника Града Требиње, начелника општине Босанско Грахово, начелника општине Босански Петровац, начелника општине Бужим, начелника општине Домањевац-Шамац, начелника општине Дрвар, начелника општине Какањ и начелника општине Рибник
- Одлука о именовану главног контролора, замјеника главног контролора, контролора за обраду, унос и потврду резултата гласања и контролора за транспорт, руковање и складиштење гласачких листића и другог изборног материјала за спровођење пријевремених избора за градоначелника Града Добој, градоначелника Града Требиње, начелника општине Босанско Грахово, начелника општине Босански Петровац, начелника општине Бужим, начелника општине Домањевац-Шамац, начелника општине Дрвар, начелника општине Какањ и начелника општине Рибник
- Одлука о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за градоначелника Града Добој

- Одлука о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за градоначелника Града Требиње
- Одлука о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за начелника Општине Дрвар
- Одлука о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за начелника Општине Домањевац-Шамац
- Одлука о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за начелника Општине Босанско Грахово
- Одлука о утврђивању и објављивању резултата пријевремених избора за градоначелника Града Добој, градоначелника Града Требиње, начелника општине Босанско Грахово, начелника општине Босански Петровац, начелника општине Бужим, начелника општине Домањевац-Шамац, начелника општине Дрвар, начелника општине Какањ и начелника општине Рибник одржаних дана 17.02.2019. године
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Западно-херцеговачког кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Тузланског кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Унско-санског кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Посавског кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Кантона Сарајево
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Средњобосанског кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Херцеговачко-неретванског кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Босанско-подрињског кантона Горажде
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Зеничко-добојског кантона
- Одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из Кантона 10

- Одлука о расподјели мандата делегатима из реда српског народа у Дом народа Парламента Федерације БиХ
- Одлуке о расподјели мандата делегатима из реда осталих у Дом народа Парламента Федерације БиХ
- Одлука о расподјели мандата делегатима из реда бошњачког народа у Дом народа Парламента Федерације БиХ
- Одлука о расподјели мандата делегатима из реда хрватског народа у Дом народа Парламента Федерације БиХ
- Одлуке о додјели мандата делегату у Дом народа Парламента Федерације БиХ из реда српског народа.

Акти Централне изборне комисије БиХ који се не објављују у службеним гласилима и интернет страници www.izbori.ba.

- Правилник о начину и трајању ангажовања додатног особља за припрему и спровођење Општих избора 2018. године
- Одлука о изгледу гласачких листића и садржају воденог жига за производњу папира за штампање гласачких листића за Опште изборе 2018. године
- Одлука о изради сита (алата) за израду воденог жига за производњу папира за штампање гласачких листића за Опште изборе 2018. године
- Одлука о уништењу сита са воденим жигом.

1.1.2 Одлуке Централне изборне комисије Босне и Херцеговине у вези са вођењем Централног бирачког списка

58. У складу с надлежношћу о вођењу Централног бирачког списка, а у вези с одредбом члана 1.7 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је, на основу података достављених од надлежних органа о лицима која се налазе на издржавању казне затвора или су издржале казну затвора због озбиљних повреда хуманитарног права коју је изрекао Суд БиХ, Суд Републике Српске или Суд Федерације БиХ и Суд Брчко дистрикта БиХ или које се нису повиновале наредби да се појаве пред Судом БиХ, Судом Републике Српске или Судом Федерације БиХ и Судом Брчко дистрикта БиХ у извјештајном периоду, донијела 73 одлуке, којим је за 55 особа утврђено да неће бити уписане у Централни бирачки списак док се налази на издржавању казне затвора, а за 18 особа да стичу право уписа у Централни бирачки списак након издржане казне затвора.

1.2 Објава Општих избора 2018. године

59. Централна изборна комисија БиХ је 08.05.2018. године, у складу с чланом 1.14 и чланом 2.9 став (1) тачка 2.а Изборног закона БиХ, донијела Одлуку о расписивању и одржавању Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године², као и Упутство о роковима и редослиједу изборних активности за Опште изборе у Босни и Херцеговини који ће се одржати у недјељу 07.10.2018. године (у даљњем тексту: Упутство о роковима и редослиједу изборних активности). Општи избори 2018. године се одржавају за сљедеће нивое власти:

- Предсједништво Босне и Херцеговине,
- Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,
- Представнички дом Парламента Федерације Босне и Херцеговине,
- Предсједника и потпредсједнике Републике Српске,
- Народну скупштину Републике Српске и
- Скупштине кантона у Федерацији Босне и Херцеговине.

1.3 Активности уписа бирача у Централни бирачки списак за Опште изборе 2018. године

1.3.1 Ажурирање Централног бирачког списка

60. Поступак вођења Централног бирачког списка и уписа бирача прописан је поглављем 3. Изборног закона БиХ – Бирачки списак, те Правилником о употреби и изради извода из Централног бирачког списка. Централни бирачки списак је евиденција о држављанима БиХ који имају бирачко право у складу с Изборним законом БиХ и формира се, води и користи за потребе организације и спровођења избора у складу са законом, за спровођење референдума, за спровођење опозива изабраног функционера и изборе органа локалне самоуправе у складу са законом.

61. Одлуком о закључивању Централног бирачког списка са стањем на дан 07.05.2018. године у 24:00 часа, односно на дан прије расписивања Општих избора 2018. године (у складу с чланом 4.2 Изборног закона БиХ) утврђено је да је укупан број бирача у Босни и Херцеговини уписаних у Централни бирачки списак 3.381.963, те је појединачно утврђен и број бирача по изборним јединицама за тијела власти за које се проводе избори. У укупан број је укључено и 27.317 бирача из Брчко дистрикта БиХ који немају одређену ентитетску бирачку опцију, а коју су могли да одреде у наредном периоду, односно до 24.07.2018. године.

62. Одлуком о закључивању и потврђивању извода из Централног бирачког списка за Опште изборе 2018. године и објављивању броја бирача за сваку изборну јединицу, на основу члана 3.6 став (2) тачка е) од 30.08.2018. године, закључен је Централни бирачки списак који ће се користити за Опште изборе 2018. године са стањем на дан 23.08.2018. године у 24:00 часа, те је утврђен укупан број бирача уписаних у изводе из Централног бирачког списка 3.352.933, као и појединачан број бирача према

² “Службени гласник БиХ”, број 29/18.

изборним јединицама за органе власти за које се спроводе избори, а објављена је и на интернет страници Централне изборне комисије БиХ.

63. Наведени подаци коришћени су за израду извода из Централног бирачког списка по бирачким мјестима, а који су се користили на дан одржавања Општих избора 07.10.2018. године.
64. На дан Општих избора у Централни бирачки списак укупно је уписано 3.355.659 бирача и то 2.055.123 бирача у Федерацији БиХ, 1.234.728 бирача у Републици Српској и 65.808 бирача у Брчко дистрикту БиХ.

Табела 1. Број бирача уписаних у Централни бирачки списак на Дан избора 07.10.2018. године

	Број бирача	Процент
Федерација БиХ	2.055.123	61.24%
Република Српска	1.234.728	36.80%
Брчко дистрикт БиХ	65.808	1.96%
Укупно	3.355.659	100.00%

65. Од укупног броја бирача уписаних у Централни бирачки списак у Брчко дистрикту БиХ (65.808) њих 38.734 гласају за опцију Федерације БиХ, а 27.074 бирача гласају за опцију Република Српска.
66. Од укупног броја бирача уписаних у Централни бирачки списак 17,27% су млађи од 30 година, а 82,73% имају 30 и више година.
67. Према сполној структури на Централном бирачком списку на Дан избора 07.10.2018. године налазило се 50,11% жена и 49,89% мушкараца.

Табела 2. Старосна структура бирача уписаних у Централни бирачки списак на Дан избора 07.10.2018. године

	Број бирача	<30	>=30	М	Ф	М<30	М>=30	Ф<30	Ф>=30
ФБиХ	2.055.123	3.79264	1.675.859	1.017.533	1.037.590	194.507	823.026	184.757	852.833
РС	1.234.728	1.89502	1.045.226	623.014	611.714	97.694	525.320	91.808	519.906
БД БиХ	65.808	10.848	54.960	33.479	32.329	5.442	28.037	5.406	26.923
БиХ	3.355.659	579.614	2.776.045	1.674.026	1.681.633	297.643	1.376.383	281.971	1.399.662

Табела 3. Број уписаних бирача по категоријама на Дан Општих избора
07.10.2018. године са одазивом

Категорија	Број бирача	Одазив
Редовни бирачи	3.242.680	1.745.305
Бирачи који гласају лично	12.037	104
Бирачи који гласају у одсуству	8.261	2.883
Бирачи регистровани за гласање путем поште	76.682	50.252
Бирачи регистровани за гласање путем мобилног тима	12.188	10.261
Бирачи регистровани за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ (ДКП)	1.085	801
Укупан број непотврђених гласачких листића	2.726	3.233 потврђених ³
УКУПНО	3.355.659	1.812.839

1.3.2 Упис бирача у Централни бирачки списак који своје бирачко право остварују на редовним бирачким мјестима (редовни бирачи)

68. Упис бирача који гласају на редовном бирачком мјесту врши се системом ”пасивне регистрације“. Све особе којима се изда важећа лична карта државе БиХ аутоматски су уписане у Централни бирачки списак. На основу одредби члана 3.5 Изборног закона БиХ, надлежни орган који води регистар грађана доставља податке за ажурирање Централног бирачког списка у складу са Законом о централној евиденцији и размјени података.
69. За потребе преузимања података у оквиру пројекта ”Пасивна регистрација бирача у БиХ“ развијен је апликативни дио софтвера, чија је основна сврха да олакша поступак преноса података, одређивање бирачких мјеста и израду извода из коначног бирачког списка.
70. Стање Централног бирачког списка и број бирача, те сви остали неопходни подаци, утврђују се на основу података који се, у складу са Јединственом методологијом и програмом обраде и вођења евиденција Централног бирачког списка, односно актом којим је утврђена сарадња Централне изборне комисије БиХ и Агенције за идентификационе документе, евиденцију и размјену података Босне и Херцеговине, преузимају сваког првог понедељка у мјесецу или у зависности од потребе.

³ У периоду од дана закључивања Централног бирачког списка до дана избора 2.726 бирача су уписани у Централни бирачки списак. Број од 3.233 особе које су гласале непотврђеним гласачким листићима укључује: бираче који су регистровани изван БиХ, а на дан избора били у БиХ као и бираче из Брчко дистрикта БиХ који доставили увјерење о ентитетском држављанству на бирачко мјесто за гласање непотврђеним гласачким листићем.

71. За потребе спровођења Општих избора 2018. године извршено је ажурирање података Централног бирачког списка у четири (4) термина, који су на основу Изборног закона БиХ утврђени Правилником, како слиједи:

Први пресјек извршен је на дан прије расписивања избора 07.05.2018. године, са стањем у 24,00 часа и коришћен је за израду Привремених извода из Централног бирачког списка и провјеру пребивалишта кандидата у складу са чланом 4.2 став (1) тачка 1. Изборног закона БиХ.

Други пресјек извршен је на дан 24.07.2018. године и коришћен је у сврху одређивања бирачких мјеста и прављења спецификација за штампање гласачких листића (75 дана прије дана одржавања избора).

Трећи пресјек извршен је на дан 23.08.2018. године и коришћен је за израду Извода из коначног бирачког списка који је дистрибуисан на бирачка мјеста (45 дана прије дана избора).

Четврти пресјек извршен је на дан 07.10.2018. године, односно на дан избора, с циљем утврђивања бирачког права гласача који су гласали непотврђеним гласачким листићима.

1.3.3 Упис избјеглих лица и лица које привремено бораве у иностранству у Централни бирачки списак

72. Упис избјеглих лица и лица које привремено бораве у иностранству у Централни бирачки списак врши се системом активне регистрације и за Опште изборе 2018. године почео је са даном расписивања избора и трајао је до 24.07.2018. године. Достава пријавног обрасца ПРП-1 са пратећом документацијом Централној изборној комисији БиХ је могла да се врши путем поште на поштански претинац 450 и 451, путем факса, електронском поштом (е-маил) или лично путем протокола Централне изборне комисије БиХ. Упис избјеглих лица из БиХ који имају бирачко право је континуирани процес који се врши током цијеле године.

73. У сврху доступности образаца за пријаву као и информисања бирача, даном расписивања Општих избора 2018. године, 08.05.2018. године, обрасци пријаве, са пратећим Водичем за пријаву бирача за гласање изван БиХ и обавјештењима објављени су на веб страници Централне изборне комисије БиХ www.izbori.ba, а доступне су биле и двије инфо линије за помоћ бирачима.

74. За потребе информисања грађана БиХ, који бораве у иностранству, о начину уписа бирача и гласања изван БиХ за Опште изборе 2018. године, припремљено је и дана, 29.05.2018. године, путем Министарства спољних послова БиХ прослијеђено амбасадама и конзулатима БиХ у иностранству укупно 18.000 пријавних образаца ПРП-1, 3.600 Водича за гласање изван БиХ са обавјештењем о начину и роковима за регистрацију за гласања путем поште, на језицима у службеној употреби у БиХ, а партнерима, удружењима грађана и међународним организацијама у иностранству је упућено укупно 220 сетова са информативним материјалом (пријавни обрасци ПРП-1, Одлука о дипломатско-конзуларним представништвима БиХ у иностранству у

којима се планира гласање за Опште изборе 2018. године и Водич за пријаву бирача за гласање изван БиХ на језицима у службеној употреби у Босни и Херцеговини.

75. Дана 17.05.2018. године свим бирачима који су били уписани у Централни бирачки списак за гласање изван БиХ за Опште изборе 2018. године упућено је укупно 64.019 комада персонализованих потврђених образаца ПРП-2, лично на адресе бирача путем ”ЈП БХ Пошта Д.О.О. Сарајево.“
76. Централна изборна комисија БиХ је запримила⁴ око 100.000 поднесака у вези са подношењем пријава за упис бирача за гласање изван БиХ, од чега 10.400 путем факса и лично, 14.000 путем поштанског претинца, те око 70.000 имејл порука са пријавама за гласање путем поште, доставом података о новим адресама, захтјевима за слање образаца за регистрацију, захтјевима за провјеру података, те одређени број дуплих аката и допуна документације.
77. Сви заинтересовани за гласање изван БиХ имали су могућност да се информишу о статусу својих пријава путем веб странице Централне изборне комисије БиХ. Успостављене су дежурне инфолиније у сврху помоћи и пружања неопходних информација бирачима изван БиХ као и у земљи, а путем имејл адреса упућено је око 4.500 одговора и појашњења на упите везано за регистрацију бирача. Особље задужено за рад на регистрацију бирача за гласање изван БиХ достављало је и обавијести путем имејла о уоченим недостацима у пријавама и роковима за њихово отклањање.
78. Након спроведеног процеса уписа бирача за гласање изван БиХ, те уноса и обраде достављених података, Одлуком Централне изборне комисије БиХ о закључивању и потврђивању извода из Централног бирачког списка за Опште изборе 2018. године и објављивању броја бирача за сваку изборну јединицу, од 30. 08. 2018. године, са стањем на дан 23.08.2018. године у 24:00 часа, између осталог, утврђен је број од 77.814 бирача⁵ уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ, од чега 76.729 бирача који гласају путем поште и 1.085 бирача који гласају у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ.
79. Претходно је, дана 13.08.2018. године, донесена Одлука о утврђивању и објави броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ за Опште изборе 2018. године, као и Одлука о одбијању уписа у Централни бирачки списак подносилаца пријава, којом је укупно **9.136 пријава** бирача одбијено за упис у Централни бирачки списак за гласање изван БиХ, из разлога јер нису испуњени услови прописани чланом 3.15. став (1), (2) и (3) Изборног закона БиХ.
80. У Табели 4. су наведени разлози за одбијање уписа у Централни бирачки списак за гласање изван Босне и Херцеговине.

⁴ Од дана расписивања избора до истека рока за подношење пријава 24.07.2018. године.

⁵ Одлуком о утврђивању извода из Централног бирачког списка за бираче који ће гласати путем мобилног тима за Опште изборе 2018. године (акт број 06-1-07-2-932-1/18 од 21.09.2018.) 47 лица је пререгистровано да гласају путем мобилног тима (чиме је број бирача регистрованих за гласање путем поште 76.682).

Табела 4. Разлози за одбијање уписа у Централни бирачки списак за гласање изван БиХ

Недостатак у пријави	Број пријава
Малољетно лице	4
Недостаје валидан доказ о идентитету	3.496
Недостаје валидан доказ о држављанству	143
Недостаје доказ о пребивалишту у БиХ	2.367
Недостаје образац	551
Није потписан образац	304
Није идентичан потпис на ПРП 1/2 и документу	55
Нечитка пријава	137
Нема право гласа	186
Недостаје доказ о ентитетском држављанству (Брчко дистрикт БиХ)	62
Више недостатака	410
Недостаје адреса изван БиХ	52
Поднешен захтјев за регистрацију у БиХ	8
Поднешене пријаве више лица са исте адресе	1.361
УКУПНО	9.136

81. Након истека периода за подношење жалби, одлукама Централне изборне комисије БиХ од 20.08.2018. године и 30.08.2018. године усвојене су жалбе 38 подносилаца пријава за гласање изван БиХ и наведене особе су уписане у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ.

82. Коначан број одбијених пријава бирача за гласање изван Босне и Херцеговине износи **9.098.**⁶

1.3.3.1 Проблеми у поступку уписа бирача у Централни бирачки списак за гласање изван Босне и Херцеговине

83. Приликом слања пријавних образаца путем имејла грађани су се сусретали са проблемима око њихове доставе, као и обезбјеђивања валидне документације. Проблеми су се у знатној мјери односили на проблематику пребивалишта, односно немогућност проналаaska лица на Попису из 1991. године (грешке на подацима пописа из 1991. у смислу погрешно уписаних датума рођења, технички проблеми – слова ч, ж, ш, имена родитеља и сл.). Такође, знатан број докумената који се достављају путем телефакса су у највећем броју случајева нечитки, што онемогућује обраду достављених пријава и усложњава поступак обавјештавања о недостацима.

⁶ У складу с одредбама Изборног закона БиХ, пријаве бирача које су пристигле након рока за регистрацију се обрађују након избора, те се у Централни бирачки списак уписују бирачи који испуњавају услове за упис.

84. Одређени број грађана и поред датих упута о начину попуњавања и слања пријавног материјала није адекватно попунио и доставио пријавне обрасце са прилозима (непотписани обрасци, истекли и неважећи документи, непотпуне адресе, адресе у БиХ, адресе без назива државе и сл.), што је такође био један од разлога због којег један број грађана није уписан у Централни бирачки списак за гласање изван БиХ, односно остали су уписани у Централни бирачки списак за гласање на редовном бирачком мјесту према мјесту пребивалишта. Такође, знатан дио потешкоћа у обради пријава односио се на вишеструку доставу пријава бирача, док се у техничком смислу знатан дио примједба бирача односио на немогућност доставе документације путем имејла (због неадекватног формата пратећег скенираног документа добијали су аутоматски одговор да је мејлбокс препун и није у могућности примити мејл). Такође, у техничком смислу, поједини електронски документи нису могли да буду обрађени јер се нису могли отворити и штампати, понекад су заштићени шифром или су оштећени.
85. Искуства и са претходних избора показују да се највећи број пријава путем имејла доставља у посљедњим данима рока за пријаву, што знатно отежава процедуру припреме и обраде материјала, отежава могућност доставе благовременог обавјештења бирачу уколико је пријава непотпуна, те због краткоће рокова повећава могућност техничке грешке оператера приликом уноса и обраде података.
86. Централна изборна комисија БиХ је током контроле процеса пакирања гласачких пакета за бираче изван БиХ утврдила да је за мањи број бирача за ниво Предсједништво БиХ грешком отпремљена погрешна комбинација гласачких листића. Обавјештењем на својој интернет страници од 28.08.2018. године Централна изборна комисија БиХ је позвала бираче регистроване да гласају путем поште да садржај гласачког пакета који су добили на своје кућне адресе упореде са типом гласачких листића у инструкцијском писму, те уколико има неслагања да о томе одмах обавијесте Централну изборну комисију БиХ на имејл адресу: info@izbori.ba како би добили јасно упутство у вези са остваривањем бирачког права.
87. До дана избора укупно 53 куверте су упућене на адресе бирача због утврђене погрешке приликом паковања о којој су бирачи на прописани начин обавијестили Централну изборну комисију БиХ, као и због уочених погрешака у адреси бирача приликом уноса података.

1.3.4 Злоупотреба бирачког права

88. Процедуре за гласање путем поште су регулисане Правилником о спровођењу избора у Босни и Херцеговини и то посебно у члану 20, члану 29. до 32. и члану 48. до 53, Правилником о употреби и изради извода из Централног бирачког списка у Поглављу VI и Правилником о организацији Главног центра за бројање, начину верификације и и бројања гласачких листића.
Подношење пријава за гласање изван БиХ за Опште изборе 2018. године вршено је у периоду од дана расписивања избора 07.05.2018. године до 24.07.2018. године.
89. Централна изборна комисија БиХ је прије доношења одлуке о упису бирача у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине, као и по доношењу ове одлуке, примила обавијести од изборних комисија и полицијских

станица са територије Босне и Херцеговине, као и поднеске од више лица о неправилностима и повредама правила изборног процеса – обавијести и поднесци бирача да нису поднијели пријаве за гласање изван Босне и Херцеговине јер гласају у својој општини пребивалишта, а да је непознато лице или више њих их пријавило на адресе у иностранству без њиховог знања за гласање путем поште.

90. Приликом доношења одлуке о утврђивању броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ, Централна изборна комисија БиХ је својом одлуком од 13.08.2018. године одбила упис у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ, између осталог, за укупно 1.361 бирача за које је провјером утврђено да је за више од 7 особа достављена идентична адреса за доставу гласачког материјала (а да притом нису у питању чланови исте породице). У највећем дијелу наведених пријава као дестинација за пријем гласачког материјала наведена је адреса у Аустрији, Хрватској, Србији, Словенији, Њемачкој, Шведској, Белгији, Италији и Швајцарској.
91. Закључком од 19.09.2018. године Централна изборна комисија БиХ је, у циљу заштите бирачког права, одобрила изборним комисијама основних изборних јединица да објаве списак бирача који су уписани да гласају путем поште, на огласној табли или на други погодан начин, те да обавијесте бираче да у центру за бирачки списак провјере да ли се њихово име налази на наведеном списку. За сваког бирача чије име је на наведеном списку, а није доставио пријаву за гласање путем поште, изборне комисије дужне су доставити евиденцију Централној изборној комисији БиХ закључно са даном избора. Достављен је и списак особа које су уписане да гласају путем поште, а такође су евидентирани за гласање путем мобилног тима, за извршавање надлежне провјере и узимање изјаве од наведених особа од стране изборних комисија, те доставе податка Централној изборној комисији БиХ.
92. Захтјевом од 28.09.2018. године још је једном извршено подсјећање начелника/ градоначелника, изборних комисија, шефова матичних уреда и центара за бирачки списак о свих претходним неопходним радњама по питању означавања умрлих лица, лица на списковима за гласање изван БиХ и на мобилним тимовима и обавјештавању Централне изборне комисије БиХ.
93. До дана одржавања избора, сачињена је евиденција са укупно 1.020 имена лица за које је достављена пријава о могућим злоупотребама бирачког права – појединаца, политичких субјеката, изборних комисија, центара за бирачки списак и других органа, међу којима је знатан дио непотпуних података на основу којих се није могао са сигурношћу утврдити идентитет бирача или подаци о подносиоцу пријаве. На основу достављених података од општинских/градских изборних комисија и центара за бирачки списак, као и података надлежних тијела, сачињена је евиденција са укупно 648 имена лица, која је достављена Главном центру за бројање у циљу заштите бирачког права ових лица.
94. Сви бирачи чије име се налазило на изводу за гласање изван БиХ имали су могућност гласати у општини пребивалишта на бирачком мјесту за гласање непотврђеним гласачким листићима, а редослиједом бројања категорија гласачких листића у Главном центру за бројање утврђено је првенство пребројавања непотврђених гласачких листића, чиме је спријечена евентуална злоупотреба бирачког права ове категорије бирача у случају пристизања гласачког пакета путем поште.

95. Гласачки пакети за које је евидентирана пријава о злоупотреби бирачког права до почетка обраде гласачког материјала путем поште, изузети су у Главном центру за бројање од даљње процедуре обраде. У складу са чланом 6.8 став (1) Изборног закона БиХ и чланом 213. став (1) Закона о кривичном поступку БиХ, Централна изборна комисија БиХ је обавијестила Тужилаштво БиХ о повредама правила изборног процеса за која постоје основи сумње обиљежја кривичног дјела из Посебног дијела – XV ГЛАВА ПЕТНАЕСТА – КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ СЛОБОДЕ И ПРАВА ЧОВЈЕКА И ГРАЂАНИНА Кривичног закона БиХ, којем је доставила на надлежно поступање напријед наведене обавијести и поднеске са образложењем.

1.3.5 Ажурирање података Централног бирачког списка за расељена лица

96. У складу са чланом 1.1 став (1) тачка 9. Изборног закона БиХ под расељеним лицима се подразумевају држављани БиХ чији је статус расељеног лица утврдио надлежни орган за питања расељених лица у складу са законом.
97. Расељена лица која имају бирачко право имала су могућност да се, попуњавањем обрасца ПБО-2 до 24.07.2018. године, изјасне да ли желе да гласају лично у општини пребивалишта из 1991. године или у одсуству у општини у којој имају боравиште.
98. У складу са Закључком бр. 5 Савјета министара БиХ са 108. сједнице одржане 19.07.2017. године, Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине је задужено да у сарадњи са Централном изборном комисијом БиХ и ентитетским министарствима надлежним за питања расељених лица и избјеглица (Федерално министарство расељених лица и избјеглица и Министарство за избјеглице и расељена лица Републике Српске) и Одјелом за јавни регистар Брчко дистрикта БиХ предузме све неопходне мјере за израду тачног Централног бирачког списка, а посебно мјере за израду извода из Централног бирачког списка за гласање расељених лица.
99. С тим у вези, у 2017. години формирана је **Ad hoc радна група – припрема препорука и приједлога мјера на изради тачног и ажурног бирачког списка за расељена лица**, у сарадњи са осталим органима, у чијем саставу су били чланови Централне изборне комисије БиХ, представник Министарства за људска права и избјеглице БиХ, представник Федералног министарства расељених лица и избјеглица, замјеник министра Министарства за избјеглице и расељена лица Републике Српске и представници Одјела за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко дистрикта БиХ.
100. У циљу израде тачног Централног бирачког списка за расељена лица закључено је да ће Министарство за људска права и избјеглице БиХ координисати активности надлежних ентитетских министарстава и Одјела за јавни регистар Владе Брчко дистрикта БиХ на отклањању недостатака и непотпуних података код расељених лица (административно рашчишћавање), ради сачињавања ваљаних бирачких спискова за расељена лица и о томе обавјештавати Централну изборну комисију БиХ. Представницима радне групе достављен је ЦД са подацима за **20.212 неупарених расељених лица** у свим општинама БиХ, како би се могла да изврши провјера за те особе.

101. У оквиру рада радне групе у 2017. извршена је анализа достављених података о недостацима и непотпуним подацима код расељених лица, извршен је обилазак општина и кантона у Федерацији БиХ, у циљу прикупљања свих релевантних података, односно "снимања" стања на терену, те је дат налог да се уочени недостаци провјере (неусклађености због промјене презимена након удаје, лица чија је година рођења 1914–1917., у смислу евидентирања смрти, разлике у датуму, мјесецу или години рођења итд.).
102. Истакнути су и проблеми, односно ниво надлежности (Министарство за људска права и избјеглице БиХ добија податке од Федералног министарства расељених лица и избјеглица, Министарства за избјеглице и расељена лица Републике Српске и Одјела за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко дистрикта БиХ. Федерално министарство расељених особа и избјеглица добија податке од кантоналних министарстава, а кантонална министарства од општина/градава). У неким општинама службе су укинуте, а реферати припојени неком другом реферату, због чега се подаци не ажурирају. Због поплава опрема је уништена и отписана, а да подаци претходно нису спашени, што ће знатно отежати и успорити провјере нетачних података за лица која имају статус расељеног.
103. У складу са закључцима Ad hoc радне групе:
- Податке о промјенама у евиденцијама расељених лица Министарство за људска права и избјеглице БиХ доставља Централној изборној комисији БиХ најкасније до дана расписивања избора, због чега треба да настави са ажурирањем података и отклањању неусклађености у подацима лица која имају статус расељеног лица, све до расписивања наредних избора.
 - Федерално министарство расељених лица и избјеглица, Министарство за избјеглице и расељена лица Републике Српске и Одјел за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко дистрикта БиХ, континуирано настављају са ажурирањем података све док спискови не буду максимално ажурирани. Ажуриране податке ће једном мјесечно достављати Министарству за људска права и избјеглице БиХ. Информацију о наведеном достављати и Централној изборној комисији БиХ.
 - Централна изборна комисија БиХ ће, на основу својих надлежности и законских оквира, пратити наведене активности и свим бирачима који имају статус расељеног лица и који испуњавају Законом прописане услове, омогућити да остваре своје бирачко право.

1.3.5.1 Ажурирање података о расељеним лицима за Опште изборе 2018. године

104. У складу с чланом 4. Правилника о употреби и изради извода из Централног бирачког списка ("Службени гласник БиХ", број 29/18), Министарство за људска права и избјеглице БиХ, на захтјев Централне изборне комисије БиХ, доставља податке о промјенама у евиденцијама расељених лица, укључујући и исправке непотпуних података (словне грешке у имену или презимену, грешке у броју у ЈМБ и слично), квартално у неизборној години, а у изборној години једном мјесечно до рока одређеног у ставу (2) овог члана за промјену бирачке опције расељеног лица.

105. Централна изборна комисија БиХ је својим актима од 17.04., 10.05. и 07.06.2018. године упутила захтјев, односно ургенције Министарству за људска права и избјеглице БиХ за доставу ажурираних података о расељеним лицима, у складу с одредбом члана 3.6 став (2) тачка б) Изборног закона БиХ.
106. Министарство за људска права и избјеглице БиХ је дана 12.06.2018. године доставило обједињене податке, те је у пратећем акту наведено да ово Министарство нема надлежности за утврђивање статуса расељених лица у БиХ, него има координирајућу улогу за обједињавање података достављених од надлежних ентитетских органа и Владе Брчко дистрикта БиХ, тако да се сви подаци у електронском облику просљеђују у изворном обиму и квалитети. У табели су достављени подаци за 91.813 расељених лица у статусу, и то: 31.998 са тренутним мјестом боравка у Федерацији БиХ, 59.461 са тренутним мјестом боравка у Републици Српској и 354 са мјестом боравка у Брчко дистрикту БиХ.
107. Централна изборна комисија БиХ је 13.06.2018. године доставила Министарству за људска права и избјеглице БиХ захтјев за провјеру достављених података јер је анализом утврђено да су јединствени матични бројеви особа неисправни, што се огледа у њиховој непотпуности, те чињеници да одређени број ЈМБ садржи само нуле, неки су погрешно унесени, док одређени број ЈМБ није унесен. Достављена је и табела са подацима за 55.388 особа код којих су уочене предметне неправилности.
108. Министарство за људска права и избјеглице је актом дана 19.07.2018. године доставило читовање, у којем су истакли да остају при консолидованим претходно достављеним подацима надлежних институција, да цијене да у овом тренутку није могуће постићи бољи квалитет података, те да указују да се очигледно ради о грешкама, или у анализи Централне изборне комисије БиХ из 2016. године када су им достављени подаци за 20.212 лица или у новим подацима, када је број знатно увећан.
109. Централна изборна комисија БиХ је 25.07.2018. године Министарству за људска права и избјеглице БиХ доставила поновно податке на надлежно поступање и провјеру у циљу ажурирања података Централног бирачког списка за укупно 14.475 особа за које су утврђени непотпуни или неисправни подаци у смислу јединственог матичног броја лица (односно, ЈМБ особа су непотпуни; одређени број ЈМБ садржи само нуле; поједини ЈМБ су погрешно унесени, док за одређени број лица ЈМБ није уопште унесен).
110. Наведено је и да у преосталим подацима, који су исправни у погледу ЈМБ, уочене су такође појединачне недоследности и неисправности које се односе на друге податке (име родитеља, назив општине и сл.), те да смо у могућности, након извршене детаљне анализе, доставити специфициране и ове податке.

1.3.6 Упис бирача за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ

111. На основу члана 1.5 Изборног закона БиХ којим је прописано да држављани БиХ који привремено живе у иностранству имају право да гласају лично доласком на одговарајуће бирачко мјесто у БиХ или у дипломатско-конзуларном представништву БиХ у иностранству или поштом, Централна изборна комисија БиХ је на приједлог Министарства спољних послова БиХ дана 07.03.2018. године донијела Одлуку о

дипломатско-конзуларним представништвима Босне и Херцеговине, у којима се планира организовање гласања за Опште изборе 2018. године, а којом је предвиђено да се гласање планира у укупно 22 државе.

112. Подзаконским актима Централне изборне комисије БиХ је предвиђено одређивање бирачког мјеста за лично гласање у ДКП-у БиХ ако је за гласање пријављено најмање 50 бирача, односно, изузетно, и уколико за то постоје оправдани разлози, Централна изборна комисија БиХ може да донесе одлуку о гласању у ДКП-у БиХ и са мањим бројем пријављених бирача, при чему ће се цијенити финансијски аспект и техничке могућности неопходне за одређивање бирачког мјеста у сваком ДКП-у БиХ.
113. Одлуком Централне изборне комисије БиХ о одређивању бирачких мјеста за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ од 10.09.2018. године утврђено је да ће се на Општим изборима 2018. године за држављане Босне и Херцеговине који привремено живе у иностранству и имају бирачко право, организовати гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ, како слиједи: Амбасада БиХ у Бечу – Аустрија (123 бирача); Почасни конзулат БиХ у Грацу – Аустрија (179 бирача); Амбасада БиХ у Канбери – Аустралија (45 бирача); Амбасада БиХ у Берлину – Њемачка (57 бирача); Генерални конзулат БиХ у Франкфурту – Њемачка (26 бирача); Генерални конзулат БиХ у Штутгарту – Њемачка (103 бирача); Генерални конзулат БиХ у Минхену – Њемачка (230 бирача); Амбасада БиХ у Ослу – Норвешка (179); Амбасада БиХ у Београду – Србија (60 бирача); Генерални конзулат БиХ у Чикагу – САД (83 бирача).

Табела 5. Преглед броја уписаних бирача за гласање у ДКП БиХ за Опште изборе 2018. године са одазивом

Назив ДКП БиХ	Број уписаних бирача за гласање у ДКП	Гласали у ДКП	% Гласали у ДКП
Амбасада БиХ у Бечу – Република Аустрија	123	83	67,48%
Почасни конзулат БиХ у Грацу – Република Аустрија	179	119	66,48%
Амбасада БиХ у Канбери – Аустралија	45	32	71,11%
Амбасада БиХ у Берлину – Савезна Република Њемачка	57	41	71,93%
Генерални конзулат БиХ у Франкфурту – Савезна Република Њемачка	26	18	69,23%
Генерални конзулат БиХ у Штутгарту – Савезна Република Њемачка	103	88	85,44%
Генерални конзулат БиХ у Минхену – Савезна Република Њемачка	230	180	78,26%
Амбасада БиХ у Ослу – Краљевина Норвешка	179	135	75,42%
Амбасада БиХ у Београду – Република Србија	60	36	60,00%
Генерални конзулат БиХ у Чикагу – Сједињене Америчке Државе	83	69	83,13%
УКУПНО	1.085	801	73,82%

114. Свим бирачима који су се изјаснили за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ, а оно није проведено, према одредбама Изборног закона БиХ гласачки материјал је благовремено достављен на адресе које су грађани навели у својим пријавама, како би им било омогућено гласање путем поште и да би тиме остварили своје бирачко право.

1.3.7 Ажурирање података о умрлим лицима

115. Чланом 2.9 став (1) тачка 4. Изборног закона БиХ прописано је да је Централна изборна комисија БиХ одговорна за тачност, ажурност и укупни интегритет Централног бирачког списка за територију Босне и Херцеговине. Одговорности и обавезе надлежних органа у вођењу службених евиденција на основу којих се води и ажурира Централни бирачки списак утврђене су чланом 3.5 Изборног закона БиХ. Надаље, чланом 3.6 став (2) Изборног закона БиХ прописано је да Централна изборна комисија БиХ у вођењу Централног бирачког списка обавјештава надлежне органе о уоченим недостацима и предузима одговарајуће мјере и радње ради отклањања неправилности и успостављања тачности и ажурности Централног бирачког списка.

116. Приликом вршења припремних радњи и активности на организацији Општинских избора у БиХ 2018. године, Централна изборна комисија БиХ је упутила акт од 25.01.2018. године свим начелницима/градоначелницима и изборним комисијама основне изборне јединице, којим их је подсетила на обавезу континуираног предузимања мјера из своје надлежности у циљу ажурности евиденција Централног бирачког списка, те да интензивирају рад на провјери и предузимању надлежних радњи на ажурирању података, како се имена умрлих лица не би налазила у евиденцији Централног бирачког списка. За потребе провјере и анализе стања у евиденцији Централног бирачког списка достављена је електронска форма у којој је наложено изборним комисијама да доставе податак о именима умрлих особа за које је провјером утврђено да су још увијек у евиденцији Централног бирачког списка, у достављеном року.

117. До остављеног рока, укупно 106 општина је доставило тражене податке, а из 37 општина тражени подаци нису достављени, те им је упућена ургенција да доставе податке до 28.03.2018. године (до остављеног рока 11 изборних комисија није доставило тражене податке).

118. Надаље, свим начелницима/градоначелницима и општинским/градским изборним комисијама у БиХ, достављен је захтјев за предузимање свих законом предвиђених радњи у циљу брисања умрлих са Централног бирачког списка, те затражено да до 28.03.2018. године доставе информацију о предузетим радњама (до остављеног рока информацију о предузетим радњама није доставило 65 изборних комисија).

119. На основу достављених података, резултат напријед наведених активности је приказан у наредној табели.

Табела 6. Подаци о активностима брисања умрлих лица са Централног бирачког списка

Статус	Број умрлих на бирачком списку – стање извјештај од 06.04.2018.	Број умрлих на бирачком списку – стање извјештај од 07.05.2018.	Разлика	Напомена
Подаци добијени са терена о броју умрлих на ЦБС-у	6.562	6.564	2	Накнадно достављена 2 ЈМБ са терена
Немају право гласа (уклонио надлежни орган с ЦБС-а)	3.795	4.552	757	У међувремену са бирачког списка брисано 757 лица
Имају право гласа (требају се уклонити с ЦБС-а)	2.541	1.861	680	Смањен број умрлих на БС за 680
Није достављен исправан ЈМБ за провјеру	226	151	75	За 75 лица накнадно апликативно упарени ЈМБ

120. Одлуком о закључивању и потврђивању извода из Централног бирачког списка за Опште изборе 2018. године и објављивању броја бирача за сваку изборну јединицу од 30.08.2018. године, закључен је и потврђен Централни бирачки списак за Опште изборе 2018. године у Босни и Херцеговини који ће се одржати 07.10.2018. године.
121. У изводима из Централног бирачког списка укупно 1.703 особе означене су ознаком “*“, у складу с чланом 23. Правилника о употреби и изради извода из Централног бирачког списка. Наведеним чланом је прописано да ће Централна изборна комисија БиХ за све бираче за које центар за бирачки списак у сарадњи с надлежним матичним уредом утврди да се њихова имена налазе на закљученом изводу из Централног бирачког списка, а провјерама је утврђено да се ради о умрлом лицу, за коју је надлежни матични уред издао извод из Матичне књиге умрлих, у рубрици за потпис бирача из члана 15. став (1) тачка г) овог правилника ставити ознаку: “*“ .
122. Централна изборна комисија БиХ је актом од 25.09.2018. године обавијестила општинске/градске изборне комисије да након закључења извода из Централног бирачког списка на достављеним (одштампаним) изводима у рубрици за потпис бирача, уколико у сарадњи са надлежним матичним уредом утврде да се ради о умрлом лицу, ставе ознаку “*“ и овјере потписом и печатом изборне комисије.

1.3.8 Достава извода из Централног бирачког списка по захтјеву политичких субјеката

123. У складу са чланом 3.1 став (4) Изборног закона БиХ, политичким субјектима који су овјерени за учешће на изборима и којима је овјерена кандидатска листа за учешће на изборима у складу с овим Законом обезбједиће се, на њихов захтјев, извод из Централног бирачког списка за ниво власти односно изборну јединицу у којој учествују на изборима, у електронској форми или испису. С тим у вези, поступљено је по 23 захтјева политичких субјеката за доставу извода из коначних бирачких спискова и израђени су и достављени тражени изводи у електронском облику.

1.4 Координација рада општинских/градских изборних комисија (ОИК/ГИК)

124. Изборне комисије основних изборних јединица (у даљњем тексту: општинске/градске изборне комисије – ОИК/ГИК) именују се у складу с одредбама Поглавља 2 Изборног закона БиХ и Упутством о утврђивању квалификација, броја и именовању чланова изборне комисије основне изборне јединице у Босни и Херцеговини, а именују их скупштине општина/општинска вијећа, уз сагласност Централне изборне комисије БиХ⁷.
125. У складу са Одлуком о броју чланова изборне комисије основне изборне јединице у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ“, број 17/18) све 143 изборне комисије броје укупно 561 члана.
126. На дан одржавања Општинских избора 2018. године све изборне комисије основне изборне јединице су биле попуњене. Од укупно 561 члана њих 297 (52,94%) су мушкарци и 264 (47,06%) жене⁸.
127. Старосна структура чланова изборних комисија је сљедећа: 210 (37,43%) су млађи од 30 година, 114 (20,32%) су старости од 30 до 40 година; 130 (23,17%) од 40 до 50 година и 107 (19,07%) су старији од 50 година.
128. У 2018. години по питању именовања/разрјешења чланова ОИК/ГИК и рада ОИК/ГИК Централна изборна комисија БиХ је припремила укупно 142 материјала, од чега се 93 односило на разрјешења и именовања чланова ОИК/ГИК у предметима 42 изборне комисије и 49 информација/извјештаја/анализа.
129. У предметима разрјешења и именовања чланова ОИК/ГИК, Централна изборна комисија БиХ је у 2018. години дала сагласност за сљедеће:

Разрјешења чланова изборних комисија:

- разрјешено је 29 председника и чланова изборне комисије у 23 општине (од чега 7 председника изборне комисије у 7 општина (Кључ, Бугојно, Маглај, Олово, Источно Ново Сарајево, Орашје и Купрес (РС) и 4 члана у 3 општине (Велика Кладуша, Маглај и Какањ, на њихов лични захтјев)
- дата је претходна сагласност за разрјешење председника изборне комисије (Источни Дрвар), након чега је и разрјешен.

Именовања чланова изборних комисија:

- дата је сагласност на именовање 41 члана изборне комисије у 26 општина,
- дата је сагласност на именовање 5 председника изборних комисија у 5 општина (Кључ, Нови Травник, Љубиње, Бугојно и Орашје),
- дата је сагласност на именовање 4 замјенска члана у 3 општине,

⁷ Члан 2.12 Изборног закона БиХ.

⁸ Податак од 17.08.2018. године.

- По службеној дужности су именовани: 1 замјенски предсједник из реда чланства изборне комисије (Крупа на Уни) и 20 замјенских чланова у 13 општина (Билећа, Језеро, Купрес (ФБиХ), Берковићи, Живинице, Горажде, Сребреница, Купрес (РС), Крупа на Уни, Пале (ФБиХ), Велика Кладуша, Источни Мостар и Источно Ново Сарајево), јер надлежно тијело није извршило именовање чланова наведених изборних комисија у року прописаном чланом 2.15 став (2) Изборног закона БиХ, а слиједило је расписивање Општих избора 2018. године.
 - Није дата сагласност за именовање 14 чланова изборних комисија, а најчешћи разлог је био да су именовани чланови изборних комисија кандидати за изборе (члан 2.3 став (1) тачка 4. Изборног закона БиХ) или нису испуњавали услове (члан 2.2 став (2) Изборног закона БиХ), те да састав изборне комисије није био у складу са чланом 2.14 став (1) Изборног закона БиХ.
130. Све изборне комисије у Босни и Херцеговини су урадиле финансијске планове за 2018. годину и доставиле их надлежним службама у општинама/градовима за припрему буџета општине/града за 2018. годину, што је резултат благовремено предузетих активности Централне изборне комисије БиХ (јун–новембар 2017. године). Припремљене су 3 информација о осигурању и реализацији средстава за спровођење Општих избора 2018. године.
131. У складу са Закључком Централне изборне комисије БиХ, број: 06-1-07-1-1195-1/18 од 11.10.2018. године, и захтјевом, број: 06-1-07-1-1195-42/18 од 12.11.2018. године, урађене су двије свеобухватне Анализе о начину именовања предсједника и чланова бирачких одбора, као и њихових замјеника, за Опште изборе 2018. године, те о разлозима њихових одустајања из чланства бирачких одбора непосредно пред изборни дан, као и начину попуњавању бирачких одбора. Тражене податке, након више ургенција путем имејла и телефона, све изборне комисије су доставиле 04.12.2018. године.
132. У 2018. години вршена је континуирана кореспонденција са изборним комисијама у БиХ у смислу достављања одговора на упите изборних комисија, политичких субјеката и грађана, те припрема и достава аката који се односе на реализацију закључака Централне изборне комисије БиХ и обавјештења о надлежном поступању изборних комисија у вези са техничким сегментом спровођења изборних активности и примјени подзаконских аката Централне изборне комисије БиХ.
133. У извјештајном периоду одржавана је стална комуникација са изборним комисијама, путем телефона и путем имејла у циљу давања појашњења и савјета о примјени подзаконских аката, као и доставе података и информација о свим техничким питањима у току изборног процеса. Изборним комисијама су достављани сви релевантни документи и информације, као што су наредбе Централне изборне комисије БиХ, спроведбени акти које доноси Централна изборна комисија БиХ, оперативни документи као што Временски план рада изборних комисија за Опште изборе 2018. године (Изборни дан), Планови за доставу и поврат изборног материјала, инструкције о поступању и сл. Припремљена је и достављена документација изборним комисијама која је неопходна за поступак додјеле позиција политичких субјеката у бирачким одборима (листе политичких субјеката који имају право учешћа у додјели позиција за све потребне комбинације за додјелу). Припремљени су и материјали за ручну додјелу бирача бирачком мјесту по захтјеву изборних комисија.

134. У току 2018. године послови **координације центара за бирачки списак** односили су се на праћење рада и ажурирање података везаних за центре (евиденција о достављеним седмичним извјештајима, евиденција упосленика, стање у центрима итд.) вршена је стална комуникација са центрима путем телефона и путем имејла (провјера веза, достављање спискова непридружених лица, достава података и информација итд.).
135. Надаље, вршена је анализа, праћење и пружање техничке помоћи упосленицима Центра приликом извршавање прописаних надлежности, које се односе на одређивање бирачких мјеста, придруживање непридружених бирача одговарајућем бирачком мјесту, те регистрацију бирача и промјену бирачке опције, односно рад на апликацијама:
- у апликацији за *Пасивну регистрацију бирача*: одређивање бирачких мјеста у току које је извршена анализа бирачких мјеста путем статистичких извјештаја о бирачким мјестима, промјена назива, локација, придруживање непридружених бирача одговарајућем бирачком мјесту и штампање Одлука о одређивању бирачких мјеста; потом, активности у вези са промјеном бирачке опције расељених лица, у току које је извршена анализа и обрада 243 захтјева расељених лица за промјену бирачке опције, који су се након уноса и обраде коју су урадили упосленици центара за бирачки списак нашли међу непридруженим бирачима
 - у апликацији за *Консолидацију Централног бирачког списка*: отварање приступних лозинки упосленицима центара за бирачки списак за рад на апликацији; потподјела бирачких мјеста, формирање мобилних тимова, односно евиденција особа које ће гласати путем мобилног тима, означавање умрлих на Изводу из Централног бирачког списка (“*“).
136. Током обављања наведених послова припремљено 73 акта (дописи, анализе, извјештаји итд.), размијењено више од 10.000 имејлова, и обављено око 4.000 телефонских разговора.

1.5 Овјера пријава политичких субјеката за учешће на Општим изборима 2018. године

137. У складу са чланом 2.9 и Поглављем 4. Изборног закона БиХ – Овјера и кандидирање за изборе, Централна изборна комисија БиХ овјерава политичке субјекте за учешће на свим нивоима непосредних избора у Босни и Херцеговини, те потврђује и овјерава кандидатске листе. На основи наведеног законског оквира процес овјере политичких субјеката и кандидатских листи одвијао се у три (3) међусобно увјетоване временске активности.

1.5.1 Овјера пријава политичких партија и независних кандидата

138. Обрасце за пријаву за учешће на Општим изборима 2018. године преузеле су укупно 83 политичке партије и 49 независних кандидата. У складу с одредбама Поглавља 4. Изборног закона БиХ, Правилника о пријави и условима за овјеру политичких субјеката за учешће на Општим изборима 2018. године и члана 2. став (1) тачка 1. Упутства о роковима и редослиједу изборних активности за Опште изборе у БиХ који

ће се одржати у недјељу 7. октобра 2018. године, рок за подношење пријава политичких партија и независних кандидата истекао је 25.5.2018. године у 16.00 сати.

139. Централној изборној комисији БиХ поднешено је укупно 72 пријаве политичких партија и 39 пријава независних кандидата.

Табела 7. Преглед пријављених, овјерених и одбијених политичких партија и независних кандидата за Опште изборе 2018. године

Политички субјекти	Пријављено	Овјерено	Одбијено	Разлог одбијања
Политичке партије	72	69	3	Покрет мост 21 – није достављен доказ о уплати новчаног износа таксе за овјеру Бошњачки покрет није достављен потребан број потписа подршке нити довољан износ новчаног износа таксе за овјеру Конгресна народна странка заштите права бораца и грађана – правде и морала БиХ није доставила доказ о уплати новчаног износа таксе за овјеру)
Независни кандидати	39	34	5	Светозар Пударих – пријава није поднешена у складу са чланом 8.1 став (2) ИЗ БиХ Сејфудин Токић – није достављен доказ о уплати новчаног износа таксе за овјеру нити потписи подршке Лука Станић – није достављен доказ о уплати новчаног износа таксе за овјеру, потписи подршке нити финансијски извјештај Сеад Нухбеговић – није достављен доказ о уплати новчаног износа таксе за овјеру нити потписи подршке Милан Бешлић – потписи подршке нису поднешени у складу са чланом 4.4 став (1) ИЗ БиХ

Табела 8. Преглед поднешених пријава политичких партија и независних кандидата по органима

Органи власти	Број пријава политичких партија	Број пријава независних кандидата
Предсједништво Босне и Херцеговине	20	2
Предсједник и потпредсједник Републике Српске	25	22
Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ	43	-
Преставнички дом Парламента Федерације БиХ	50	-
Народна скупштина Републике Српске	47	5
Скупштине Кантона	54	10

1.5.1.1 Провјера потписа подршке и обрада кандидатских образаца

140. Провјера достављених потписа подршке уз пријаву за овјеру политичких субјеката, у складу са одредбама Поглавља 4. Изборног закона БиХ и члана 9. Правилника о пријави и условима за овјеру политичких субјеката за учешће на Општим изборима 2018. године, вршила се на основу статистичког узорка од 10% од укупног броја поднешених потписа подршке бирача уписаних у Централни бирачки списак, односно уколико након провјере узорка није утврђен и валидиран довољан број потписа, провјеравани су сви достављени потписи.
141. Приликом спровођења наведеног поступка Централној изборној комисији БиХ поднешена су укупно 537.580 потписа подршке на прописаним обрасцима од којих је унесено укупно 69.601, од којих је 56.258 задовољило услове из члана 4.4. Изборног закона БиХ.

1.5.2 Овјера пријава коалиција и листи независних кандидата

142. У складу с чланом 4.12 Изборног закона БиХ, до истека рока за подношење пријаве за овјеру коалиција 19.06.2018. године, утврђеног Упутством о роковима и редослиједу изборних активности, поднешено је укупно 38 пријава за овјеру коалиција. Пријава за овјеру листи независних кандидата није било. Рок за овјеру истекао је 26.06.2018. године, а овјерено је укупно 36 коалиција.
143. За двије коалиције је извршено спајање предмета у један поступак (ХРВАТСКО ЗАЈЕДНИШТВО ХДЗ 1990 – ХСП БИХ (Код 02391) и ХРВАТСКО ЗАЈЕДНИШТВО ХДЗ 1990– ХСП БИХ (Код 02394), а једна коалиције је доставила захтјев за повлачење пријаве за овјеру за учешће на Општим изборима 2018. године (ХНЛ – ХСС СТЕПАНА РАДИЋА (код 02404).

1.5.3 Овјера и потврђивање кандидата и кандидатских листи за учешће на изборима

144. У складу с одредбама члана 4.21 Изборног закона БиХ и члана 2. став (2) Упутства о роковима и редослиједу изборних активности, рок за подношење кандидатских листи политичких партија и коалиција истекао је 09.07.2018. године у 16.00 часова. До истека предвиђеног рока Централној изборној комисији БиХ поднешене су кандидатске листе 58 политичких партија и 36 коалиција за учешће на Општим изборима 2018. године, што укупно чини 808 кандидатских листи са 7.600 кандидата.
145. Од укупног броја поднешених кандидатских листи и кандидата, Централна изборна комисија БиХ је за Опште изборе 2018. године овјерила укупно 804 кандидатске листе са укупно 7.497 кандидата.
146. Од укупно 7.497 кандидата жена је 3.119 (41, 60%), а мушкараца 4.378 (58, 40%).
147. Старосна структура кандидата је сљедећа: 1.420 (18, 94%) кандидата су млађи од 30 година, док 6.077 (81,06%) кандидата имају 30 и више година.

148. Квалификацијска структура кандидата је сљедећа: ВКВ – 30 кандидата; ВСС – 4.428; НК – 16; ССС – 2.628; ВШС – 318; ВК – 15; МР – 1; док 61 кандидата није навео стручну спрему.

1.5.4 Овјера и потврђивање кандидата и кандидатских листи за учешће на изборима – компензацијски мандати

149. У складу са одредбама члана 4.24 став (1) Изборног закона БиХ и члана 2. став (2) тачка 3. Упутства о роковима и редослиједу изборних активности за Опште изборе 2018. године, рок за подношење кандидатских листи политичких партија и коалиција за додјелу компензацијских мандата за Опште изборе 2018. године истекао је 08.08.2018. године у 16.00 часова.

150. Поднешене су укупно 73 кандидатске листе за додјелу компензацијских мандата са укупно 842 кандидата од 41 овјерене политичке партије, односно коалиције. Све поднешене кандидатске листе испуниле су услове за овјеру.

Табела 9. Преглед овјерених кандидатских листи за додјелу компензацијских мандата за Опште изборе 2018. године по органима власти

Назив органа власти	Број поднешених кандидатских листи за додјелу компензацијских мандата	Број кандидата на листама
Представнички дом Парламента Федерације Босне и Херцеговине	23	275
Народна скупштина Републике Српске	18	337
Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ из Федерације БиХ	21	144
Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ из Републике Српске	11	86

1.5.5 Ждријебање за утврђивање редослиједа политичких субјеката на гласачком листићу за Опште изборе 2018. године

151. На основу члана 5.15 став (2) Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је дана 12.07.2018. године извршила ждријебање за утврђивање редослиједа политичких субјеката на гласачким листићима у згради Централне изборне комисије БиХ, са почетком у 12:00 часова.

152. Електронски је ждријебано укупно 132 политичка субјекта, од тога 62 политичке партије, 36 коалиција и 34 независна кандидата. Процес ждријебања је заустављен код политичког субјекта број 72 због техничке грешке, а настављен је мануелно, односно извлачењем куглица у којима су били називи партија. Ждријебање је завршено успјешно без примједби на процес ждријебања.

1.6 Обука и едукација изборне администрације

153. Централна изборна комисија БиХ у складу с чланом 2.2 став (5) Изборног закона БиХ има обавезу и потребу да едукује чланове органа за спровођење избора и све учеснике из области избора. У том циљу је основан Центар за едукацију Централне изборне комисије БиХ који је отворен 09.10.2017. године, а предвиђено је да се тим путем реализира едукација чланова органа за спровођење избора.

154. Централна изборна комисија БиХ је у децембру 2017. године усвојила План и програм едукације чланова органа за спровођење избора, који представља општи годишњи план којим су детаљно разрађене активности које ће се проводити у Центру. На основу наведеног Плана, у 2018. години су реализоване следеће обуке:

а) **”Регистрација политичких субјеката за учешће на непосредним изборима“.**

Дана 04.05.2018. године у Центру за едукацију Централне изборне комисије БиХ одржан је једнодневни семинар за политичке партије и независне кандидате на тему ”Регистрација политичких субјеката за учешће на непосредним изборима”. Учесници семинара су упознати са темама: Регистрација политичких партија и независних кандидата за учешће на изборима; Регистрација коалиција и листи независних кандидата за учешће на изборима и подношење и овјера кандидатских листи и кандидата. Позиви на семинар упућени су представницима овјерених политичких партија за Опште изборе 2014. године и Локалне изборе 2016. године, као и новоснованим политичким партијама, и то на имејл адресе 109 политичких партија. Укупно 54 учесника потврдило је учешће у име 41 политичке партије. Едукацији је присуствовало укупно 52 учесника.

Едукација се одвијала према планираном програму едукације, а представници политичких партија су активно учествовали у едукацији и конструктивно постављали питања из наведених тема, са посебним освртом на примјере из праксе. Учесници едукације су након завршетка предавања учествовали у провјери знања и одговарали су на припремљених 10 питања.

Резултати евалуације семинара су показали да су учесници оцијенили садржај презентација као и презентације са просјечном оцјеном 4,5. Већина учесника је изразила задовољство успјешном организацијом едукације, у смислу да су разријешили одређене недоумице које су имали у вези са регистрацијом за учешће на изборима. Након одржане едукације припремљена су најчешћа питања са одговорима, ради њихове објаве на интернет страници Централне изборне комисије БиХ, како би политичким субјектима олакшали приступ одговорима на најзначајнија питања у вези са процедуром овјере и кандидовања на изборима.

Фотографија 1. Семинар за политичке партије и независне кандидате

- б) **Предизборна едукативна конференција “У сусрет Општим изборима 2018. године** организована је у оквиру Програма предизборне помоћи Савјета Европе за Опште изборе 2018. године у Босни и Херцеговини.⁹ Дводневна предизборна конференција одржана је 19. и 20. јуна 2018. године на Илици, Сарајево, а присуствовало је око 200 учесника – представника општинских/градских изборних комисија из више од 120 општина/града у БиХ, Удружења изборних званичника у БиХ (УИЗБиХ), чланова и особља ЦИК БиХ и представника Савјета Европе и представљала је прилику за изборну администрацију да се упозна с измјенама и допунама подзаконских аката везаних за изборни процес, да изнесе дилеме и недоумице, те размијене своја мишљења и искуства. Током конференције одговорено је на многе дилеме и питања ОИК/ГИК и идентификоване су области које захтијевају интервенције у подзаконским актима. Учесници конференције су упознати са измјенама и допунама подзаконских аката везаних за изборни процес, временским планом изборних активности за Опште изборе 2018. године, с процедуром именовања бирачких одбора, с прописаним процедурама акредитације посматрача, пријема изборног материјала и активностима на изборни дан, правилним обједињавањем изборних резултата, те с тренутним изазовима у изборном процесу и могућим рјешењима за идентификоване изазове.

⁹ Укупна вриједност Програма предизборне помоћи Савјета Европе за Опште изборе 2018. године у Босни и Херцеговини је била у износу од максимално 67,329.99 евра, а укупно је утрошено 114.679,20 КМ (58.634,54 ЕУР).

Фотографија 2. Учесници Конференције “У сусрет Општим изборима 2018.“

- ц) **Обука Рад на апликацији за Пасивну регистрацију бирача** – У складу са Планом и програмом едукације чланова органа за спровођење избора, едукација упусленика центара за бирачки списак, одржана је у просторијама Централне изборне комисије БиХ 11. и 12.04.2018. године. Позвано је 19 упусленика центара за бирачки списак из 14 општина. Накнадно је, на захтјев Општине Кисељак, омогућено присуство још два нова упусленика Центра за бирачки списак. Едукацији у два термина је присуствовало 17 полазника из 11 општина. Уз асистенцију и надзор координатора за рад са центрима за бирачки списак, обављен је практичан рад за коришћење програма за размјену електронске поште – веб-мејл и апликације за Пасивну регистрацију бирача.

Посебна пажња је посвећена функционалностима апликације за *Пасивну регистрацију бирача*: претрага по регистру бирача; распоређивање нераспоредених бирача; унос и обрада захтјева за одређивање бирачке опције расељених лица; рад на одређивању бирачких мјеста; штампање одлука о одређивању бирачких мјеста; излиставање статистичких извјештаја; ажурирање Централног бирачког списка и додјела бирачким мјестима (update base).

Дана 09.07.2018. године у просторијама Централне изборне комисије БиХ одржана је накнадна обука једног упусленика центара за бирачки списак из Општине Хан-Пијесак који је именован након едукације одржане у априлу мјесецу 2018. године, а у складу са Планом и програмом едукације чланова органа за спровођење избора гдје је планирана и едукација упусленика центара за бирачки списак “по потреби“.

- д) **Обука за рад на апликацији “Вођење и употреба Централног бирачког списка“** – *практични дио* – Једнодневна едукација на којој је представљена нова апликација “Вођење и употреба Централног бирачког списка“ одржана је у Центру за едукацију Централне изборне комисије БиХ, дана 26.07.2018. године у два термина, и то: први термин 9:30–11:00 часова и други термин 11:30–13:00 часова.

Едукација је била намијењена за уполненике центара за бирачки списак или особље које ће радити на поменутој апликацији из цијеле Босне и Херцеговине. Едукацији се одазвало укупно 138 особа, из 121 општине и то: 117 уполсеника центара за бирачки списак, 8 ИТ администратора, 11 чланова/предсједника изборне комисије и 2 секретара изборне комисије.

Фотографија 3. Обука за рад на апликацији “Вођење и употреба Централног бирачког списка” – *практични дио*

- е) **Обавезна обука изборних комисија основне изборне јединице за рад бирачких одбора** – спроведена је у оквиру пројекта и уз подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ. Обуке су одржане у периоду од 27.08. до 05.09.2018. године на сљедећим локацијама и терминима: Бихаћ (27.08.), Бањалука (28.08.), Тузла (29.08.), Брчко (30.08.), Сарајево (31.08.), Требиње (03.09.), Мостар (04.09.) и Ливно (05.09.). У оквиру едукације обухваћене су и обрађене теме које су од важности за рад бирачких одбора у БиХ: кривична и прекршајна одговорност чланова бирачких одбора, састав бирачких одбора и појединачне надлежности, процедуре рада бирачких одбора прије дана избора и на сам дан избора, бројање гласачких листића и попуњавање образаца, процедуре рада на бирачком мјесту за гласање у одсуству, процедуре рада на бирачком мјесту овлашћеном за издавање непотврђених гласачких листића, процедуре рада мобилних тимова и паковање материјала. Од укупно 561 члана изборних комисија, обуци и/или тестирању није присуствовало 65 чланова. За наведену обуку припремљено је 24 различита узорка тестова за тестирање предсједника и чланова бирачких одбора, као и њихових замјеника. Извршено је факултативно тестирање полазника, процјена резултата и достава резултата тестирања члановима изборних комисија. У складу са Одлуком о утврђивању питања за израду тестова, као и критеријума за провјеру знања предсједника, чланова и њихових замјеника за Опште изборе 2018. године (број: 05-1-02-3-789-1/18 од 23.08.2018. године), Централна изборна комисија БиХ је припремила Листу питања (100 питања) и Листу одговора (100 одговора) за припрему за тестирање чланова бирачких одбора, као и узорке А, Б и

Ц тестова за тестирање председника и чланова бирачких одбора, као и њихових замјеника.

За потребе наведене едукације, у оквиру пројекта и уз подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ, уз активно учешће службеника Секретаријата, припремљен је едукативни спот “Процес бројања гласачких листића и евидентирање изборних резултата”.¹⁰

ф) **Обука контролора изборних резултата** проведена је, у оквиру пројекта и уз подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ, на сљедећим локацијама и терминима: Бихаћ (17.09.), Бањалука (18.09.), Добој (19.09.), Сарајево (20.09.) и Мостар (21.09.). Обуку су проводили службеници Секретаријата Централне изборне комисије БиХ, уз подршку спољних сарадника информатичке струке. Обрађене су сљедеће теме: апликација за унос, обраду и контролу изборних резултата (power point презентација), информисање полазника обуке о одржавању и начину тестног уноса и контроле изборних резултата и на крају, демонстрација рада на апликацији за унос, обраду и контролу изборних резултата.

Фотографија 4. Обука контролора изборних резултата, Сарајево, 20. септембар 2018. године

г) **Едукација чланова бирачких одбора за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ (ДКП БиХ)** је спроведена у периоду од 11.09.2018. године до 21.09.2018. године¹¹ у складу са чланом 18. став (1) и (3) Правилника о утврђивању квалификација и поступку именовања чланова бирачких одбора.¹²

¹⁰ Спот је доступан на линку: <https://www.youtube.com/watch?v=FBJnzUJHXOo>.

¹¹ Амбасада БиХ у Бечу и Почасни конзулат у Грацу (11.09.2018.); Генерални конзулат БиХ у Берлину (13.09.2018.); Генерални конзулат БиХ у Минхену (18.09.2018.); Генерални конзулат БиХ у Штутгарту (19. 09. 2018.); Амбасада БиХ у Франкфурту (20.09.2018.); Амбасада БиХ у Канбери – обука путем Скајпа (28.09.2018.); Амбасада БиХ у Ослу – обука путем Скајпа (02.10.2018.); Амбасада БиХ у Београду обука путем Скајпа (02.10.2018.); Генерални конзулат БиХ у Чикагу обука путем Скајпа (18.09.2018 и 19.10.2018.).

¹² Након што је Централна изборна комисија БиХ донијела Одлуку о одређивању бирачких мјеста за гласање у ДКП БиХ у складу са чланом 15. Правилника о утврђивању квалификација и поступку именовања чланова бирачких одбора, Министарство спољних послова БиХ је имало обавезу да у року од 10 дана од дана обавјештења о донесеној Одлуци достави Централној изборној комисији БиХ приједлог чланова бирачких

Предсједници и чланови бирачких одбора у ДКП БиХ и њихови замјеници су обучени о начину гласања и бројању коверти с гласачким листићима.¹³ Након спроведене обуке Централна изборна комисија БиХ је извршила провјеру знања и успјешним предсједницима и члановима бирачких одбора и њиховим замјеницима у ДКП БиХ додијелила сертификате (60 чланова бирачког одбора из 10 ДКП-ова БиХ). Такође током обуке предсједницима бирачких одбора уручен је неосјетљиви изборни материјал (записник о раду бирачког одбора, гласачка кутија, параван гласачка кабина, сет образаца за бирачко мјесто, кандидатске листе, кутија са неосјетљивим материјалом).

Надаље, у складу са чланом 27. Правилника о спровођењу избора у БиХ, Централна изборна комисија БиХ је извршила примопредају осјетљивог изборног материјала Министарству спољних послова БиХ, дана 20.09.2018. године за даљу дистрибуцију према ДКП-има БиХ, као и дио неосјетљивог.

- е) За потребе изборне администрације и посматрача изборног процеса, у оквиру Програма предизборне помоћи Савјета Европе за Опште изборе 2018. године припремљена су и штампана два приручника: 30.000 примјерака **Приручника за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018.** на босанском, хрватском и српском језику, док је енглеска верзија приручника доступна у електронском формату; и 2.000 примјерака **Приручника за посматрање избора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018.** на босанском, хрватском, српском и енглеском језику. Приручници су дистрибуирани општинским изборним комисијама за даљу дистрибуцију члановима бирачких одбора у БиХ, односно посматрачима изборног процеса.

Припремљена су и штампана два практикума: 600 примјерака **Практикума за изборну комисију основне изборне јединице у Босни и Херцеговини;** на босанском, хрватском, српском језику и енглеском језику и 500 примјерака **Практикума за финансирање изборне кампање и политичких партија** на босанском, хрватском и српском језику, док је енглеска верзија приручника доступна у електронском формату. Практикуми су дистрибуирани општинским изборним комисијама за употребу током обуке бирачких одбора односно политичким партијама. Приручници и практикуми су доступни на веб страници www.izbori.ba.

одбора и њихових замјеника у напријед наведеним ДКП-има БиХ који су одређени за бирачко мјесто за гласање држављана БиХ, водећи рачуна да предложени кандидати испуњавају услове прописане чланом 2.2 став (1) Изборног закона БиХ и чланом 6. Правилника. Такође, у бирачком одбору обавезно се обезбјеђује заступљеност чланова из сваког конститутивног народа.

¹³ Имајући у виду да је у изводу из Централног бирачког списка за гласање у свим ДКП-има који су одређени за гласање на Општим изборима 2018. године уписано до 300 бирача, у складу с одредбама Правилника, бирачки одбори у свим ДКП-има БиХ су се састојали од предсједника и његовог замјеника, и два члана и њихових замјеника.

Слика 1. Приручник за рад бирачких одбора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018. (на језицима у званичној употреби у БиХ)

Слика 2. Приручник за посматрање избора у Босни и Херцеговини – Општи избори 2018. (на језицима у званичној употреби у БиХ и на енглеском језику)

Слика 3. Практикум за изборну комисију основне изборне јединице у Босни и Херцеговини на језицима у званичној употреби у БиХ и на енглеском језику

Слика 4. Практикум за финансирање изборне кампање и политичких партија

1.6.1 Озвучавање Изборног закона БиХ и Закона о финансирању политичких партија

155. Како би се слијепим и слабовидним особама омогућила доступност изборног законодавства на језицима у званичној употреби у Босни и Херцеговини, Централна изборна комисија БиХ у сарадњи са Удружењем слијепих Кантона Сарајево¹⁴ имплементирала пројекат под називом “Озвучавање закона” који је финансијски подржао Савјет Европе. Пројектом су озвучена два закона из надлежности Централне изборне комисије БиХ – Изборни закон БиХ и Закон о финансирању политичких партија.
156. Аудио-верзије закона су доступне на веб страници Централне изборне комисије БиХ¹⁵ и Удружења слијепих Кантона Сарајево, а ЦД-ови са аудиоверзијама закона су дистрибуирани кровним организација/савеза за слијепе и слабовидне особе (Савез слијепих ФБиХ, Савез слијепих РС, кантонална удружења итд.). Укупна вриједност пројекта је 5.719,90 ЕУР или 11.200 КМ.

Слика 5. ЦД-ови с аудио-верзијама Изборног закона БиХ и Закона о финансирању политичких партија

¹⁴ Сарадња Централне изборне комисије БиХ и Удружења слијепих Кантона Сарајево је регулирана Меморандумом о разумијевању који је потписан 13.07.2018. године (акт број 04-2-50-4-694-1/18).

¹⁵ <http://www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=40&Lang=3&Tag=372>.

1.6.2 Учешће у УНДП / UNDP пројекту “Жене у изборима у Босни и Херцеговини“

157. Пројекат “Жене у изборима у Босни и Херцеговини“, који имплементира УНДП БиХ (UNDP BiH), трогодишњи је пројекат (2017–2020) чији главни циљ је оснажити лидерство и учешће жена у политичком животу. Главни партнери пројекта су Агенција за равноправност сполова БиХ, Централна изборна комисија БиХ, Гендер центар Федерације БиХ, Гендер центар Републике Српске, Комисија за остваривање равноправности полова Парламентарне скупштине БиХ и UN Women. Кроз пројекат ће се јачати ангажовање жена у јавни живот и њихова позиција у процесу одлучивања те обезбиједити да им је пружена реална и једнака шанса као и мушкарцима на Општим изборима (2018) и дугорочно, на наредним локалним изборима 2020. године, кроз заговарање једнаких права жена и њихово учешће у политици.

Активности које су реализоване у 2018. години укључују између осталог: формиран је Пројектни одбор у чији састав су ушле и представнице Централне изборне комисије БиХ; креирана је Мапа пута за једнакоправност сполова на изабраним функцијама; План акције са шест корака; израђена је Метоологија и критеријум одабира лидерки; методологија и критеријум одабира јединица локалне самоуправе; селекција 10 јединица локалне самоуправе; посјета изабраним јединицама локалне самоуправе; анализа потреба за адаптацију јавних простора при јединицама локалне самоуправе, тренинг новинара/новинарки; док је медијска кампања у 2018. години суспендирана. Надаље, UN Women је припремила Студију почетног стања о препрекама за учешће жена у политици у Босни и Херцеговини у којој су дефинисане краткорочне, средњорочне и дугорочне активности.¹⁶

1.7 Информисање бирача – Едукативна и мотивацијска кампања

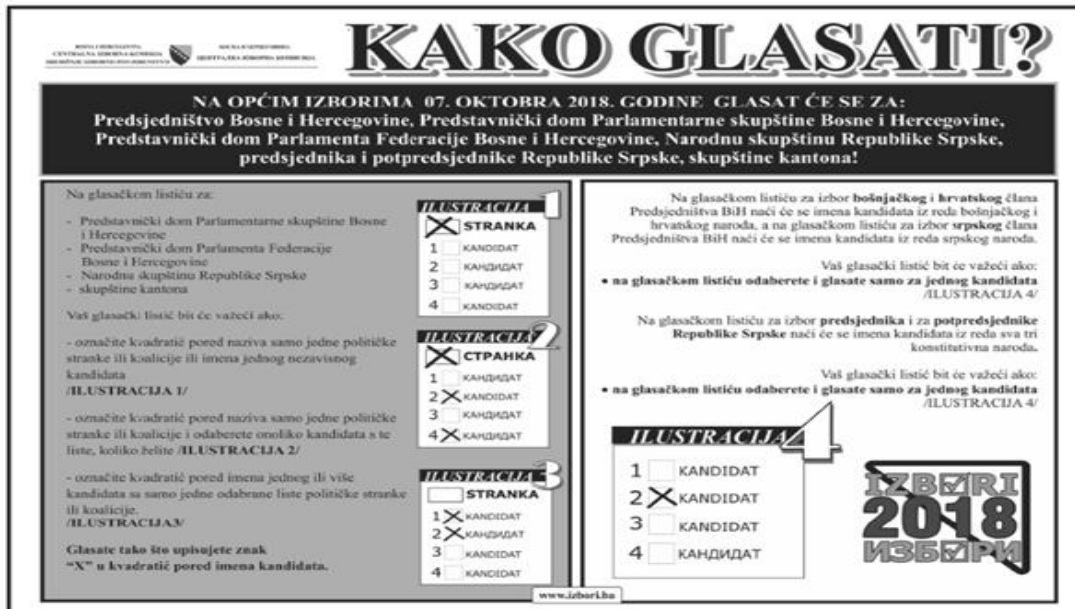
1.7.1 Едукативна кампања – ТВ Телоп, ТВ спот, радио-цингл, огласи у штампаним медијима

158. У складу са законском обавезом утврђеном чланом 2.9 став (1) тачка 12. Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је у 2018. години спровела едукативну и мотивацијску кампању за бираче у БиХ и бираче који живе изван Босне и Херцеговине, а имају бирачко право, с циљем њиховог правовременог информисања о свим релевантним сегментима изборног процеса и што веће излазности бирача на предстојећим изборима.

Кампања – избор бирачке опције – С циљем информисања бирача и омогућавања правовременог избора бирачке опције, припремљена су два ТВ Телопа, који су се емитирали на јавним и приватним ТВ медијима у БиХ: 1) *ТВ Телоп – бирачи који живе изван БиХ* и 2) *ТВ Телоп – бирачи који имају статус расељеног лица*. Ова кампања трајала је од дана објаве избора до 24.07.2018. године када је истекао рок за регистрацију бирача изван БиХ и избора бирачке опције за расељена лица. Штампани оглас “Избор бирачке опције“ објављен је 5 пута у три дневна листа на пола стране у црно-бијелој верзији на подручју БиХ у терминима највећег тиража дневних новина.

¹⁶ Извор: Материјали припремљени и презентовани на Другом састанку Пројектног одбора одржаном 29.01.2019. године у просторијама UNDP БиХ у Сарајеву.

Кампања “Како гласати” – Циљ едукативне кампање “Како гласати“ био је упознавање бирача са свим нивоима власти за које се спроводе Општи избори 2018. године, те о начину исправног попуњавања гласачког листића. Ова кампања трајала је од 15.09.2018. године до 07.10.2018. године. Штампани оглас “Како гласати“ објављен је 4 пута у три дневна листа на пола стране у црно-бијелој верзији на подручју БиХ у терминима највећег тиража дневних новина.

Слика 6. Штампани оглас “Како гласати“

Слика 7. ТВ спот

Мотивацијска кампања – Циљ мотивацијске кампање је био да се бирачи анимирају да у што већем броју изађу на бирачка мјеста и остваре своје бирачко право. Припремљен је ТВ спот и радио-цингл који је емитован на свим јавним ТВ станицама и већини приватних ТВ станица. Мотивацијски ТВ спот и радио-цингл емитирају се од 15.09.2018. године до 07.10.2018. године, намијењен је свим бирачима. Стратегија едукативне и мотивацијске кампање за потребе избора спроведена је путем електронских медија, штампаних медија те продукцијских плаката за истицање на бирачким мјестима. Због правовремене информисаности бирача и свих актера у

изборном процесу, на интернет страници Централне изборне комисије БиХ такође је објављиван едукативно-информативни материјал.

Слика 8. Мотивацијски спот

1.7.2 Едукативна кампања – бирачи изван Босне и Херцеговине

159. На основу Одлуке о реализацији едукације и информирању бирача изван Босне и Херцеговине Централна изборна комисија БиХ је у периоду од 10.05. до 02.07. 2018. године организовала и спровела едукацију и информисање бирача изван БиХ за Опште изборе 2018. године у државама у којим се налази значајан број држављана БиХ, односно избјеглица и особа које привремено бораве изван БиХ (Словенија, Швајцарска, Италија, Њемачка, Француска, Сједињене Америчке Државе, Аустрија, Аустралија). Током посјете ДКП БиХ, делегације Централне изборне комисије БиХ предале су сљедеће материјале службеним особама у електронској форми и чврстој копији: Водич за пријаву бирача који бораве ван Босне и Херцеговине, Образац пријаве за гласање изван БиХ – ПРП 1, 3. Образац –ПРП 2, Постер “Како гласати“, Постер “Злоупотреба бирачког права“ Постер “Бирачко мјесто“. Бирачи који гласају путем поште или лично у ДКП БиХ упознати су са роком за регистрацију бирача из иностранства (24.07.2018. године), са процедурама за регистрацију за гласање изван БиХ и са условима и начином остваривања бирачког права.
160. На основу напријед наведеног, Централна изборна комисија БиХ је на 41. сједници, одржаној дана 16.08.2018. године, донијела Одлуку о одређивању бирачких мјеста за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима Босне и Херцеговине, број: 05-1-02-2-219-4/18. У циљу унапређења процеса, сличне активности неопходно је да се настави и у неизборној години како би се омогућила дуготрајнија обука. Корисно би било и успостављање канцеларија ДКП/Амбасади за помоћ бирачима приликом регистрације за гласање путем ДКП или поште.

1.8 Безбједносни аспекти Општинских избора 2018. године

161. Централна изборна комисија БиХ је у другој половини маја мјесеца 2018. године обавијестила Министарство безбједности БиХ, релевантна министарства унутрашњих послова и безбједносне агенције да је 08.05.2018. године донијела Одлуку о расписивању и одржавању Општинских избора у Босни и Херцеговини.
162. У складу с одредбама члана 14. Закона о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине, чланом 62. став (1) Закона о управи, а у вези са чланом 2.1 став (3) Изборног закона БиХ, који прописује да су “сви органи власти на свим нивоима и званичници у Босни и Херцеговини и дипломатско-конзуларним представништвима БиХ обавезни помагати органима надлежним за спровођење избора”, Министарство безбједности Босне и Херцеговине је дана 05.07.2018. године донијело Одлуку о именовану Радне групе за праћење реализације задатака из надлежности институција и полицијских тијела БиХ везаних за спровођење Општинских избора у Босни и Херцеговини¹⁷.
163. Радну групу за праћење реализације задатака из надлежности институција и полицијских органа БиХ везаних за спровођење Општинских избора у БиХ су чинили представници Дирекције за координацију полицијских органа (предсједавајући), Централне изборне комисије БиХ, Граничне полиције БиХ, Државне агенције за истраге и заштиту, Граничне полиције БиХ; Обавјештајно-сигурносне агенције БиХ, Министарства унутрашњих послова Републике Српске, Федералног министарства унутрашњих послова, Полиције Брчко дистрикта БиХ и Министарства безбједности БиХ.
164. Задатак Радне групе је био праћење реализације активности везаних за обезбјеђење објеката и дистрибуције изборног материјала, размјена информација са надлежним полицијским агенцијама у БиХ о могућим протуправним понашањима у вези са Изборним законом БиХ са Централном изборном комисијом БиХ, те остваривање континуиране сарадње са другим Оперативним штабовима за безбједност Општинских избора у БиХ које су формирале полицијске агенције за вршење послова из своје надлежности, а у циљу постизања максималног степена безбједносних услова за неометано одржавање изборног процеса у Босни и Херцеговини.
165. Одлуком Предсједавајућег Радне групе за праћење реализације задатака из надлежности институција и полицијских органа БиХ везаних за спровођење Општинских избора у БиХ, а у вези са закључком Радне групе са састанка одржаног 27.07.2018. године, формиран је Оперативни штаб акције “Општи избори 2018.” број 20-03-04-4-1186-19/18 од 07.08.2018. године који је окупљао полицијске органе у БиХ, представнике Централне изборне комисије БиХ, СИПА-е, Граничне полиције БиХ, ОСА БиХ, и представника ОЕБС БиХ, а чији задатак је био спровођење и координација оперативних активности.
166. На дан одржавања Општинских избора, 07.10.2018. године све информације су прикупљане у оперативно-комуникацијском центру 112 Министарства безбједности БиХ и Оперативном центру Дирекције за координацију полицијских органа, а затим просљеђиване Централној изборној комисији БиХ.

¹⁷ Акт Министарства безбједности БиХ, број 12-01-04-7-4406-16/18 од 05.07.2018.

167. Оперативни штаб “Општи избори 2018“ са сједиштем у Дирекцији за координацију полицијских органа у БиХ је у току 07.10.2018. године у вријеме гласања запримио укупно 19 пријава о инцидентима у изборном процесу на територији Федерације БиХ и Брчко дистрикта БиХ, од тога 11 инцидента је квалификовано као нарушавање јавног реда и мира, док је 8 заведено за “остали инциденти“ од којих је за два инцидента обавијештено Тужилаштво БиХ, након чега су полицијске агенције предузеле потребне радње на документирању по упутама и под надзором Тужилаштва БиХ¹⁸. Према информацијама Министарства унутрашњих послова Републике Српске (Штаб акције “Избори 2018.“) на територији Републике Српске на дан избора забиљежено је 7 ремећења јавног реда и мира и осталих инцидента¹⁹.
168. Полицијски службеници министарстава унутрашњих послова и безбједносних агенција су у периоду од септембра до краја децембра 2018. године обављали послове физичког обезбјеђења зграде Централне изборне комисије БиХ, складишта Централне изборне комисије БиХ, Главног центра за бројање те обезбјеђење дистрибуције и пратње конвоја с изборним материјалом и пратње изборног материјала до Главног центра за бројање. Операције на терену је координисао Оперативни штаб акције “Општи избори 2018.“ на челу са Дирекцијом за координацију полицијских тијела.
169. Општа је оцјена да су избори протекли у мирној атмосфери без обзира на пријетње упућене члановима Централне изборне комисије БиХ, поготово оне упућене путем друштвених мрежа.

1.9 Донација транспарентних гласачких кутија

170. На захтјев Централне изборне комисије БиХ, Мисија ОЕБС-а у БиХ у сарадњи са амбасадама Краљевине Норвешке, Уједињеног Краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске и Сједињених Америчких Држава у БиХ, обезбиједила је 10.000 транспарентних гласачких кутија и 60.000 безбједносних печата за кутије чиме је Босна и Херцеговина направила велики искорак и придружила се земљама које на транспарентни начин спроводе изборе.²⁰
171. Поред набавке транспарентних гласачких кутија, у складу са Додатком Меморандуму о разумијевању потписаном дана, 31.08.2018. године између Централне изборне комисије БиХ и Организације за европску безбједност и сарадњу– Мисија у БиХ (ОЕБС БиХ), ОЕБС БиХ је Централној изборној комисији БиХ пружила помоћ у: области информацијских технологија, у сврху комуникације и израде табеларног приказа резултата општинских изборних комисије (ОИК) и њиховог достављања ЦИК-у БиХ; обуке службеника ОИК-а за верификацију изборних резултата; изради

¹⁸ Информације достављене путем имејла 07.10.2018. године у два термина (19:47 и 21:04 h).

¹⁹ Обједињена информација МУП РС достављена 07.10.2018. у 20.14 h. Број протокола ЦИК БиХ: 04-50-4-992-13/18.

²⁰ Примопредаја транспарентних гласачких кутија и безбједносних печата извршена је дана 26.09.2018. године између представника Мисије ОСЦЕ у БиХ и предсједника Централне изборне комисије БиХ, о чему је сачињен записник о примопредаји. Са датумом примопредаје власништво над транспарентним гласачким кутијама је пренесено на Централну изборну комисију БиХ (Споразум о донацији, број: 07-1-16-2-823-6/2018 од 03.10.2018. године). Одлуком Централне изборне комисије БиХ, број: 07-1-16-2-823-1/18 од 31.08.2018. године је утврђено да се транспарентне гласачке кутије предају на коришћење изборним комисијама основних изборних јединица које се обавезују да поступају, чувају и воде евиденцију о транспарентним гласачким кутијама по инструкцији Централне изборне комисије БиХ.

једнообразне и побољшане методологије спровођења обуке; обукама чланова ОИК-а и надзор над обуком чланова бирачких одбора; изради едукативног видео-записа о процедурама бројања гласова и верификације резултата, те правилном попуњавању одговарајућих образаца на бирачким мјестима.

Фотографија 5. Дониране транспарентне гласачке кутије

Фотографија 6. Потписивање Додатка Меморандуму о разумијевању између ЦИК БиХ и ОЕБС БиХ

1.10 Рад Главног центра за бројање

172. Поступајући према одредби члана 2.9 став (1) тачка 2 и члана 5.22 став (2) и (3) Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је:

- на 15. сједници одржаној 26.04.2018. године, донијела је Одлуку о успостављању Главног центра за бројање за припрему и спровођење Општих избора 2018. године, који су одржани у недјељу, 07. октобра 2018. године,
- на 36. сједници одржаној 26.07.2018. године, усвојила Правилник о организацији и утврђивању резултата гласања у Главном центру за бројање за Опште изборе 2018. године и донијела Одлуку о именовану директора и замјеника директора Главног центра за бројање
- на 51. сједници одржаној 13.09.2018. године, донијела Одлуку о измјени Одлуке о именовану директора и замјеника директора Главног центра за бројање за Опште изборе 2018. године.

173. Главни центар за бројање је био смјештен у објекту ”ЗОИ 84“ д.о.о. ОЦ ”Зетра“ у Сарајеву и у његовом раду, осим запосленика Секретаријата Централне изборне комисије БиХ, учествовали су и спољни сарадници, њих укупно 423, који су били распоређени у 3 (три) смјене, на бази 24-часовног радног дана. Радило се углавном о лицима са стеченим искуством на истим пословима, изабраним на јавном конкурсима.

174. За Опште изборе 2018. године у Главном центру за бројање је реализован пилот пројекат “Видео-надзор Главног центра за бројање“, процијењене вриједности 15.000 КМ. Цјелокупни процес бројања је сниман 24 часа, са 8 камера од којих су 4 покривале простор бројања, а 4 простор верификације и припреме материјала. Поред камера коришћен је серверски систем за похрањивање података НАС, који су се снимали све вријеме рада Главног центра за бројање.

Фотографија 7. Сала за бројање – снимљено видео-надзором

175. Реализација наведеног пилот пројекта је поред повећања транспарентности у раду Главног центра за бројање омогућила да се са централног мјеста свака спорна ситуација може поново да прегледа и утврди чињенично стање.
176. Пилот пројекат је оправдао потребу да се уведе видео-надзор у Главни центар за бројање те отворио нове могућности коришћења видео-надзора у побољшању процедура и анализи пословних процеса у Главном центру за бројање.

Фотографија 8. Верификација гласачких пакета изван БиХ

177. Мањи проблеми у реализацији пилот пројекта десили су се због недостатка простора за похрану снимака и уколико се уведе видео-надзор потребно је обезбиједити додатно техничко особље које ће бити задужено за одржавање и похрану снимака.

178. У периоду од 07. до 26. октобра 2018. године у Главном центру за бројање пребројано је укупно 67.706^{21*} гласачких пакета, односно 268.946 гласачких листића сљедећих категорија:

Табела 10. Укупно верификованих гласачких пакета у Главном центру за бројање

Категорија	Верификовано има потпис	Одбијено због погрешне комбинације гласачких листића у фази сортирања	Припремљено за бројање коверата
Гласачких пакета бирача изван БиХ (Пошта)	50.469	139	50.330
Гласачких пакета бирача који су гласали непотврђеним гласачким листићима (Потврђени)	3.262	28	3.234
Гласачких пакета бирача који су гласали путем мобилног тима (Мобилни тимови)	10.281	16	10.265
Гласачких пакета бирача који су гласали у одсуству (Одсуство)	2.893	9	2.884
Гласачких пакета бирача који су гласали у дипломатско-конзуларним представништвима (ДКП)	801	0	801
Укупно ГЦБ	67.706	192	67.514

Табела 11. Укупан број пребројаних гласачких листића по категоријама

	Укупно	Важећи гласачки листићи	Неважећи гласачки листићи
Пошта	200.363	196.964	3.399
Потврђени	12.841	11.537	1.304
Одсуство	11.525	9.117	2.408
ДКП	3.194	3.004	190
Мобилни тимови	41.023	39.109	1.914
Укупно гласачких листића	268.946	259.731	9.215

179. У Главном центру за бројање извршена је провјера за 631 лице која су Централној изборној комисији БиХ доставила приговор/пријаву да је дошло до злоупотребе

²¹ *Разлике у односу на резултате су настале јер у појединим гласачким пакетима нису достављени сви листићи. Базирано на основу верификованих гласачких пакета (коверата). У резултатима је стање гласачких листића.

бирачког права приликом регистрације бирача путем поште. Након извршених провјера верификованих гласачких пакета, 373 лица са наведеног списка су идентификована и утврђено је следеће:

- за 103 лица која се наводе у достављеном списку није уручен гласачки материјал;
- 192 лица су гласала на непотврђеним гласачким листићима (гласачки пакети су стигли путем поште у Главни центар за бројање);
- 16 лица је гласало путем мобилног тима (гласачки пакети су стигли путем поште у Главни центар за бројање) и
- 62 лица нису гласале непотврђеним гласачким листићима, али након извршене верификације је утврђено да су гласачки пакети са подацима особа које су пријавиле злоупотребу, достављени у Главни центар за бројање.

180. Укупно неуручених пакета бирачима изван Босне и Херцеговине је било 6.685 или 10%.
181. Према одлукама Централне изборне комисије БиХ у Главном центру за бројање вршено је поновно бројање за 90 бирачких мјеста на 118 нивоа.
182. За праћење рада Главног центра за бројање Централна изборна комисија БиХ акредитовала је укупно 832 посматрача у име политичких субјеката, удружења грађана и међународних организација и институција.
183. У периоду од 07.10.2018. до 27.01.2018. године у Главном центру за бројање, боравио је 81 посматрач: 71 посматрач у име 16 различитих политичких партија, 7 посматрача у име 2 удружења грађана и 3 посматрача представника међународних организација.
184. За рад са посматрачима у Главном центру за бројање, у свакој радној смјени, биле су задужена по три лица. Поред видео-надзора који је био емитован на дисплеју у простору за одмор, посматрачи су имали и непосредан увид у сваки дио процеса у Главном центру за бројање. Општа оцјена која се може да изнесе у погледу рада са посматрачима политичких партија јесте да је овај процес карактерисао добар ниво сарадње, непосредна комуникација и отклањање свих нејасноћа у току самог рада.
185. Главни центар за бројање свакодневно су посјећивали представници штампаних и електронских медија о чему је вођена посебна евиденција, а укупно 21 медијска кућа извјештавала је о раду Главног центра за бројање. Новинари су се директно јављали у програм и извјештавали из Главног центра за бројање или су информације тражили путем телефона или приликом посјета. Свакој медијској кући су дате тражене информације и професионалан однос према медијима допринијели су транспарентности и јавности у раду Главног центра за бројање.
186. Вишегодишњи проблем у раду Главног центра за бројање је обезбјеђивање X рау уређаја и метал детектор врата који користе служба обезбјеђења Главног центра за бројање. Претходна два изборна циклуса, Главни центар за бројање је ову опрему посуђивао од Канцеларије Високог представника за Босну и Херцеговину, а овим уређајима је истекао употребни вијек. За наредне изборне циклус потребно је да се обезбиједи средства за набавку ове опреме, односно дефинише која безбједносна агенција ће у наведеном периоду обезбиједити уређај из својих резерви. Надаље,

потребно је обезбиједити и мобилни видео-надзор који би се користио поред надгледања пребројавања у сврху безбједности Главног центра за бројање.

1.11 Посматрачи изборног процеса

187. У складу са чланом 17.3, 17.4 и 17.5 став (2) Изборног закона БиХ и Упутством о условима и процедурама за акредитовање изборних посматрача у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 41/18), Централна изборна комисија БиХ надлежна је за акредитовање изборних посматрача политичких субјеката који ће посматрати рад Централне изборне комисије БиХ и рад Главног центра за бројање, међународних посматрача и посматрача удружења грађана.
188. За Опште изборе 2018. године Централна изборна комисија БиХ акредитовала је укупно 23 политичка субјекта за посматрање рада Централне изборне комисије БиХ и Главног центра за бројање, 14 удружења грађана и 44 међународне организације.
189. Централна изборна комисија БиХ је акредитовала укупно 6.207 посматрача и то 5.384 посматрача из 14 удружења; 689 посматрача из 44 међународне организације и 134 посматрача из 23 политичка субјекта.
190. Због неиспуњавања једног од критеријума за акредитацију (чланство у бирачким одборима, кандидатура на предстојећим изборима, носилац мандата) Централна изборна комисија БиХ је одбила захтјев за акредитовање за укупно 171 посматрача политичких субјеката и удружења.
191. Захтјев за акредитовање посматрача једног (1) удружења Централна изборна комисија БиХ је одбила у цијелости, с обзиром на то да је у поступку провјере испуњавања услова за акредитовање утврђено да је наведено удружење укључено у активности у име овјерене политичке партије.
192. Према подацима који су доставиле 143 општинске/градске изборне комисије, акредитовано је укупно 58.083 посматрача политичких субјеката за посматрање рада изборних комисија, центара за бирачки списак и рада на бирачким мјестима.
193. Највећи број изборних посматрача акредитовали су градови Бањалука (5.486) и Бијељина (4.312). Општинска изборна комисија Источни Дрвар није имала поднешених захтјева за акредитовање посматрача.
194. Од укупно 128 политичких субјеката који се појављују на гласачком листићу, 115 је акредитовало изборне посматраче код општинских/градских изборних комисија. Највећи број изборних посматрача акредитовала је политичка партија СДА – Странка демократске акције и то укупно 5.194 код 95 општинских/градских изборних комисија.
195. Централна изборна комисија БиХ је у 2018. години угостила међународне посматраче, представнике органа за спровођење избора из Републичке изборне комисије Србије, Државног изборног повјеренства Хрватске, Централне изборне комисије Руске Федерације, Врховног изборног вијећа Турске, Централне изборне комисије

Молдавије, Државне изборне комисије Републике Кореје, Централне изборне комисије Бугарске и Државне изборне комисије Сјеверне Македоније.

196. С циљем што лакшег праћења изборног процеса у БиХ, Централна изборна комисија БиХ је 08.10.2018. године, у Великој сали Парламентарне скупштине БиХ организовала обуку за међународне посматраче, на којој су посматрачи упознати с њиховим правима и обавезама при праћењу изборног процеса, а практичним показом је симулиран рад бирачког одбора на дан избора.

Фотографија 9. Међународни посматрачи – представници органа за спровођење избора

Фотографија 10. Семинар за посматраче изборног процеса 2018. године

Фотографија 11. Симулација рада на бирачког мјесту

197. Посматрачи који су акредитовани за посматрање рада Централне изборне комисије БиХ могли су да посматрају и штампање гласачких листића. Према евиденцији само један посматрач из политичке партије СДС је дана 26.09.2018. године у штампарији Атлантук бб Бањалука заједно са представницима 5 ТВ кућа и 3 новинске агенције, посматрао процес уништавања графичких плоча и шкарта који је настао приликом штампања или дораде гласачких листића.

1.11.1 Оцјена међународних посматрача

198. Међународна посматрачка мисија Канцеларије ОЕБС-а за демократске институције и људска права (ОЕБС/ОДИНР) – ОДИНР ИРМ је 03.09.2018. године отворила канцеларију у Сарајеву у којем је било стационирано 16 стручњака, док су 22 дугорочна посматрача распоређена широм земље. Мисија је остала у Босни и Херцеговини до 19.10.2018. године како би пратила постизборна дешавања. На дан избора је било распоређено 316 посматрача из 43 земље, укључујући 249 дугорочно и краткорочно ангажованих посматрача које је поставио ОДИНР, као и делегацију од 27 чланова из Парламентарне скупштине ОЕБС-а, делегацију од 23 члана из Парламентарне скупштине Савјета Европе, делегацију од 9 чланова Европског парламента те делегацију од 8 чланова из Парламентарне скупштине НАТО-а (НАТО).

199. Међународни посматрачи ОДИНР ИРМ су посматрали отварање на 128 бирачких мјеста, а гласање на 1.232 бирачка мјеста широм земље. Бројање гласова је

посматрано на 126 бирачких мјеста. Процес израде збирних резултата је посматран у 95 општинских изборних комисија (ОИК).²²

200. Општа је оцјена међународних посматрача да се “Централна изборна комисија БиХ бавила својим основним задацима и адекватно управљала изборима. ЦИК БиХ је, међутим, често критизирана због техничких припрема за изборе. Такође се суочава с изазовима због недостатка администрације и ограниченог буџета.”²³.
201. Посматрачи Конгреса локалних и регионалних власти Савјета Европе једина су међународна мисија која је надгледала кантоналне изборе у Босни и Херцеговини и фокусирали су се само на те изборе. На Дан избора било је присутно 18 посматрача из 17 земаља и били су на 150 бирачких мјеста. Такође су обишли главни центар, гдје се врши бројање, тако да су видјели нову технологију која је примијењена овај пут (видео-надзор). Према оцјени посматрача Конгреса локалних и регионалних органа власти Савјета Европе изборни дан је протекао у најбољем реду, а избори били јако добро припремљени.²⁴

1.12 Дан одржавања Општих избора 07.10.2018. године

202. На дан избора бирачи су гласали на 5.804. бирачка мјеста: од чега 5.380 редовних, 128 у одсуству, 141 за гласање лично у мјесту пребивалишта из 1991. године, 145 гласачких мјеста за гласање непотврђеним гласачким листићем и 10 бирачких мјеста у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ у иностранству.
203. На дежурне телефонске линије у сједишту Централне изборне комисије БиХ гдје је формиран позивни центар запримане су поруке првенствено о техничким и процедуралним питањима, као и недостацима друге врсте општинских изборних комисија у Босни и Херцеговини које су уочене на дан избора, те се хитно реаговало и вршене су интервенције.
204. Уз стално особље Централне изборне комисије БиХ, додатно је ангажовано по 10 особа у двије смјене, а који су пратили унос података о отварању бирачких мјеста и одазиву бирача, те су били распоређени на дежурним телефонима, а у случају било каквих техничких недостатака реаговали су према координаторима за рад са општинским изборним комисијама. На дежурним телефонима запримљено је више стотина позива бирача, изборних комисија, представника политичких субјеката, НВО сектора и др.
205. На дан одржавања Општих избора 07.10.2018. године, на дежурне инфо линије 033/251 331 и 033/251 332, запримљено је укупно 283 позива који су се односили на: провјера бирачког мјеста (162 позива); злоупотреба личних података и докумената (неовлаштене пријаве) – 25 позива; регистрирани поштом желе да гласају на непотврђеним гласачким листићима (13); неправилности на бирачким мјестима (10);

²² BOSNIA AND HERZEGOVINA GENERAL ELECTIONS 7 October 2018 ODIHR Election Observation Mission Final Report, Варшава, 25. јануар 2019., стр. 5.

<https://www.osce.org/odihr/elections/bih/409905?download=true>

²³ *Ибид*, стр. 3.

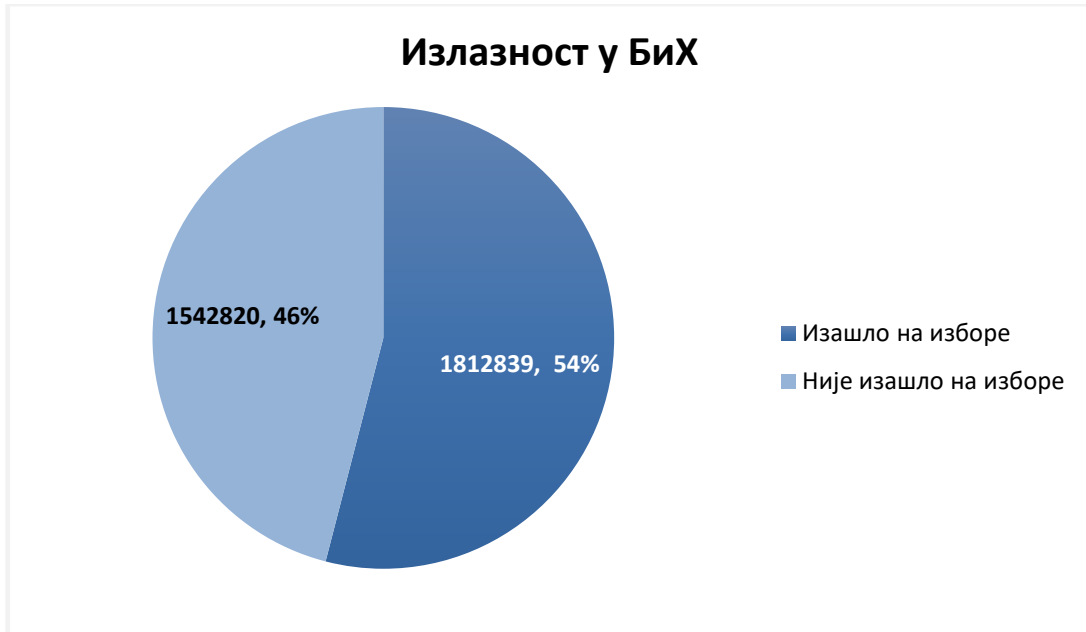
²⁴ Из Интервјуа Stewart Dickson, Шеф мисије Конгреса <https://faktor.ba/vijest/trebalo-bi-razdvojiti-kantonalne-i-orpe-izbore-u-bih/6549>.

одузето право гласа (4); захтјев за мобилни тим (4); остало: приговор на рад мобилних тимова, непосједовање валидних идентификационих докумената, умрли на бирачком списку, позиви изван БиХ – зашто нису примили гласачке пакете (65 позива). Путем имејла одговорено је на 63 упита.

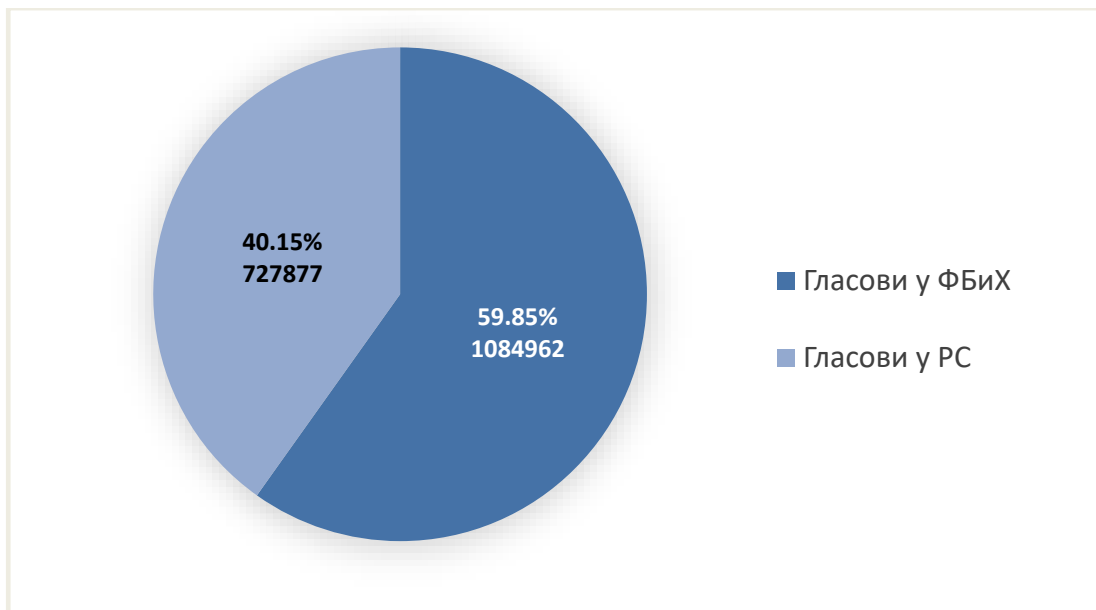
206. У вези са позивима који су запримљени на изборни дан, захтјеви за мобилни тим су се односили на лица која су се непосредно пред изборе повриједили или разбољели и нису у могућности приступити гласању на редовном бирачком мјесту; приговори су се односили на немогућност гласања бирача због истеклих докумената, промјене докумената у међувремену, уочене неправилности бирача на бирачком мјесту, немогућност проналаска бирача на бирачком мјесту итд. У послеријеподневним сатима путем имејла су почели стизати захтјеви за провјеру да ли је искориштено право гласа лица која нису изашла на своја бирачка мјеста, до 20:30h стигло је 145 захтјева. Питања везана за гласање изван БиХ односила су се у највећем броју на бираче чије пријаве за гласање изван БиХ су одбијене, пријава злоупотребе личних докумената, могућност гласања непотврђеним гласачким листићима, те о кашњењу у пријему пошиљки са гласачким материјалом.
207. Стручно особље Централне изборне комисије БиХ је континуирано пружало информације општинским/градским изборним комисијама, политичким субјектима и грађанима који су се обраћали путем телефона и имејла. Такође, стручно особље било је на располагању и акредитованим посматрачима у име политичких субјеката и међународних организација, за пружање техничких појашњења и статистичких података о провођењу избора, при чему је нарочито била изражена сарадња са међународном посматрачком мисијом ОЕБС-ОДИР.

1.13 Одазив бирача на Општим изборима 2018. године

208. На Општим изборима 2018. године гласало је укупно 1.812.839 бирача или 54,02% бирача са правом гласа од чега је излазност у Федерацији БиХ била 59,85%, а у Републици Српској 40,15%.
209. Највећи одазив бирача у односу на број уписаних бирача забиљежен је у општини Источни Стари Град којој је од укупно уписаних 1130 бирача на изборе изашло 912 бирача или 80,70%, док је најмањи одазив бирача у односу на број уписаних забиљежен у општини Усора у којој је од укупно уписаних 5877 бирача на изборе изашло 1775 или 30,20%.

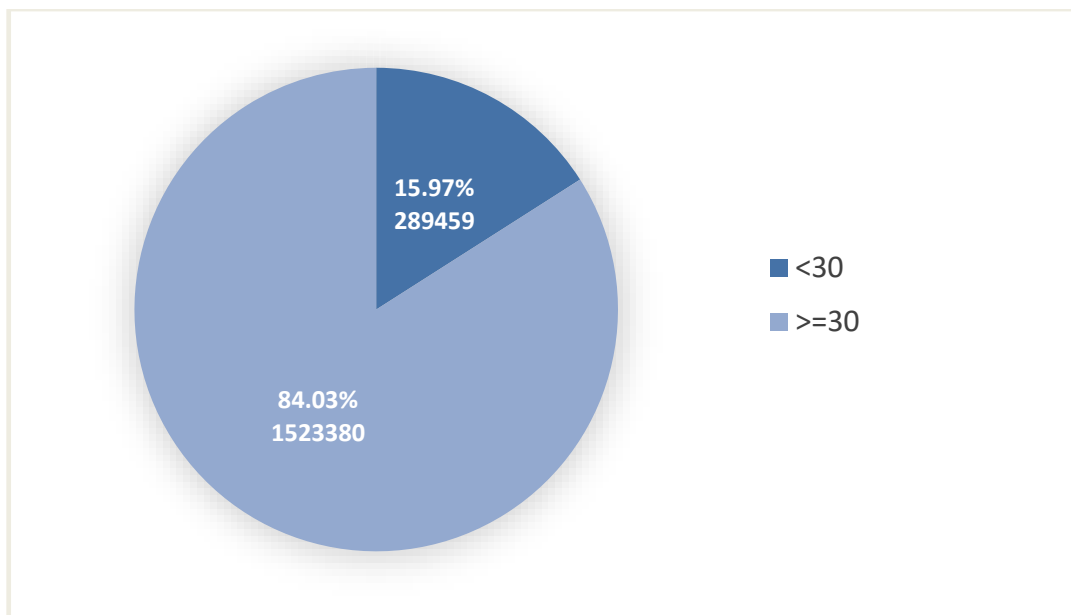

Графикон 1. Одазив бирача на Општим изборима 2018. године

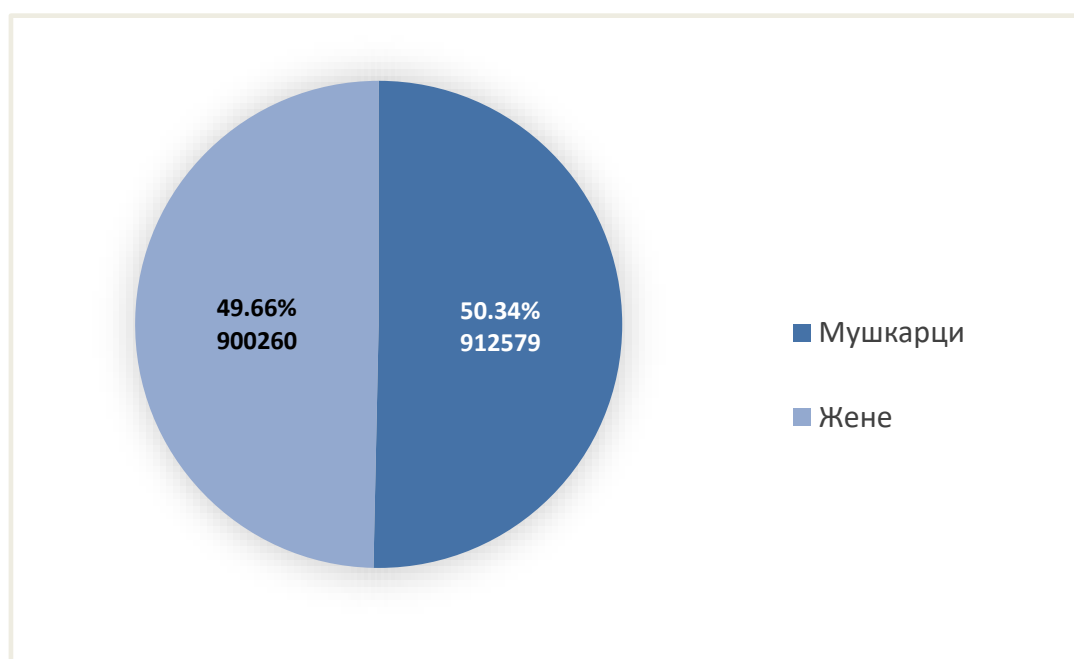
Графикон 2. Одазив бирача по ентитетима

210. Старосна структура бирача који су гласали је сљедећа: 84,03% бирача имају 30 и више година старости, а 15,97% бирача су млађи од 30 година.

Графикон 3. Старосна структура бирача који су гласали

211. Према полној структури на Општим изборима је гласало 50,34% мушкараца и 49,66% жена.

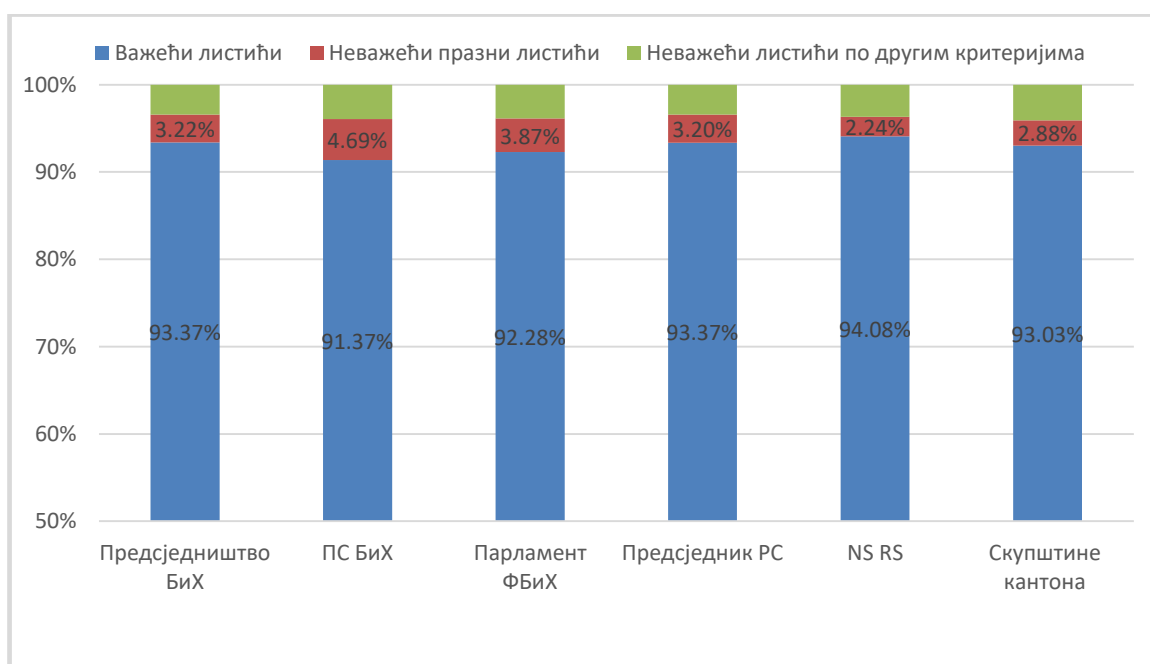
Графикон 4. Полна структура бирача који су гласали

1.14 Неважећи гласачки листићи

212. Основна карактеристика свих досада проведених избора у Босни и Херцеговини је повећан број неважећих гласачких листића у односу на изборни стандард који се кретао од 3,41% за избор чланова Предсједништва БиХ до 4,10% за скупштине кантона.
213. Највећи број неважећих гласачких листића је у поступку избора посланика у кантоналним скупштинама гдје је ријеч о изузетно великом броју кандидата и гласачком листићу већих димензија.

Табела 12. Преглед важећих и неважећих гласачких листића

Назив органа	Укупно важећих листића [%]	Неважећи празни листићи [%]	Неважећи листићи по другим критеријумима [%]
Предсједништво БиХ	93.37%	3.22%	3.41%
Парламентарна скупштина БиХ	91.37%	4.69%	3.94%
Парламент Федерације БиХ	92.28%	3.87%	3.86%
Предсједник /потпредсједници Републике	93.37%	3.20%	3.44%
Народна скупштина	94.08%	2.24%	3.68%
Скупштине кантона	93.03%	2.88%	4.10%

Графикон 5. Преглед важећих, неважећих и празних листића по различитим нивоима

214. Бирачка мјеста која су идентификована са највећим бројем неважећих гласачких листића су приказана у наредној табели.

Табела 13. Бирачка мјеста са највећим бројем неважећих гласачких листића

Назив органа	БМ	Гласало	Важећи листићи	Укупно неважећи све категорије	Празни листићи	Неважећи листићи
Предсједништво БиХ	083В061	459	137	322	0	322
Парламентарна скупштина БиХ	057А010	391	191	200	135	65
Парламент ФБиХ	167А015	545	413	132	100	32
Предсједник РС	012В006	601	512	89	43	46
Народна скупштина РС	088В005	543	461	82	54	28
Скупштине кантона	117А002	439	363	76	33	43

215. Разлози због којих се јављају неважећи гласачки листићи су у великој мјери: исказивање незадовољства; неинформисаност и недовољна упућеност у начин гласања и претварање важећих у неважеће гласачке листиће.

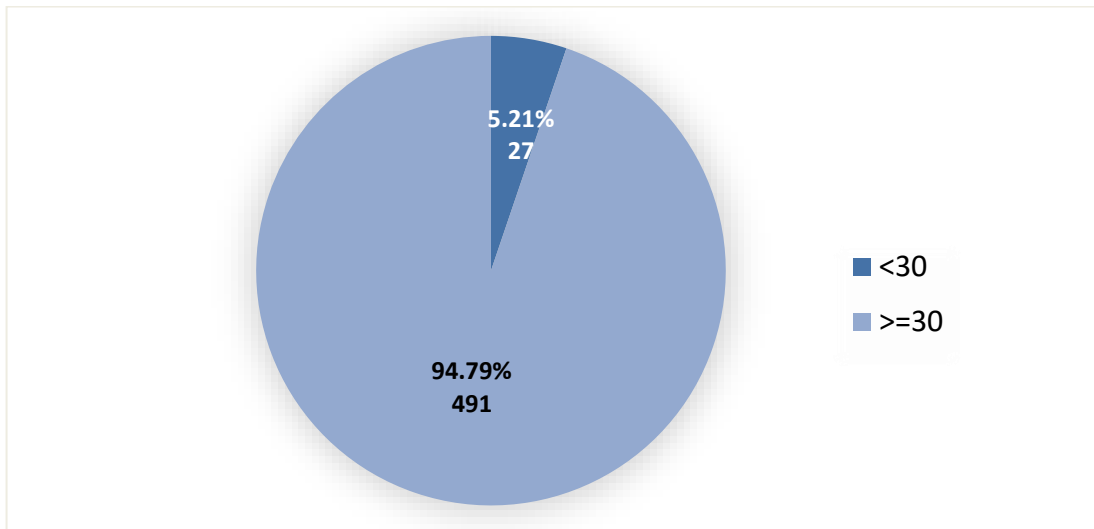
1.15 Утврђивање изборних резултата

216. Први прелиминарни резултати Општих избора 2018. године су објављени у поноћ на дан избора 07.10.2018. године и након тога су освјежавани на интернет страници Централне изборне комисије БиХ у складу с чланом 5.29а Изборног закона БиХ – два пута у току наредна 24 часа; у наредних пет дана свака 24 часа; наредних дана сваких 48 часова, све до објављивања коначних, службених и комплетних резултата избора.
217. Након обједињавања и контроле резултата Централна изборна комисија БиХ је у законом утврђеном року (30 дана од дана објављивања избора) на 81. сједници одржаној 06.11.2018. године, донијела Одлуку о потврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини, који су одржани 7. октобра 2018. године.

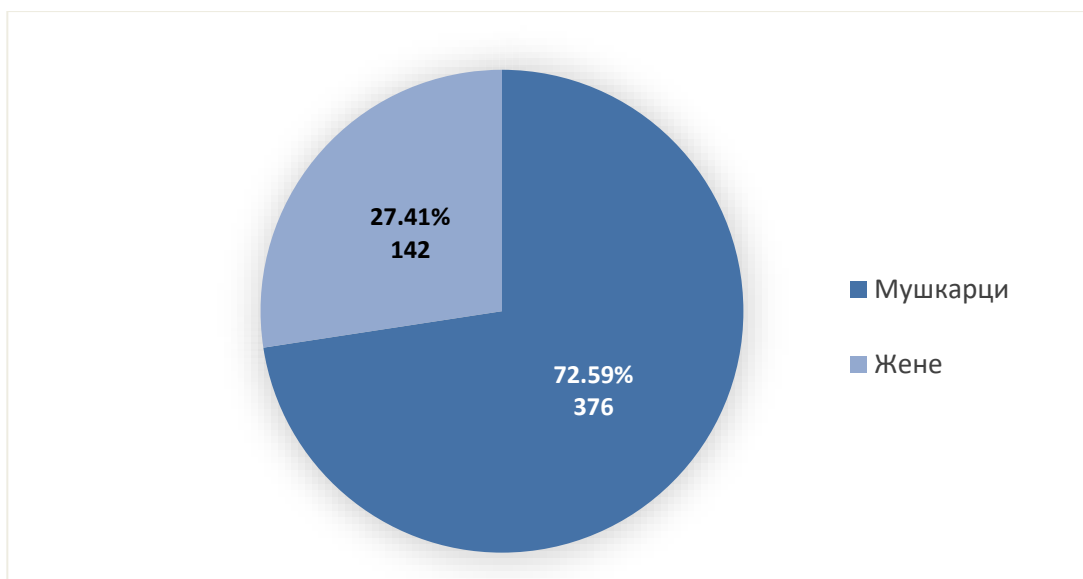
Табела 14. Изабрани кандидати на Општим изборима 2018. године

	Укупно мандата	Редовни мандати	Компензацијски мандати
Предсједништво БиХ	3	3	0
Парламентарна скупштина	42	30	12
Парламент ФБиХ	98	73	25
Предсједник РС	3	3	0
Народна скупштина РС	83	63	20
Скупштине кантона	289	289	0
Укупно	518	461	57

218. Од укупно изабраних 518 кандидата на Општим изборима 2018. године 491 (94,79%) кандидата имају 30 и више година старости, а 27 или 5,21% су млађи од 30 година старости.

Графикон 6. Старосна структура изабраних кандидата

Графикон 7. Полна структура изабраних кандидата

219. Полна структура изабраних кандидата је сљедећа: 376 изабраних кандидата или 72,59% су мушкарци, а 142 или 27,41% су жене.

220. Након спроведених Општих избора 2018. године Централна изборна комисија БиХ је припремила и додијелила увјерења о додјели мандата за 518 изабраних званичника, те једнак број изјава о прихватању/одбијању мандата, потврда о пријему увјерења о додјели мандата и изјава о имовинском стању.

221. Након што је 12 званичника изабраних на Општим изборима 07.10.2018. године одбило прихватити освојени мандат, проведен је поступак провјере сљедећих

квалификованих кандидата, те је донесено 12 управних аката којима је мандат додијељен сљедећим квалификованим кандидатима.

Табела 15. Преглед одбијених мандата након Општих избора 2018. године

Орган власти	Број одбијених мандата
Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ	2
Представнички дом Парламента Федерације БиХ	1
Народна скупштина Републике Српске	3
Скупштине кантона у Федерацији БиХ	6
УКУПНО	12

1.16 Ефекти поновног бројања гласачких листића

222. Централна изборна комисија БиХ је наредила поновно бројање гласачких листића са 93 бирачка мјеста из 20 општина/градава по појединим нивоима власти и то на неким бирачким мјестима по политичким субјектима и кандидатима, а на неким бирачким мјестима по кандидатима истог политичког субјекта.

223. Поновна бројања гласачких листића са 15 бирачких мјеста резултирала су промјенама у вези са додјелом мандата или промјеном редослиједа кандидата на листи.

224. Усвојени захтјеви три акредитована посматрача и наређено бројање гласачких листића на три бирачка мјеста у Широком Бријегу за ниво Скупштина Кантона 8 по кандидатима политичког субјекта Хрватска републиканска странка.

- Поновно бројање резултирало губитком мандата за Антонију Бановић, а мандат је добио Јелић Мирко.

225. Усвојени захтјеви четири акредитована посматрача и наређено поновно бројање гласачких листића са четири бирачка мјеста у Цазину за Представнички дом ПСБиХ, Представнички дом ПФБиХ и скупштину Кантона 1 по политичким субјектима и кандидатима.

- Након поновног бројања по политичким субјектима за Представнички дом ПФБиХ није било промјена у односу на број мандата.
- Унутар листе СДП-а за Представнички дом ПФБиХ дошло до промјене из изборне јединице један осим директног мандата компензацијски мандат добио Атлагић Миле.
- Унутар листе СДА-а за Представнички дом ПФБиХ из изборне јединице 1 дошло до замјене мјеста међу кандидатима који су освојили мандате и исте особе су освојиле мандате.

- Унутар листе СДА за скупштину Кантона 1 дошло до замјене мјеста међу кандидатима који су освојили мандате и исте особе су освојиле мандате.
226. Усвојен захтјев ХДЗ 1990 и наређено поновно бројање гласачких листића са 3 бирачка мјеста у Ливну за скупштину Кантона 10 по кандидатима политичког субјекта ХДЗ 1990.
- Након поновног бројања кандидат Џаја Анте изгубио мандат, а Станић Драго добио мандат.
227. Усвојен захтјев Народне странке радом за бољитак и наређено поновно бројање на једном бирачком мјесту у Ливну и једном бирачком мјесту у Томиславграду за скупштину Кантона 10 по кандидатима политичког субјекта Народна странка Радом за бољитак.
- Након поновног бројања кандидат Балабан Милан изгубио мандат, а Томић Јосип добио мандат.
228. Усвојен захтјев групе бирача из Мостара и наређено поновно бројање гласачких листића на једном бирачком мјесту у Мостару за Представнички дом Парламента ФБиХ из изборне јединице 9 по политичким субјектима и кандидатима.
- Након поновног бројања кандидат политичког субјекта СДП из изборне јединице 9 изгубио компензацијски мандат (Лана Прлић).
229. Централна изборна комисија БиХ по службеној дужности наредила поновно бројање гласачких листића са једног бирачког мјеста у Мостару за Представнички дом парламента ФБиХ из изборне јединице 9 по кандидатима политичког субјекта СДП.
- Након поновног бројања директни мандат изгубио Зоран Микулић, а директни мандат освојила Лана Прлић.
230. Усвојен захтјев акредитованог посматрача и наређено поновно бројање гласачких листића са једног бирачког мјеста у Горажду за скупштину Кантона 5 по кандидатима политичког субјекта СДА.
- Након поновног бројања кандидат Аговић Адис изгубио мандат, а мандат је добила Делизаимовић Алма.

1.17 Достављање образаца Изјава о имовинском стању

231. На основу члана 15.8 став (1) Изборног закона БиХ прописано је да су кандидати изабрани на свим нивоима власти дужни у року од 30 дана од дана објаве овјере мандата у Службеном гласнику БиХ, на посебном обрасцу, предати Централној изборној комисији БиХ потписану изјаву о имовинском стању.
232. На основу члана 15.8 став (2) Изборног закона БиХ прописано је да је изабрани члан органа власти на свим нивоима дужан да Централној изборној комисији БиХ поднесе

извјештај о имовинском стању у року од 30 дана након истека мандата на који је изабран, као и у случају престанка мандата.

233. Одредбом члана 19.10 став (1) тачка а) и б) Изборног закона БиХ прописано је да ће се новчаном казном у износу од 300,00 КМ до 3.000,00 КМ казнити за повреде кандидат изабран на свим нивоима власти ако у року од 30 дана од дана објаве овјере мандата у "Службеном гласнику БиХ", односно у року од 30 дана након истека мандата на који је изабран на посебном обрасцу, не преда потписану изјаву о имовинском стању из члана 15.8 став (1) и (2) овог Закона.
234. Одредбама члана 15.9 Изборног закона БиХ прописано је да Централна изборна комисија БиХ омогућава да обрасци који садрже изјаве о укупном имовинском стању буду доступни јавности. Централна изборна комисија БиХ није одговорна за тачност података који се односе на податке садржане у обрасцу.
235. У тренутку писања овог Извјештаја у току је био пријем и обрада образаца Изјаве о имовинском стању изабраних званичника на почетку/истеку мандата након спроведених Општинских избора 2018. године.

1.18 Поврат таксе за овјеру политичким партијама и независним кандидатима

236. Правилником о пријави и условима за овјеру политичких субјеката за учешће на Општинским изборима 2018. године утврђен је новчани износ таксе за овјеру пријаве политичког субјекта за учешће на Општинским изборима 2018. године²⁵.
237. Новчани износ таксе за овјеру политичке партије не уплаћују појединачно за сваки орган, већ уплаћени износ таксе за овјеру за виши орган власти важи и за ниже нивое органа власти, осим у случају кандидирања за избор чланова Предсједништва БиХ.
238. Централна изборна комисија БиХ извршила је поврат новчаног износа за таксу за овјеру политичким партијама и независним кандидатима који су освојили 1/3 гласова од укупног броја гласова које је освојио изабрани члан Предсједништва БиХ, предсједник и потпредсједници Републике Српске на изборима или више од 3% од укупног броја важећих гласова за Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ, Представнички дом Парламента Федерације БиХ, Народну скупштину Републике Српске и за скупштине кантона у Федерацији БиХ, самостално или као чланице коалиције.

²⁵ **Политичке партије:** 20.000 КМ за изборе за чланове Предсједништва БиХ; 20.000 КМ за изборе за посланике у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ; 14.000 КМ за изборе за посланике у Представничком дому Парламента Федерације БиХ, предсједника Републике Српске и посланике у Народној скупштини Републике Српске и 10.000 КМ за изборе за посланике у кантоналним скупштинама у Федерацији БиХ.

Независни кандидати: 10.000 КМ за изборе за чланове Предсједништва БиХ; 10.000 КМ за изборе за посланике у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ; 7.000 КМ за изборе за посланике у Представничком дому Парламента Федерације БиХ, предсједника Републике Српске и посланике у Народној скупштини Републике Српске и 5.000 КМ за изборе за посланике у кантоналним скупштинама у Федерацији БиХ.

239. Укупно 52 политичке партије и један (1) независни кандидат испунили су услове за поврат уплаћеног новчаног износа таксе за овјеру пријаве. Укупан износ враћених средстава је у износу од 989.000 КМ.

240. Висина враћеног новчаног износа политичким партијама одговара највишем нивоу власти за који је политичка партија испунила услове за поврат, у складу са чланом 4.16 Изборног закона БиХ и чланом 4. став (1) Правилника.

1.19 Анализа именовања чланова бирачких одбора и њихових замјеника, разлози за одустајање из чланства бирачких одбора

241. Централна изборна комисија БиХ је урадила детаљну Анализу о начину именовања предсједника и чланова бирачких одбора, као и њихових замјеника, за Опште изборе 2018. године, те о разлозима одустајања из чланства бирачких одбора непосредно пред изборни дан, као и начину попуњавању бирачких одбора.²⁶

242. Све 143 изборне комисије су доставиле податке за **5.839** бирачких мјеста (редовно, одсуство, лично, непотврђени и мобилни тим). На основу достављених података од изборних комисија утврђено је сљедеће:

- За Опште изборе 2018. године изборне комисије су именовале укупно 52.931 члана и то: предсједника (5.839), замјеника предсједника (5.801), чланова (21.285) и замјеника чланова бирачких одбора (20.052).
- Политички субјекти, овјерени за учешће на Општим изборима 2018. године, од укупно потребних **54.248**²⁷ чланова и њихових замјеника предложили су укупно **22.554** члана и **19.630** замјеника члана, што је за **12.064 (22,23%)** мање предложених кандидата у односу на потребан број. Важно је напоменути да од свих предложених кандидата 42.184 су испунила услове за именовање.²⁸
- Изборне комисије су се, након именовања предсједника и чланова бирачких одбора, као и њихових замјеника, суочиле са проблемом њиховог одустајања од чланства у бирачким одборима. Прије едукације бирачких одбора или тестирања одустало је укупно 5.121 лица; након едукације бирачких одбора или тестирања одустало је укупно 4.771 лица, а дан уочи избора или на дан избора одустало је укупно 749 лица. У односу на укупан број именованих предсједника и чланова, као и њихових замјеника, укупно је одустало **2.180** предсједника и њихових замјеника, те **8.458** чланова и њихових замјеника, односно од укупног броја свих именованих **52.931** одустало је **10.641 (20,10%)**.
- Највећа одустајања од чланства у бирачком одбору, у односу на укупан број именованих чланова бирачких одбора, био је у сљедећим основним изборним

²⁶ У складу са Закључком Централне изборне комисије БиХ, број: 06-1-07-1-1195-1/18 од 11.10.2018. године, и захтјевом Централне изборне комисије БиХ, број: 06-1-07-1-1195-42/18 од 12.11.2018. године.

²⁷ Број добијен израчуном (5.839 x 2 (предсједник и замјеник предсједника) + 21.285 x 2 (члан и замјеник члана)).

²⁸ Приједлози политичких субјеката који нису испунили услове за именовање у чланство бирачког одбора или недостављени приједлози су саставни дио броја чланова које су именовале изборне комисије из своје резерве.

јединицама: Стари Град Сарајево – 414, (81,50%), Травник – 413 (55,96%), Калесија – 281 (54,04%), Завидовићи – 319 (53,70%) и Мостар – 739 (50,69%).

- Најчешћи разлози одустајања били су: неприсуство едукацији за чланове бирачких одбора, висина накнаде за рад у бирачком одбору, лични разлози, као и из изборним комисијама непознатих разлога.
- Највећи број изборних комисија је вршио попуњавања недостајућих чланова бирачких одбора упућивањем захтјева политичким субјектима за достављање нових кандидата, попуњавањем бирачких одбора из евиденција изборне комисије о лицима која су биле чланови бирачких одбора и именовањем лица која су била предвиђена као замјеници у њима и другим бирачким одборима.
- Изборне комисије су због одустајања од чланства у бирачким одборима именовале из своје резерве укупно **16.572** предсједника и чланова, као и њихових замјеника и то: предсједника (1.569), замјеника предсједника (1.858), чланова (5.451) и замјеника чланова (7.694).
- О новоименованим предсједницима и члановима бирачких одбора, као и њиховим замјеницима, изборне комисије су, углавном, обавјештавале путем огласне табле и веб странице органа управе, достављањем рјешења политичким субјектима (имејлом, лично, путем поште) и оглашавањем на бирачким мјестима.

1.20 Пријевремени избори 17.02.2019. године

243. На Општим изборима 2018. године укупно 16 градоначелника градова/начелника општина је освојило мандат. Од наведеног броја, укупно 7 градоначелника/начелника је прихватило новоизабрани мандат (Бужим, Домањевац-Шамац, Босански Петровац, Добој, Дрвар, Босанско Грахово, Какањ), те су се у наведеним општинама/градовима провели пријевремени избори 17. 02. 2019. године. Надаље, градоначелник града Требиње је одбио освојени мандат на Општим изборима 2018. године, али је због именовања на другу функцију поднио оставку на функцију начелника, те су и у овом граду одржани пријевремени избори 17.02.2019. године.
244. Централна изборна комисија БиХ је на 95. сједници одржаној 10.12.2018. године донијела Одлуку о расписивању и одржавању пријевремених избора за градоначелнике Града Добој и Града Требиње и начелнике Општине Босански Петровац, Општине Босанско Грахово, Општине Бужим, Општине Домањевац-Шамац, Општине Дрвар, Општине Какањ и Општине Рибник, а након доношења одлука о престанку мандата градоначелника/начелника наведених градова и општина. На истој сједници је донесено и Упутство о роковима изборних активности за одржавање пријевремених избора за градоначелнике и начелнике наведених градова и општина, којим су утврђене кључне изборне активности и рокови за провођење.
245. За учешће на пријевременим изборима овјерено је укупно 13 политичких партија, 13 независних кандидата и једна коалиција. Такође, ЦИК БиХ овјерила је укупно 17 кандидата политичких партија и коалиција, тако да се на гласачким листићима налазило укупно 30 кандидата.

246. Централни бирачки списак за пријевремене изборе закључен је дана 28. 01. 2019. године, а одлуком о закључивању и потврђивању броја уписаних бирача у Централни бирачки списак за пријевремене изборе за градоначелнике градова и начелнике општина који ће се одржати у недјељу 17.02.2019. године утврђено је да је за пријевремене изборе уписано укупно 170.892 бирача.

Табела 16. Број бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за пријевремене изборе

Р/бр.	Општина/Град	Редовни	Одсуство/ лично	Пошта	Укупно
1.	Добој	61.679	746	1.303	63.728
2.	Требиње	29.418	44	1.075	30.537
3.	Бужим	15.057	10	75	15.142
4.	Домањевац-Шамац	3.380	58	1.163	4.601
5.	Босански Петровац	6.536	81	47	6.664
6.	Дрвар	6.218	244	354	6.816
7.	Рибник	6.201	14	53	6.268
8.	Босанско Грахово	2.493	76	372	2.941
9.	Какањ	33.923	203	69	34.195
	УКУПНО	164.905	1.476	4.511	170.892

247. За посматрање пријевремених избора Централна изборна комисија БиХ је акредитовала укупно 262 посматрача из удружења грађана.

248. Пријевремени избори су у складу с Одлуком о расписивању и одржавању пријевремених избора одржани 17.02.2019. године на 293 бирачка мјеста у 9 градова/општина, а прелиминарни, незванични и некомплетни резултати избора објављени су 17.02.2019. године на интернет страници Централне изборне комисије БиХ.

249. Централна изборна комисија БиХ је дана 25.02.2019. године донијела Одлуку о утврђивању и објављивању резултата пријевремених избора за градоначелнике и начелнике предметних градова и општина, а истеком рока за подношење жалбе и захтјева за поновно бројање гласачких листића, односно након правоснажности одлука, у складу с чланом 5.32 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је дана 05.03. донијела одлуке о потврђивању резултата пријевремених избора за градоначелнике Града Требиње и Града Добој, односно начелнике општина Босанско Грахово, Босански Петровац, Домањевац-Шамац, Дрвар, Какањ и Рибник, а дана 06.03.2019. године Одлуку о потврђивању резултата пријевремених избора за начелника Општине Бужим.

2. СПРОВОЂЕЊЕ ПОСРЕДНИХ ИЗБОРА ЗА ЗАКОНОДАВНЕ ОРГАНЕ ВЛАСТИ

250. У складу са одредбама Изборног закона БиХ и Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом БиХ, извршена је овјера кандидатских листи и кандидата за посредне изборе.

2.1 Вијеће народа Републике Српске

251. Народна скупштина Републике Српске доставила је дана 29.11.2018. године кандидатске листе за избор делегата у Вијеће народа Републике Српске на потврђивање и овјеру Централној изборној комисији БиХ. Укупно је достављено 26 кандидатских листи на којима се налазе 80 кандидата за делегате у Вијећу народа Републике Српске и то:

- За избор делегата из реда српског народа достављено је 11 кандидатских листи на којима се налази 30 кандидата. Укупно су овјерена 24 кандидата, с обзиром на то да је у поступку провјере утврђено за 7 предложених кандидата да имају мандат одборника те је извршено њихово уклањање с кандидатских листи, а овлаштени предлагачи доставили једног замјенског кандидата.
- За избор делегата из реда бошњачког народа овјерене су 3 кандидатске листе на којима се налази 16 кандидата.
- За избор делегата из реда хрватског народа достављено је 8 кандидатских листи на којима се налази 26 кандидата. Укупно је овјерено 25 предложених кандидата, с обзиром на то да је у поступку провјере утврђено да један предложени кандидат има мандат одборника, те је извршено његово уклањање с кандидатске листе.
- За избор делегата из реда осталих овјерене су 4 кандидатске листе на којима се налази 8 кандидата.

252. У складу са чланом 9.12г став (1) и 11.13 став (1) Изборног закона БиХ, Народна скупштина Републике Српске доставила је, дана 06.12.2018. године, Централној изборној комисији БиХ комплетан изборни материјал за избор делегата у Вијеће народа РС.

253. На основу достављених резултата гласања спроведеног у Народној скупштини Републике Српске, Централна изборна комисија БиХ је на 94. сједници, одржаној дана 07.12.2018. године, донијела Одлуку о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Вијећу народа РС из реда бошњачког, хрватског и српског народа, те и из реда Осталих, број: 06-1-07-1-727/18.

254. Поступајући у складу са чланом 2.9 став (1) тачка 9. Изборног закона БиХ, а у вези са чланом 11.13 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је на 96. сједници, одржаној 11.12.2018. године, донијела Одлуку о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Вијећу народа РС, број: 06-1-07-1-727/18.

255. У складу са чланом 2.9 став (1) тачка 10. Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је израдила и доставила увјерења о додјели мандата за 28 делегата у Вијећу народа РС који су на конститутивној сједници одржаној 12.12.2018. године уредно попунили и потписали изјаве о прихватању мандата делегата у Вијећу народа РС.

2.2 Дом народа Парламента Федерације БиХ

256. Скупштина Тузланског и Скупштина Зеничко-добојског кантона у Федерацији БиХ доставиле су дана 28.12.2018 године кандидатске листе за избор делегата за Дом народа Парламента Федерације БиХ и то 6 кандидатских листи са укупно 14 кандидата из Скупштине Тузланског кантона и 11 кандидатских листи са укупно 28 кандидата из Скупштине Зеничко-добојског кантона.

Табела 17. Овјерене листе /кандидати из Скупштине Тузланског и Зеничко-добојског кантона

Кантон	Овјерено листи/кандидата				Напомена
	Бошњаци	Хрвати	Срби	Остали	
Тузлански кантон	3/8	1/2	1/2	1/2	
Зеничко-добојски кантон	7/20	3/7	1/1	-	Бира се и један делегат из реда осталих.

257. Преосталих осам кантоналних скупштина доставило је кандидатске листе за посредне изборе током мјесеца јануара и фебруара 2019. године.

Табела 18. Овјерене листе/кандидати из осам кантона ФБиХ

Кантон	Овјерено листи/кандидата				Напомена
	Бошњаци	Хрвати	Срби	Остали	
Босанско-подрињски кантон – Горажде	10/17	1/1	1/2	4/4	БПК Горажде не бира делегате из реда осталих.
Херцеговачко-неретвански кантон	2/8	3/10	2/2	1/1	ХНК не бира делегате из реда осталих.
Кантон 10	1/1	6/13	2/4	-	
Средњобосански кантон	4/8	4/11	1/1	-	Бира се и један делегат из реда осталих.
Западнохерцеговачки кантон	-	4/9	-	-	Бира се и један делегат из реда бошњачког и један кандидат из реда српског народа..

Унско-сански кантон	5/9	2/2	-	1/2	Бирају се и два делегата из реда српског народа.
Кантон Сарајево	6/20	1/2	2/2	2/2	Бирају се три делегата из реда српског народа.
Посавски кантон	5/5	2/6	-	-	Бира се и један делегат из реда српског народа.

258. Закључно са 04.02.2019. године, Централна изборна комисија БиХ овјерила је укупно 184 кандидата за учешће на посредним изборима за Дом народа Парламента Федерације БиХ.
259. Централна изборна комисија БиХ је донијела десет одлука о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дому народа Парламента Федерације БиХ из кантона, како слиједи:
1. Унско-сански кантон, Одлука број: 06-1-07-1-35/19 од 31.01.2019. године,
 2. Посавски кантон, Одлука број: 06-1-07-1-37/19 од 31.01.2019. године,
 3. Тузлански кантон, Одлука број: 06-1-07-1-22/19 од 24.01.2019. године,
 4. Зеничко-добојски кантон, Одлука број: 06-1-07-1-56/19 од 08.02.2019. године,
 5. Босанско-подрињски кантон – Горажде, Одлука број: 06-1-07-1-50/19 од 31.01.2019. године,
 6. Средњобосански кантон, Одлука број: 06-1-07-1-49/19 од 07.02.2019. године,
 7. Херцеговачко-неретвански кантон, Одлука број: 06-1-07-1-52/19 од 08.02.2019. године,
 8. Западнохерцеговачки кантон, Одлука број: 06-1-07-1-25/19 од 24.01.2019. године,
 9. Кантон Сарајево, Одлука број: 06-1-07-1-45/19 од 04.02.2019. године,
 10. Кантон 10, Одлука број: 06-1-07-1-57/19 од 08.02.2019. године.
260. Централна изборна комисија БиХ је на 16. сједници, одржаној дана 11.02.2019. године, донијела четири допунске одлуке о расподјели мандата делегатима из реда српског народа и реда Осталих у Дому народа Парламента Федерације БиХ: Одлуке број: 06-1-07-1-61/19; 06-1-07-1-62/19; 06-1-07-1-63/19 и 06-1-07-1-64/19.
261. Дана 14. 02. 2019. године Централна изборна комисија БиХ је донијела Одлуку, број: 06-1-07-1-134-1/19, о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата за Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018. године.
262. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је на 26. сједници, одржаној дана 05.03.2019. године, донијела три Одлуке, број: 06-1-07-1-93/19, 06-1-07-1-94/19 и 06-1-07-1-95/19, о додјели мандата делегатима у Дому народа Парламента Федерације БиХ из реда српског народа.

2.3 Дом народа Парламентарне скупштине БиХ

2.3.1 Дом народа Парламентарне скупштине БиХ из Републике Српске

263. Народна скупштина Републике Српске доставила је дана 29.11.2018. године кандидатске листе за избор делегата из Републике Српске у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ на потврђивање и овјеру Централној изборној комисији БиХ. Укупно је овјерено 8 кандидатских листи за избор делегата из реда српског народа на којима се налази 20 кандидата за делегате у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ.
264. У складу са чланом 9.12г став (1) и 11.13 став (1) Изборног закона БиХ, Народна скупштина Републике Српске доставила је, дана 06.12.2018. године, Централној изборној комисији БиХ комплетан изборни материјал о спроведеним посредним изборима за избор делегата из Републике Српске у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ.
265. Након провјере достављеног материјала о спроведеном поступку, Централна изборна комисија БиХ је на 94. сједници, одржаној дана 07.12.2018. године, донијела Одлуку о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дому народа Парламентарне скупштине БиХ, број: 06-1-07-1-726/18.

2.3.2 Дом народа Парламентарне скупштине БиХ из Федерације БиХ

266. Дом народа Парламента Федерације БиХ доставио је дана 20.02.2019. године кандидатске листе за избор делегата из Федерације БиХ у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ на потврђивање и овјеру Централној изборној комисији БиХ. Укупно је достављено 13 кандидатских листи.
267. За избор делегата из реда бошњачког народа овјерено је пет (5) листи на којима се налази 12 кандидата за делегате у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ.
268. За избор делегата из реда хрватског народа достављено је осам (8) листи на којима се налази 31 кандидат за делегате у Дом народа Парламентарне скупштине БиХ, а овјерено је седам (7) кандидатских листи и укупно 30 кандидата. Централна изборна комисија БиХ одбила је једну кандидатску листу, с обзиром на то да није испунила услове из члана 9.12ц Изборног закона БиХ и члана 2. став (2) Упутства о поступку провођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом БиХ.
269. Дом народа Парламента Федерације БиХ је, дана 20.02.2019. године, доставио Централној изборној комисији БиХ акт, број: 02/6-02-287/19 од 20.02.2019. године, те је у његовом прилогу цјелокупан изборни материјал у вези са спроведеним посредним изборима за Дом народа Парламентарне скупштине БиХ из Федерације БиХ, са конституирајуће сједнице Дома народа Парламента Федерације БиХ одржане 20.02.2019. године.
270. Даном, 20.02.2019. године Централна изборна комисија БиХ је донијела Одлуку, број 06-1-07-1-82/19, о утврђивању резултата посредних избора и додјели мандата делегатима у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из

Федерације Босне и Херцеговине, односно дана 25.02.2019 године Одлуку, број 06-1-07-1-179-1/19, о потврђивању резултата посредних избора и додјели мандата у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из Федерације Босне и Херцеговине.

3. ЗАШТИТА ИЗБОРНОГ ПРАВА

271. У свим фазама изборних активности које је предузела Централна изборна комисија БиХ с циљем припреме и одржавања Општинских избора, учесници у изборном процесу су подносили приговоре и жалбе и друга правна средства прописана Изборним законом БиХ за заштиту изборних права. На основу одредби Изборног закона БиХ заштиту изборног права осигуравају изборне комисије (општинске изборне комисије, градске изборне комисије, Изборна комисија Брчко дистрикта БиХ и Централна изборна комисија БиХ) и Апелационо одјељење Суда БиХ. Сви приговори подnose се у писаној форми на обрасцу који пропише Централна изборна комисија БиХ. Изборна комисија у својој општини/граду/дистрикту има првостепену надлежност за одлучивање о свим питањима која нису експлицитно додијељена Централној изборној комисији БиХ и Апелационом одјељењу Суда БиХ. Централна изборна комисија БиХ има другостепену надлежност за одлучивање о уложеним жалбама на одлуке свих изборних комисија.
272. Централна изборна комисија БиХ има и првостепену надлежност за одлучивање по приговорима уложеним због повреде правила изборног процеса, изборних права, повреде правила Поглавља 16. Изборног закона БиХ, учињене од политичког субјекта. Апелационо одјељење Суда БиХ надлежно је да рјешава по жалбама на одлуке Централне изборне комисије БиХ. Жалбе се подnose Апелационом одјељењу Суда БиХ у року од два дана од дана пријема одлуке Централне изборне комисије БиХ. Жалба се подноси путем Централне изборне комисије БиХ, а Апелационо одјељење Суда БиХ дужно је донијети одлуку по жалби у року од три дана од дана пријема жалбе.
273. **Жалбе на одлуку о избору предсједника Централне изборне комисије БиХ** – На одлуку Централне изборне комисије Босне и Херцеговине о избору предсједника Централне изборне комисије Босне и Херцеговине је поднешена 1 жалба Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине. У поступку одлучивања је Суд БиХ жалбу одбио као неосновану.
274. **Жалбе на рјешења Централне изборне комисије БиХ којим се даје/не даје сагласност на именовање чланова изборне комисије** – На рјешења Централне изборне комисије БиХ којим се даје/не даје сагласност на именовање чланова изборне комисије је поднешено 22 жалбе Апелационом одјељењу Суда БиХ. У поступку одлучивања је Суд БиХ је 22 жалбе одбио као неосноване.
275. **Жалбе на одлуке Централне изборне комисије БиХ о овјери или одбијању овјере пријаве политичких субјеката** – На одлуке Централне изборне комисије БиХ о овјери, односно одбијању овјере пријаве политичких субјеката за учешће на Општинским изборима 2018. године, укупно је изјављено 12 жалби Суду БиХ. Централна изборна

комисија БиХ је 4 жалбе уважила и овјерила пријаве подносиоца жалбе, а Апелационо одјељење Суда БиХ је одлучивао по 8 жалби, које одбило као неосноване.

276. **Жалба на одлуку Централне изборне комисије Босне и Херцеговине о промјени назива политичке партије у изборне сврхе** – На одлуку Централне изборне комисије БиХ о промјени назива политичке партије у изборне сврхе на Општим изборима 2018. године су изјављене 3 жалбе Суду БиХ, од којих је Апелационо одјељење Суда БиХ 2 жалбе одбило као неосноване и једну (1) жалбу уважило.
277. **Жалбе на одлуке Централне изборне комисије БиХ о овјери или одбијању овјере кандидатских листи** – На одлуке Централне изборне комисије БиХ о овјери, односно одбијању овјере кандидатских листи политичких субјеката за учешће на Општим изборима 2018. године укупно је изјављено 6 жалби Суду БиХ. Централна изборна комисија БиХ је једну (1) жалбу уважила и овјерила кандидатске листе подносиоца жалбе, а Апелационо одјељење Суда БиХ је одлучивало по 5 жалби, од којих је 4 жалбе одбило као неосноване и једну (1) жалбу одбацило као неблагоприятну.
278. **Жалбе на одлуке Централне изборне комисије БиХ о одбијању уписа у извод из Централног бирачког списка за гласање изван БиХ** – Централна изборна комисија БиХ је одлуком одбила упис 9.136 бирача за гласање изван БиХ због тога што подносилац пријаве за гласање изван Босне и Херцеговине уз пријаву није доставио потребну документацију као што су доказ о идентитету, држављанству, пребивалишту и других разлога. Други разлози због којих је Централна изборна комисија БиХ одбила упис подносиоца пријаве за гласање изван БиХ су ти што у пријави нису наведени сви потребни подаци који се односе на адресу становања изван Босне и Херцеговине и контакт податке: улица, број, град, поштански број, држава, број телефона и имејл адресу, те да се на адреси коју су подносиоци пријаве означили, налази већи бој других лица, такође подносиоца за упис у Централни бирачки списак, затим да су пријаве написане рукописом једног лица и да означена адреса становања подносиоца пријаве је уствари адреса правног лица.
На одлуку о одбијању уписа подносиоца пријаве у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине, подносиоци пријаве чија је пријава одбијена изјавили су 1.015 жалби Суду БиХ преко Централне изборне комисије БиХ. Централна изборна комисија БиХ као првостепени орган је 63 жалбе уважила и подносиоце жалби уписала у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине, по 2 поднешене жалбе је Централна изборна комисија БиХ донијела одлуке којим је поништен упис двије особе у Централном бирачком списку, а Апелационо одјељење Суда БиХ је одлучивало по 950 жалби, од којих је свих 950 жалби одбило као неосноване или одбацило као неблагоприятне.
279. **Жалбе на одлуке Централне изборне комисије БиХ о одбијању захтјева за акредитовање** – На одлуку Централне изборне комисије БиХ којом је захтјев удружења за акредитовање одбијен, поднешена је жалба Суду БиХ коју је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосновану.
280. **Жалбе на одлуке Централне изборне комисије БиХ о изреченим санкцијама кандидатима јер нису поднијели изјаву о имовинском стању** – На одлуке Централне изборне комисије БиХ којим су изречене санкције кандидатима јер нису поднијели изјаву о имовинском стању у складу са Изборним законом БиХ су

поднешене 3 жалбе Суду БиХ које је Апелационо одјељење Суда БиХ 2 жалбе одбило као неосноване и 1 одбацило као неблаговремену.

281. **Мандати** – На одлуке Централне изборне комисије БиХ о престанку мандата и додјели мандата слjedeћем квалификованом кандидату уложене су 2 жалбе Суду БиХ. Одлучујући по жалбама Апелационо одјељење Суда БиХ је 2 жалбе одбило као неосноване.
282. **Жалба на одлуку Централне изборне комисије БиХ о утврђивању и објави броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године** – На одлуку Централне изборне комисије БиХ о утврђивању и објави броја бирача уписаних у извод из Централног бирачког списка за гласање изван Босне и Херцеговине за Опште изборе 2018. године изјављена је 1 жалба Суду БиХ, коју је Апелационо одјељење Суда БиХ одбацило као недопуштену.
283. **Поступак именовања чланова бирачких одбора за Опште изборе 2018. године** – У поступку именовања чланова бирачких одбора за Опште изборе 2018. године у једној од фаза изборних активности политички субјекти подносили су приговоре и жалбе. Именовање бирачких одбора врше изборне комисије основних изборних јединица на начин и по поступку прописаном одредбама Упутства о утврђивању квалификација, броја чланова, поступак ждријебања и именовања, обуке, провјере знања и сертификарања чланова бирачких одбора и мобилних тимова за гласање, у коме су утврђени критеријуми које морају да задовољавају лица која се именују за чланове бирачких одбора. На одлуку изборне комисије којом је одлучено по приговору уложене су 2 жалбе Централној изборној комисији БиХ. Жалбени наводи су се односили да су наводно изборне комисије кршиле одредбе спроведбених аката приликом именовања чланова бирачких одбора на начин да нису поштовали критеријуме које морају да задовољавају лица која се именују за чланове бирачких одбора, и да изборна комисија није водила рачуна о роковима за доставу рјешења о именовању бирачких одбора. Поступајући по жалбама Централна изборна комисија БиХ је донијела 2 одлуке којим је 1 жалбу одбила као неосновану, а 1 као неблаговремену. Суду БиХ нису поднешене жалбе.
284. **Поступци у вези с повредом члана 16.14 став (3) Изборног закона БиХ** – Чланом 16.14 став (3) Изборног закона БиХ прописано је да је забрањено вођење плаћене изборне кампање путем електронских и штампаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних органа политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање. Централној изборној комисији БиХ је поднесен један (1) приговор од политичког субјекта због наводног кршења одредбе члана 16.14 став (3) Изборног закона БиХ, који је Централна изборна комисија БиХ на основу доказног материјала одбила као неоснован. Суду БиХ није изјављена жалба.

Међутим, Централна изборна комисија БиХ приликом рјешавања приговора који се односе на повреду изборног процеса путем друштвених мрежа и онлајн медија не може на поуздан начин да утврди чињеницу када је достављени доказни материјал објављен, нити се са сигурношћу може утврдити ко је објавио тај материјал, с обзиром на то да одређене домене су изван јурисдикције Босне и Херцеговине, што

представља препреку за утврђивање одговорности политичких субјеката и оних против којег је достављен приговор. На тај начин ова област није законски довољно прецизирана, нити тренутно постоје примјери добре праксе који би омогућили да се успјешно воде поступци против недозвољених радњи у изборном процесу, а које се остварују путем друштвених мрежа и онлајн медија, те се може да закључи да се ради о својеврсној ”сивој зони“.

285. **Поступци у вези с повредом изборног права у периоду изборне кампање политичких субјеката** – Највећи број приговора и жалби везан је за период изборне кампање политичких субјеката, у којем политички субјекти на законом утврђен начин упознају бираче и јавност са својим програмом и кандидатима за Опште изборе и који према одредбама Поглавља 16. Изборног закона БиХ представља период од 30 дана прије дана одржавања избора. Упутством о роковима и редослиједу изборних активности за Опште изборе 2018. године, који ће се одржати у недјељу 07.10.2018. године, утврђено је да изборна кампања званично почиње дана 07.09.2018. године. Правила понашања политичких субјеката у периоду изборне кампање прописана су у Поглављу 7. Изборног закона БиХ, а представљање политичких субјеката путем електронских медија прописано је у Поглављу 16. Изборног закона БиХ. Кршења правила прописаних овим поглављима су пратила и ове изборе. Повреде које су чинили политички субјекти у периоду изборне кампање су се односиле на ометање скупова других политичких партија, обећавање новчане награде с циљем добијања подршке бирача, скидање, уништавање и лијепљење изборних плаката, постављање билборда прије почетка изборне кампање, кориштење језика који би некога могао да наведе или подстакне на насиље или ширење мржње. У овом периоду поднесено је 26 приговора политичких субјеката Централној изборној комисији БиХ по којима је надлежна поступати Централна изборна комисија БиХ, по којима је донесено: 11 одлука којима се изриче новчана казна политичким субјектима и кандидатима, седам одлука којим се одбијају као неосновани, два приговора који се одбацује као поднешени од неовлаштеног лица, пет приговора који се одбацују као неблаговремени и један закључак о обустави поступка. На 14 изјављених жалби Суду БиХ, 13 жалби је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосноване и једну жалбу је уважило.

Једанаест се жалби, које је Суд БиХ одбио као неосноване, односило на одлуке Централне изборне комисије БиХ којим је утврђена одговорност политичких субјеката и кандидата или њихових присталица за кршење правила понашања у изборној кампањи из члана 7.3 став (1) тачка 7. Изборног закона БиХ – кориштење језика који би некога могао навести или потаћи на насиље или ширење мржње, а неспорно утврђене чињенице на којима се заснивају жалбене одлуке су:

- одговорност и политичке партије и њеног кандидата за изјаву кандидата коју је у периоду изборне кампање дао јавним медијима, а којом је политичког конкурента означио пријетњом по мир и безбједност народа, ентитета и његових институција и која је усмјерена на упознавање бирача и јавности употребом језика на недозвољен начин, а говор преноси јасан непосредан ризик од подстицања на мржњу, изазивање страха и нетолеранцију;
- одговорност коалиције јер као организатор предизборног скупа није смјела да дозволи да присутни на скупу као и њихове присталице истичу плакат са

садржајем који је некога могао да наведе или подстакне на насиље или ширење мржње;

- одговорност политичке партије за изјаву присталице коју је у периоду изборне кампање дао јавним медијима, а која је служила подизању тензија у народу и распиривању мржње-потипцање, ширење и величање мржње;
- одговорност политичке партије за изјаву њеног предсједника на предизборном скупу користећи се нетолерантним и непримјереним начином говора усмјереног негативном означању кандидата друге политичке партије чиме је могао да наведе или потакне на насиље или ширење мржње;
- одговорност и коалиције и њеног кандидата за изјаве кандидата на радију и на јавном скупу-трибини у периоду изборне кампање, користећи се нетолерантним и непримјереним начином изражавања наводећи поријекло кандидата друге политичке партије, чиме је могао да наведе или потакне на насиље или ширење мржње;
- одговорност и политичке партије и њеног кандидата за изјаву кандидата на предизборном скупу у периоду изборне кампање, а која је служила подизању тензија међу народом и распиривању међунационалне мржње, вријеђајући припаднике једног народа, називајући их погрдним именима – подстицање, ширење и величање мржње;
- одговорност и коалиције и њеног кандидата за изјаву кандидата објављену путем Facebook-а – интернетске друштвене мреже која је приступачна огромном броју грађана и има велики број корисника у периоду изборне кампање, користећи се језиком који наводи на распиривање међунационалне мржње, који преноси јасан и непосредан ризик од подстицања на мржњу, изазивање страха, ксенофобију и нетолеранцију.

Надаље, Централна изборна комисија БиХ је донијела 9 одлука по жалбама изјављеним на првостепене одлуке изборних комисија и то: 6 одлука којима су жалбе одбијене као неосноване, једна одбачена као неблаговремена и 2 жалбе су уважене. На предметне одлуке Централне изборне комисије БиХ су изјављене 2 жалбе Суду БиХ, које је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосноване.

286. **Поступци у вези с кршењем изборне шутње** – Политички субјекти су подносили приговоре због кршења изборне шутње за које повреде су, према одредбама Изборног закона БиХ, надлежне да одлучују изборне комисије и Централна изборна комисија БиХ. Повреде које су чинили политички субјекти у периоду изборне шутње су се односиле на обилазак бирачких мјеста кандидата на изборима, присуство кандидата на бирачком мјесту или његовој околини, наводно појављивање у телевизијским и радијским програмима кандидата на предстојећим изборима и друштвеним мрежама, слање СМС порука, излагање или дијељење бирачима промотивног материјала. Због кршења изборне шутње Централној изборној комисији БиХ изјављено је 8 приговора, по којима је Централна изборна комисија БиХ донијела 6 одлука којима се приговор одбија као неоснован и 2 одлуке о изрицању новчане казне политичким субјектима. На одлуке Централне изборне комисије БиХ, изјављене су 4 жалбе Суду БиХ, од којих је Суд БиХ 3 одбио као неосноване, а једну жалбу уважио и вратио

Централној изборној комисији БиХ. У поновном поступку је Централна изборна комисија БиХ донијела одлуку о изрицању новчане казне политичком субјекту и њеном кандидату на коју није изјављена жалба Суду БиХ.

287. **Повреде бирачког права на дан избора** – На првостепене одлуке изборних комисија, којим је одлучено по приговорима поднешеним због повреда на бирачком мјесту, уложено је 12 жалби Централној изборној комисији БиХ. Одлучујући по жалбама, Централна изборна комисија БиХ је донијела 10 одлука којима су жалбе одбијене као неосноване, а 2 жалбе су уважене и враћене надлежној изборној комисији на поновно одлучивање.

На одлуке Централне изборне комисије БиХ изјављене су 4 жалбе Суду БиХ, које је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосноване.

Централна изборна комисија БиХ је по уложеној жалби на рјешење изборне комисије која је одлучивала у првостепеном поступку по приговору на рад члана мобилног тима, донијела одлуку којом је уважила жалбу, поништила рјешење изборне комисије и изрекла новчану казну члану мобилног тима.

Уложену жалбу Суду БиХ, Апелационо одјељење Суда БиХ је одбило као неосновану.

288. **Захтјеви за поврат уплаћених средстава на име таксе за учешће на Општим изборима 2018. године** – Централној изборној комисији БиХ су поднешена три захтјева за поврат уплаћених средстава на име таксе за учешће на Општим изборима 2018. године. Централна изборна комисија БиХ је једном одлуком дјелимично уважила захтјев и за дио средстава уплаћених на дан 01.06.2018. године на име таксе за учешће на Општим изборима 2018. године одобрила поврат, а други дио захтјева за поврат уплаћених средстава на дан 25.05.2018. године одбацила као недопуштен. Централна изборна комисија БиХ је по друга два захтјева донијела одлуке којима се поднесци одбацују. На једну одлуку којом се поднесак одбацује је уложена жалба Суду БиХ, коју је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосновану.

289. **Захтјеви изборних комисија за отварање врећа са гласачким материјалом** – У циљу правилног обједињавања утврђених изборних резултата у основним изборним јединицама изборне комисије су поднијеле 48 захтјева Централној изборној комисији БиХ за отварање врећа са гласачким материјалом на 395 бирачких мјеста. Централна изборна комисија БиХ је донијела 162 наредбе којим је одобрила изборним комисијама отварање врећа са гласачким материјалом на траженим бирачким мјестима.

Централна изборна комисија БиХ је донијела наредбу којом се налаже свим изборним комисијама у Босни и Херцеговини да у складу са чланом 5.27 Изборног закона БиХ правилно утврде резултате избора на подручју своје основне изборне јединице на свим бирачким мјестима на којима бирачки одбор није правилно утврдио изборне резултате.

290. **Поступци у рјешавању захтјева за поновно бројање гласачких листића** – Централној изборној комисији БиХ, прије доношења Одлуке о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године, су поднешена 32 захтјева за поновно бројање гласачких листића. Централна изборна комисија БиХ је донијела 32 закључка којим су захтјеви одбачени због тога што су преурањени. Суду БиХ нису поднешене жалбе.

Након доношења Одлуке о утврђивању и објављивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године, Централној изборној комисији БиХ укупно је поднесено 82 захтјева за поновно бројање гласачких листића. Централна изборна комисија БиХ, одлучујући по захтјевима, донијела је 25 закључака којим су захтјеви одбачени због тога што су неблаговремени, 21 одлуку о поновном бројању гласачких листића и 36 одлука и закључака којим је захтјев за поновно бројање гласачких листића одбила као неоснован, односно којим су захтјеви одбачени због тога што су поднесени од неовлаштене особе или непотпуни. Поновно бројање гласачких листића вршено је у Главном центру за бројање у Сарајеву, и према одлукама бројање је вршено за 90 бирачких мјеста.

На одлуке Централне изборне комисије БиХ изјављено је 18 жалби Суду БиХ од којих је Централна изборна комисија БиХ 3 жалбе уважила и наредила поновно бројање гласачких листића у Главном центру за бројање, а Суд БиХ је 14 жалби одбио као неосноване и једну (1) одбацио као неблаговремену.

На Одлуку о утврђивању и објављивању резултата Општих избора 2018. године, изјављене су 3 жалбе Суду БиХ, које је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосноване.

На Одлуку о I измјенама Одлуке о утврђивању и објављивању резултата Општих избора 2018. године, изјављене су 3 жалбе Суду БиХ, које је Апелациони одјељење Суда БиХ одбило као неосноване.

На Одлуку о II измјени Одлуке о утврђивању и објављивању резултата Општих избора 2018. године, изјављено је 7 жалби, Централна изборна комисија БиХ је двије жалбе одбацила јер су поднесене од неовлаштеног лица, а Апелационо одјељење Суда БиХ је 2 жалбе одбило као неосноване, 2 жалбе одбацило као недопуштене и једну жалбу уважило и вратило Централној изборној комисији БиХ на поновно одлучивање. Централна изборна комисија БиХ је донијела одлуку у поновном поступку на коју није уложена жалба Суду БиХ.

На Одлуку о III измјенама Одлуке о утврђивању и објављивању резултата Општих избора 2018. године, изјављене су 2 жалбе Суду БиХ, које је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосноване.

291. **Поступци потврђивања и објављивања резултата Општих избора 2018. године** – Централна изборна комисија БиХ, у складу с одредбом члана 5.32 Изборног закона Босне и Херцеговине након завршетка поновног бројања гласачких листића и истеком рока за подношење жалбе, односно након правоснажности одлука, потврђује изборне резултате за органе на сваком поједином нивоу власти, у року од 30 дана од дана одржавања избора. Централна изборна комисија БиХ је, на 81. сједници одржаној 06.11.2018. године, донијела Одлуку о потврђивању резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године, број: 05-1-07-1-1327-1/18 од 06.11.2018. године у којој је у члану 2. наведено:

- став (2) да један преостали недодијелени мандат за Представнички дом Парламента Федерације Босне и Херцеговине, утврђен примјеном члана 10.1 став (3) Изборног закона Босне и Херцеговине бит ће потврђен допуном ове одлуке након правоснажности Одлуке донесене 05.11.2018. године о III измјени одлуке број: 05-1-07-1-1274-1/18 од 22.10.2018. године о утврђивању и објави резултата Општих избора у Босни и Херцеговини 2018. године и

- у ставу (3) да један преостали недодијелени мандат за Народну скупштину Републике Српске, утврђен примјеном члана 11.1 став (2) Изборног закона БиХ, биће потврђен допуном ове одлуке након правоснажности одлуке донесене 05.11.2018. године о измјени става (1) алинеја 1 одлуке о II измјени одлуке, број: 05-1-07-1-1274-1/18 од 22.10.2018. године о утврђивању и објави резултата Општинских избора у Босни и Херцеговини 2018. године.

На Одлуку о потврђивању резултата Општинских избора у Босни и Херцеговини 2018. године је изјављена 1 жалба Суду БиХ, коју је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосновану.

292. Апелација/захтјев поднешени Уставном суду Босне и Херцеговине у 2018. години

I – Уставном суду Босне и Херцеговине је поднешена апелација и то:

Светозар Пударић из Сарајева је поднио жалбу Апелационом одјељењу Суда БиХ на Одлуку Централне изборне комисије БиХ којом је одбијена његова пријава као независног кандидата за учешће на Општинским изборима 2018. године за изборе за члана Предсједништва БиХ из реда српског народа. Након доношења рјешења Суда БиХ којом је одбијена жалба, и поднешене апелације Уставном суду БиХ, Уставни суд БиХ је донио одлуку број АП-3464/18 од 17.07.2018. године којом је одбацио апелацију Светозара Пударића као недозвољену.

II – Уставном суду Босне и Херцеговине су поднешена три захтјева за оцјену уставности и то:

1. На Упутство о измјени и допунама Упутства о поступку провођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом БиХ ("Службени гласник БиХ", број 91/18) је 27 посланика Представничког дома Парламента Федерације БиХ дана 27. 2.2018. године доставило Уставном суду БиХ захтјев за оцјену уставности предметног Упутства.

Централна изборна комисија БиХ је предметно Упутство донијела на основу члана 2.9 став (1) тачка 2, 6, 10. и 12, а у вези са чланом 9.12 до 9.12и, чланом 9.14, чланом 10.10 до 10.18, чланом 11.10 до 11.16 и 13.10 до 13.12 Изборног закона БиХ.

Уставни суд БиХ је донио рјешење објављено у Службеном гласнику БиХ, број: 54/17 од 28.07.2017. године којим су одредба члана 10.12 став (2) Изборног закона БиХ у дијелу: "Сваком конститутивном народу се даје једно мјесто у сваком кантону." и одредба члана 20.16А став (2) тачке а. до ј. Изборног закона БиХ престале да важе од 29.07.2017. године.

С обзиром на то да по рјешењу Уставног суда БиХ наведене измјене Изборног закона БиХ није усвојио и имплементирао надлежни законодавни орган због неусаглашених ставова политичких субјеката, а да би се могао да изврши избор делегата у Дом народа Парламента Федерације БиХ и да би Централна изборна комисија БиХ могла, у складу са својим надлежностима утврђеним чланом 2.9 став (1) тачка 9. Изборним законом БиХ, да потврди и посредне изборе за Дом народа Парламента Федерације БиХ у 2018. години и заврши Опште изборе, као

претходно питање неопходно је одредити број делегата који се бирају у Дом народа Парламента Федерације БиХ из сваког конститутивног народа и из реда осталих, а који се бирају из законодавног органа сваког кантона, што је и надлежност Централне изборне комисије БиХ утврђена у члану 10.12 Изборног закона БиХ.

Одредбом члана 10.12 Изборног закона БиХ је у ставу (1) утврђено да је број делегата из сваког конститутивног народа и из реда осталих, који се бирају у Дом народа Парламента Федерације БиХ из законодавног органа сваког кантона, пропорционалан броју становника кантона према посљедњем попису. Централна изборна комисија БиХ одређује, након сваког пописа, број делегата који се бирају из сваког конститутивног народа и из реда осталих, а који се бирају из законодавног органа сваког кантона.

Неопходно је усагласити члан 21. став (3) важећег Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 38/14, 90/16 и 8/17) који је гласио: "Број делегата који се бира из скупштина кантона је прописан чланом 20.16А Изборног закона БиХ" са наведеним рјешењем Уставног суда БиХ, што је учињено предметним Упутством којим је у члану 1. измијењен члан 21. став (3) у којем је Централна изборна комисија БиХ утврдила прелиминарни број делегата који се бира из скупштина кантона.

Прелиминарни број делегата који се бира из скупштина кантона утврђен је у складу са одредбом члана 10.12 став (1) и (2) и члана 20.16А став (2) Изборног закона БиХ.

У ставу (2) члана 10.12 Изборног закона БиХ је утврђено да за сваки кантон, број становника из сваког конститутивног народа и из реда осталих се дијели бројевима 1, 3, 5, 7 итд. све док је то потребно за расподјелу. Бројеви који се добију као резултат ових дијелења представљају количнике сваког конститутивног народа и осталих у сваком кантону. Сви количници конститутивних народа се редају засебно по величини, тако што се највећи количник сваког конститутивног народа и из реда осталих ставља на прво мјесто. Највећи количник за сваки конститутивни народ у сваком кантону се брише са листе количника тог конститутивног народа. Преостала мјеста се дају конститутивним народима и осталим, једно по једно, од највећег према најмањем према преосталим количницима на листи."

Имајући у виду напријед наведено рјешење Уставног суда БиХ у члану 20.16А Изборног закона БиХ став (2) сада гласи: "До организовања новог пописа, као основ користи се попис из 1991. године тако да сваки кантон бира сљедећи број делегата:" и одредбе члана 10.12 став (1) и (2) Изборног закона БиХ и да је Уставни суд БиХ у односу на одредбе члана 10.12 Изборног закона БиХ у преосталом дијелу, како је и напријед цитирана ова одредба, навео "да је законодавац одредио да је број делегата из сваког конститутивног народа и из реда Осталих пропорционалан броју становника према посљедњем попису" произилази неспорна чињеница да не постоји оправданост предметног захтјева, односно да је испитивање меритума захтјева непотребно.

Посљедњи попис становништва у Босни и Херцеговини је организован у 2013. години ("Службени гласник БиХ", број 60/16).

Термин посљедњи попис протеже се кроз одредбе Изборног закона БиХ и једина основа за дјеловање Централне изборне комисије БиХ по овим питањима и јесте искључиво примјена посљедњег пописа, што је попис становништва БиХ из 2013.

године. А по природи ствари само овај попис из 2013. године је према уставном и територијалном уређењу Федерације Босне и Херцеговине и кантона.

Одредбом члана 2. предметног Упутства је примијењена и одредба Устава Федерације БиХ којом је утврђено *”да ће у Дому народа бити најмање један Бошњак, један Хрват и један Србин из сваког кантона који имају најмање једног таквог заступника у свом законодавном органу“*.

У одредби члана 3. предметног Упутства је промјена која се односи на Дом народа Федерације БиХ заснована на паритету као уставном принципу који је пренесен на Изборни закон БиХ, а Централна изборна комисија БиХ је на основу члана 2.9 став (1) тачка 2. Изборног закона БиХ надлежна за доношење административних прописа за спровођење Изборног закона БиХ.

“По захтјеву за оцјену уставности предметног Упутства је Уставни суд БиХ донио одлуку којом се предметни захтјев одбацује као недопуштен због ненадлежности Уставног суда БиХ.”

У предметној одлуци Уставни суд БиХ је истакао да према члану 2.9 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ је независан орган који подноси извјештај Парламентарној скупштини БиХ и чија овлаштења из њега произишле, а тачком од 1. до 17. члана 2.9 Изборног закона БиХ таксативно су прописана овлаштења Централне изборне комисије БиХ, па је тако између осталих, тачком 2. става (1) члана 2.9 Изборног закона БиХ, Централна изборна комисија БиХ надлежна да доноси административне прописе за спровођење Изборног закона БиХ. Сходно томе, Уставни суд БиХ сматра да оспорено Упутство о измјени и допунама по свом карактеру заправо и јесте административни пропис који је Централна изборна комисија БиХ донијела с циљем спровођења Изборног закона БиХ и посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини.

2. На Упутство о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ“, број 91/18) је предсједавајућа Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ дана 29.01.2019. године доставила Уставном суду БиХ захтјев за оцјену уставности предметног Упутства, који је Уставни суд БиХ одбацио као недопуштен.
3. Суд Босне и Херцеговине је дана 04.02.2019. године доставио Уставном суду БиХ тужбу Кантона Сарајево од 09.01.2019. године и тужбу: Наше странке, Социјалдемократске партије БиХ и Демократске фронте, којим су покренути управни спорови пред тим судом против Упутства о измјени и допунама Упутства о поступку provedбе посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине уз образложење да је цијенио да се у конкретном случају ради о захтјеву за оцјену уставности предметног Упутства. Захтјеве за оцјену уставности предметног Упутства је Уставни суд БиХ одбацио као недозвољене.

293. **Посредни избори** – На одлуке Централне изборне комисије БиХ о додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из реда Осталих, донесене у складу са чланом 2.9 став (1) тачка 17, чланом 10.12 став (1) и чланом 10.16, а у вези члана 10.10 Изборног закона БиХ уложене су двије жалбе Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине, које је Суд БиХ одбио као неосноване.

На одлуке Централне изборне комисије БиХ о додјели мандата делегатима у Дом народа Парламента Федерације БиХ из реда српског народа, донешене у складу са чланом 2.9 став (1) тачка 17. Изборног закона БиХ, члана 37. став (3) Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине и члана 2, 3. и 4. Критерија и поступак попуне недостајућих мандата у Дому народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине – Општи избори 2018. године уложено је шест жалби Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине, које је Суд БиХ одбио као неосноване.

294. **Опозив** – На одлуку Централне изборне комисије БиХ којом је утврђено да је поступак опозива начелника Општине Рибник спроведен у складу са одредбама Изборног закона БиХ је поднешена жалба Суду БиХ коју је Апелационо одјељење Суда БиХ одбило као неосновану.

295. **Пријевремени избори** – На основу члана 14.3 став (1) Изборног закона БиХ и одлука Централне изборне комисије БиХ о престанку мандата градоначелницима Града Добој и Града Требиње и начелницима Општине Босански Петровац, Општине Босанско Грахово, Општине Бужим, Општине Домањевац-Шамац, Општине Дрвар, Општине Какањ и Општине Рибник, Централна изборна комисија БиХ је донијела одлуку о расписивању и одржавању пријевремених избора за градоначелнике Града Добој и Града Требиње и начелнике Општине Босански Петровац, Општине Босанско Грахово, Општине Бужим, Општине Домањевац-Шамац, Општине Дрвар, Општине Какањ и Општине Рибник.

На закључак Централне изборне комисије БиХ, којим је одбачен захтјев независног кандидата о повлачењу његове кандидатуре за начелника општине, независни је кандидат уложио жалбу Апелационом одјељењу Суда БиХ, коју је Суд БиХ одбио као неосновану.

Централној изборној комисији БиХ је један политички субјект поднио приговор на одлуку Градске изборне комисије Добој о одбијању захтјева за акредитовање посматрача, који је Централна изборна комисија БиХ уважила, поништила дио одлуке Градске изборне комисије Добој и вратила на поновно одлучивање. Градска изборна комисија Добој је поступила по упутама из одлуке Централне изборне комисије БиХ и донијела допуну одлуке која је била предмет ове правне ствари и на њу није улагана жалба Суду БиХ.

Централној изборној комисији БиХ је један политички субјект поднио жалбу на одлуку Општинске изборне комисије Бужим којим су његови приговори на одлуку о именовању бирачких одбора одбачени као неблаговремени, а један је приговор одбијен као неоснован који се односи на неправилности у спровођењу изборног процеса, коју је Централна изборна комисија БиХ одлуком одбила као неосновану и није улагана жалба Суду БиХ.

Чланом 16.14 став (3) Изборног закона БиХ прописано је да је забрањено вођење плаћене изборне кампање путем електронских и штампаних медија, или било којег облика плаћеног јавног оглашавања, осим одржавања интерних скупова органа и статутарних органа политичких субјеката, у периоду од дана расписивања избора до дана службеног почетка изборне кампање. Централној изборној комисији БиХ је поднешен један приговор политичког субјекта због наводног кршења одредбе члана

16.14 став (3) Изборног закона БиХ, који је Централна изборна комисија БиХ одбила као неоснован и није улагана жалба Суду БиХ.

Централној изборној комисији БиХ је један политички субјект поднио захтјев за поновно бројање гласачких листића на свим редовним бирачким мјестима у основној изборној јединици Бужим за ниво начелника Општине Бужим, који је Централна изборна комисија БиХ одлуком одбила као неоснован и није улагана жалба Суду БиХ.

На одлуку Централне изборне комисије БиХ о утврђивању и објави резултата пријевремених избора за градоначелнике Града Добој и Града Требиње и начелнике Општине Босански Петровац, Општине Босанско Грахово, Општине Бужим, Општине Домањевац-Шамац, Општине Дрвар, Општине Какањ и Општине Рибник уложена је једна жалба Апелационом одјељењу Суда БиХ, коју је Суд БиХ одбио као неосновану.

296. У свим фазама изборног процеса укупно је изјављено 1.073 жалбе Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине (Суд БиХ) од којих је Суд БиХ 1.069 жалби одбио или одбацио и четири одлуке вратио на поновни поступак, што у проценту износи да је 99,63 % одлука Централне изборне комисије БиХ потврђено. Једанаест жалби по којима је одлучивало Апелационо одјељење Суда БиХ се односи на одлуке у вези са ревизијом финансирања политичких партија из једног од претходних изборних циклуса.

Табела 19. Табеларни преглед жалби

Р.Б.	Број жалби	Врста одлуке	Број уважених жалби по одлуци Централне изборне комисије БиХ у првостепеном или другостепеном поступку	Одлука Апелационог одјељења Суда БиХ по жалби	Одлука Уставног суда БиХ по апелацији
ОПШТИ ИЗБОРИ 2018. ГОДИНЕ					
1.	1	именовање председника Централне изборне комисије БиХ		1 жалба одбијена – неоснована	
2.	22	именовање изборних комисија		22 жалбе одбијене – неосноване	
3.	12	овјера пријава политичких субјеката	првостепени поступак 4 уважене и овјерене пријаве подносиоца жалби	8 жалби одбијено – неосноване	1 апелација одбачена – недопуштена
4.	3	промјена назива политичке партије у изборне сврхе		2 жалбе одбијене – неосноване и 1 жалба уважена	
5.	6	овјера кандидатских листи политичких субјеката	првостепени поступак 1 уважена и овјерена кандидатска листа подносиоца жалбе	4 жалбе одбијене – неосноване и 1 жалба одбачена – неблаговремена	
6.	1015	одбијање уписа у извод из ЦБС за гласање изван БиХ	првостепени поступак 63 уважене и извршен упис подносиоца жалбе, а у извод из ЦБС за гласање изван БиХ и по 2 жалбе поништен упис двије особе у ЦБС	950 жалби одбијено – неосноване	
7.	1	захтјеви за акредитовање		1 жалба одбијена – неоснована	
8.	3	подношење изјава о имовинском стању		2 жалбе одбијене – неосноване и 1 жалба одбачена – неблаговремена	

Р.Б.	Број жалби	Врста одлуке	Број уважених жалби по одлуци Централне изборне комисије БиХ у првостепеном или другостепеном поступку	Одлука Апелационог одјељења Суда БиХ по жалби	Одлука Уставног суда БиХ по апелацији
9.	2	престанак мандата и додјела мандата слједећем квалификованом кандидату		2 жалбе одбијене – неосноване	
10.	1	утврђивање и објава броја бирача уписаних у извод из ЦБС за гласање изван БиХ		1 жалба одбачена – недозвољена	
11.	2	именовање бирачких одбора – одлуке изборних комисија	другостепени поступак 1 жалба одбијена – неосноване и 1 жалба одбачена – неблаговремена		
12.	14	изборна кампања а) језик мржње и б) кампања		а) језик мржње 11 жалби одбијено – неосноване б) кампања 2 жалбе одбијене – неосноване и 1 жалба уважена	
13.	11	изборна кампања – одлуке изборних комисија	другостепени поступак 6 жалби одбијено – неосноване, 1 жалба одбачена – неблаговремена и 2 жалбе усвојене	2 жалбе одбијене – неосноване	
14.	4	изборна шутња		3 жалбе одбијене – неосноване и 1 жалба уважена	
15.	18	повреда бирачког права на дан избора – одлуке изборних комисија	другостепени поступак 10 жалби одбијено – неосноване и 3 жалбе уважене	5 жалби одбијене – неосноване	
16.	1	поврат уплаћених средстава на име таксе		1 жалба одбијена – неоснована	
17.	18		првостепени поступак	14 жалби одбијено –	

Р.Б.	Број жалби	Врста одлуке	Број уважених жалби по одлуци Централне изборне комисије БиХ у првостепеном или другостепеном поступку	Одлука Апелационог одјељења Суда БиХ по жалби	Одлука Уставног суда БиХ по апелацији
		поновно бројање гласачких листића	3 жалбе уважене	неосноване и 1 жалба одбачена – неблаговремена	
18.	3	утврђивање и објава резултата		3 жалбе одбијене – неосноване	
19.	3	I измјена утврђених резултата		3 жалбе одбијене – неосноване	
20.	7	II измјена утврђених резултата	првостепени поступак 2 жалбе одбачене – поднесене од неовлаштеносг лица	2 жалбе одбијене – неосноване, 2 жалбе одбачена – недозвољене и 1 жалба уважена	
21.	2	III измјена утврђених резултата		2 жалбе одбијене – неосноване	
22.	1	потврђивање резултата		1 жалба одбијена – неоснована	
ПОСРЕДНИ ИЗБОРИ					
1.	2	Додјела мандата делегатима у Дом народа Парламента ФБиХ из реда осталих		2 жалбе одбијене – неосноване	
2.	6	Додјела мандата делегатима у Дом народа Парламента ФБиХ из реда српског народа		6 жалби одбијено – неосноване	
ПРИЈЕВРЕМЕНИ ИЗБОРИ					
1.	1	повлачење кандидатуре		1 жалба одбијена – неоснована	
2.	1	именовање бирачких одбора – одлуке изборних комисија	другостепени поступак 1 жалба одбијена – неоснована		
3.	1	утврђивање и објава резултата		1 жалба одбијена – неоснована	

Р.Б.	Број жалби	Врста одлуке	Број уважених жалби по одлуци Централне изборне комисије БиХ у првостепеном или другостепеном поступку	Одлука Апелационог одјељења Суда БиХ по жалби	Одлука Уставног суда БиХ по апелацији
ОПОЗИВ					
1.	1	поступак опозива начелника		1 жалба одбијена – неоснована	
РЕВИЗИЈА					
1.	12	ревизија финансирања политичких субјеката	првостепени поступак 1 жалба уважена	10 жалби одбијено – неосноване и 1 жалба одбачена недозвољена	
УКУПНО: 1174 ЖАЛБЕ					
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА БиХ РИЈЕШИЛА 101 ЖАЛБУ					
СУД БИХ РИЈЕШИО 1073 ЖАЛБЕ и то: - 1069 жалбе неосноване или одбачене - 4 жалбе уважене					

3.1 Приговори Коалиције “Под лупом” за слободне и поштене изборе

297. Коалиција “Под лупом“ која окупља више невладиних организација дана 23.10.2018. године путем имејла доставила је Централној изборној комисији БиХ допис са прегледом пропуста у раду бирачких одбора, забиљежених неправилности на бирачким мјестима и пријављених “критичних ситуација“ на дан одржавања Општих избора 2018. године са захтјевом за предузимање одговарајућих радњи и изрицањем санкције.

298. Постављање оваквих захтјева те поступање по захтјевима упитно је из више разлога:

- Централна изборна комисија БиХ акредитовала је посматраче из 14 удружења, а нити један посматрач није акредитован као посматрач коалиције “Под лупом“, нити је могао да буде с обзиром на то да је један од услова и тај да је удружење регистровано у одговарајућим регистрима, а као доказ приликом акредитације доставља се и Извод из регистра.
- С обзиром на то да ово удружење има неформални карактер и као такво нема својство посматрача, оно није у могућности појављивати се као субјект у изборном процесу те постављати захтјеве према изборним комисијама. Такође, у више Записника о раду бирачких одбора (ЗАРБО) евидентовано је да су уложене примједбе посматрача “Под лупом“, иако као што је раније наведено нема регистрованих посматрача под овим удружењем.

- Достављени захтјев није се могао да сматра приговором јер члан 6.2 став (1) Изборног закона БиХ прописује да приговор изборној комисији могу да поднесу бирач и политички субјект, а никако удружење грађана. Овај став заузео је и Суд БиХ у својој одлуци, број С1 3 ИЖ 031262 Иж од 17.12.2018. године, којим је одбио захтјев Удружења за борбу против корупције Транспаренцу Интернационал БиХ изјављеном на одлуку Централне изборне комисије БиХ. Тражећи од Централне изборне комисије БиХ предузимање радњи и санкционисање, ова коалиција није поступила у оквиру овлаштења прописаних Изборним законом БиХ.
- Чланом 17.2 став (1) Изборног закона БиХ прописано је да посматрач може да ставља и образложене примједбе на рад органа надлежних за спровођење избора утврђених овим законом у писаној форми које се прилажу у записник о раду органа надлежног за спровођење избора, на основу чега *политички субјект* може да уложи приговор надлежном органу. Да би Централна изборна комисија БиХ разматрала приговор, он мора да буде поднешен од овлаштеног лица (политичког субјекта) те ова ситуација мора да буде евидентирана у Записнику о раду бирачких одбора (ЗАРБО). У свим ситуацијама у којима је Централна изборна комисија БиХ поступала или по захтјеву овлаштеног подносиоца или по службеној дужности приликом доношења одлука разматрани су и приговори који су евидентирани у записнике па тако и приговори посматрача.
- У свом допису ова коалиција говори о 446 “критичних ситуација“. Ниједан пропис којим је регулисан изборни процес у Босни и Херцеговини не познаје појам “критичне ситуације“. Већи број истакнутих “критичних ситуација“представљају само констатацију о повредама на бирачким мјестима, које се одмах отклањају на начин да се исте укажу председнику бирачког одбора или изборној комисији основне изборне јединице. С обзиром на то да је општа оцјена међународних посматрача да је Централна изборна БиХ већину својих задатака ефикасно спроводила упркос ограниченом буџету и особљу, а у окружењу сталних критика и навода који се односе на техничке припреме (Види тачку 200) те да је *Оперативни штаб “Општи избори 2018.“* евидентирао 19 пријава о инциденту, а Министарство унутрашњих послова РС евидентирао 7 ситуација ремећења јавног реда и мира и осталих инцидента (види тачку 167), називати ситуације као што су недостатак једног гласачког листића, необјављивања чланова бирачких одбора на бирачким мјестима унаточ познатој чињеници о проблемима везаним за именовање чланова бирачких одбора па и на сам дан избора, својевољног прекривања гласачких листиће изван кабине или непопуњавања једног од четири гласачка листића и тако даље те третирају их као “критичне ситуације“ Централна изборна комисија БиХ сматра тенденциозним, непрофесионалним и не доприноси спровођењу фер и поштених избора.

299. Централна изборна комисија БиХ након сваких избора ради анализу рада бирачких одбора. Приликом израде ове анализе о раду бирачких одбора, а против свих чланова бирачких одбора код којих се утврде нерегуларности биће покренути прекршајни поступци приликом чега ће Централна изборна комисија БиХ изрицати новчане казне и административне забране рада у изборним администрацијама.

3.1.1 Захтјеви за поновно бројање гласачких листића које је поднијела Коалиција “Под лупом“

300. Централној изборној комисији БиХ од коалиције “Под лупом“, која окупља више невладиних организација, путем имејла достављен је Захтјев за поновно бројање неважећих гласачких листића за избор чланова Предсједништва БиХ, како би се утврдили разлози неважења гласачких листића посебно у категорији листића који су “неважећи по другим критеријумима“. Као образложење захтјева наведен је “енормно високи проценат неважећих гласачких листића за избор члана Предсједништва БиХ“.

301. Достављени захтјев Централна изборна комисија БиХ није разматрала из сљедећих разлога:

- Нису испуњени услови из члана 5.30 став (4) Изборног закона БиХ, гдје је прописано да Централна изборна комисија БиХ може да разматра захтјев за поновно бројање гласачких листића ако су испуњени сљедећи услови: да је захтјев поднесен у писаној форми и да га је потписао акредитовани посматрач, група од 50 или више бирача који су гласали на истом бирачком мјесту, независни кандидат, предсједник политичке партије, носилац листе независних кандидата или било који од предсједника политичких партија које су формирале коалицију, или општинска изборна комисија; да су у захтјеву тачно наведене чињенице које оправдавају поновно бројање, укључујући чланове овог закона који нису поштовани или су прекршени; да је у захтјеву наведен приближан број гласачких листића за које се вјерује да нису исправни; да је у захтјеву наведено како би ова повреда закона утицала на изборне резултате и да је захтјев поднесен Централној изборној комисији БиХ у року од три дана од дана када је Централна изборна комисија БиХ објавила изборне резултате.

Подношени захтјев није потписала овлаштена особа, не садржи чињенице које би оправдале поновно бројање, не садржи наводе о члановима Изборног закона БиХ који нису поштовани или су прекршени те наводе како би ове повреде закона утицале на изборне резултате.

- Узимајући у обзир наведено, Централна изборна комисија БиХ поднешени захтјев сматра паушалним и произвољним с обзиром на то да се једино образложење захтјева односи само на статистичке наводе о неважећем броју листића, успоређујући их са бројем неважећих листића из ранијег периода, а истицаних у јавним наступима Централне изборне комисије БиХ. Захтјев садржи само наводе који се заснивају на претпоставкама и представљају тврдњу у виду запажања које ничим није доказано. Све одлуке којим је Централна изборна комисија БиХ одбацивала овакве захтјеве као паушалне и произвољне потврдио је и Суд БиХ у жалбеном поступку својим одлукама, број С1 3 ИЖ 030887 Иж, С1 3 ИЖ 030889 Иж, С1 3 Иж 030901 18 Иж, С1 3 ИЖ 030902 18 Иж и С1 3 Иж 030907 18 Иж од 30.10.2018. године. Даље, Суд БиХ у образложењу своје одлуке, број С1 3 ИЖ 030904 18 Иж од 30.10.2018. године, наводи да је се у овом конкретном предмету већина жалбених навода базирала и аргументовала неким документом који је сачинила Коалиција “Под лупом“, односно њени посматрачи. Суд наводи да је поред ирелевантности тих података за поступак евентуалног поновног бројања, капацитет изборног посматрача дефинисан чланом 17.9 и чланом 5.30 Изборног закона БиХ, а све преко тога није у њиховом домену.

- Такође, захтјев није ни поднешен на начин прописан Упутством о процедурама за рјешавање по приговорима и жалбама поднесеним изборним комисијама (“Службени гласник БиХ“, број 37/14) којим је прописано да се комуникација између Централне изборне комисије БиХ и страна у поступку одвија путем телефакс апарата и директно.

4. ФИНАНСИЈСКЕ И ЛОГИСТИЧКО-ОПЕРАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

302. У буџету институција БиХ за 2018. годину предвиђена средстава за Опште изборе 2018. године износе 8.1462.000 КМ.
303. Укупни трошкови Општих избора 2018. године износе 7.930.897,65 КМ од чега је на исплате члановима бирачких одбора утрошено 4.174.810,20 КМ.
304. Централна изборна комисија БиХ се више пута обраћала надлежним институцијама Босне и Херцеговине за обезбјеђење средстава за набавку транспарентних гласачких кутија (буџетски захтјев за 2014. годину, 2016, 2017. и 2018. годину)²⁹. Ова средства нису одобрена у буџету институција Босне и Херцеговине.
305. У оквиру Програма предизборне помоћи Савјета Европе за Опште изборе 2018. у Босни и Херцеговини утрошено је 114.679,20 КМ (58.634, 54 ЕУР).
306. За потребу организовања Општих избора 2018. године, а на основу Одлука Централне изборне комисије БиХ, извршене су набавке опреме роба и услуга за које је спроведено укупно 12 отворених и 12 конкурентских и 3 преговарачка поступка, што је укупно 27 поступака.
307. Надаље, за потребе организовања Општих избора 2018. године ангажовано је и додатно особље на одређено вријеме: референти за обраду података – 7 извршилаца; Сарадник за рад с политичким субјектима – 2; сарадник на пословима координације и обраде података – 1; референт за рад с политичким партијама – 1; референт на инфолинији – 2; референт на пријему и обради мејлова и факсова – 4; упосленик на пријему, складиштењу и дистрибуцији изборног материјала – 12; сарадник за поступање по захтјевима за упис бирача у ЦБС изван БиХ – 3; сарадник за правне послове и управно рјешавање – 3 извршиоца.
308. У Главном центру за бројање ангажована су 423 извршиоца који су били упослени по уговору о дјелу.
309. Складиште Централне изборне комисије БиХ, које представља посебну организациону цјелину, налази се на посебној локацији, одвојено од сједишта Централне изборне комисије БиХ, на адреси Касиндолског батаљона 14 Источно Сарајево. У 2018. години у складишту Централне изборне комисије БиХ су обављане додатне активности у вези с припремом и организовањем Општих избора 2018. године, пријем и контрола образаца за бирачка мјеста; пријем и контрола гласачких листића који су дистрибуисани из штампарије у складиште; пријем и даљња

²⁹ Буџетски захтјев за 2014. годину: 936.000,00 КМ; 2016. године тражено 950.000,00КМ ; 2017. године тражено 4000.000,00 КМ и у буџетском захтјеву за 2018. годину тражено 385.000,00 КМ.

дистрибуција транспарентних гласачких кутија и безбједносних печата; дистрибуција материјала за изборне комисије која је обављена у четири циклуса – два доставна и два повратна циклуса, и ускладиштење комплетног материјала у складишту Централне изборне комисије БиХ из којег је дистрибуиран изборни материјал у Главни центар за бројање гдје се вршило бројање непрбројаних гласачких листића.

5. ИНФОРМАТИЧКО-ТЕХНИЧКА ПОДРШКА

310. У 2018. години, с циљем унапређења изборног процеса извршена је надоградња апликација и софтвера који користи Централна изборна комисија БиХ: 1. Надоградња ЈИИС БиХ – Централни бирачки списак, 2. Дорада функционалности модула за унос и обраду резултата избора, и 3. Консолидација ЈИИС БиХ, израда репозиторија и ГЕО информационог система.

5.1 Надоградња ЈИИС БиХ – Централни бирачки списак

311. Централна изборна комисија БиХ у изборном процесу користи информатичке алате сублимиране у Јединствени изборни информациони систем БиХ ЈИИС-БиХ. Функционалности овог система се стално проширују увођењем нових и надоградњом постојећих модула система. Пројектом ”Надоградња ЈИИС БиХ – Централни бирачки списак“ иновiran је у техничком и технолошком смислу, процес добијања и обраде података из Централног бирачког списка (ЦБС) у реалном времену. Развијени су нови модули, односно, апликације и системска рјешења која то омогућују. Финансирање пројекта омогућено је кроз дугогодишње улагање дефинисано Пројектом ЈИИС БиХ.

312. Имплементирана је системска платформа која ће дохват података вршити аутоматизовано, сигурно и управљиво, изолирано од базе података, користећи веб сервисе³⁰. Апликација садржи 1. Интеграцијски модул, 2. Модул података и 3. Апликативни модул. Креирана апликација за вођење Централног бирачког списка је веб апликација са вишејезичном функционалношћу. Кроз форму приступа омогућен је избор вишејезичног окружења, као и јасна разграниченост приступа корисника.

The image shows a web browser window displaying a login form. The header of the page contains the text 'BOSNA I HERCEGOVINA' and 'CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO' on the left, and 'БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА' and 'ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА' on the right, followed by the logo 'CBS'. The main content area is mostly blank, with a login form titled 'Prijava' positioned in the bottom right corner. The form includes a dropdown menu for 'Jezik' set to 'Bosanski', a text input for 'Korisničko ime' containing 'admin', and another text input for 'Lozinka'. Below these is a checked checkbox labeled 'Zapamti korisničko ime' and a 'Prijava' button.

Слика 9. Форма за приступ

³⁰ Апликативно рјешење омогућава интеграцију у ЈИИС, као веб апликације или апликације које користе микро сервисе. Подаци који се уносе и обрађују путем апликативног рјешења су смјештени у властитој бази, док се заједнички контролни подаци налазе у централној бази (репозиторију). Комплетно рјешење подјелено у модуле у односу на функционалност и подручје примјене.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА		CBS		Prijevremeni 2019MUNIP1	
Izbori Kreiranje BS Raseljena lica Provjere u IDDEEA-i Šifarnici Administracija Izvještaji							
Statusi prenosa podataka (IDDEEA)							
Grupa Podataka	Šifra prepisa	Datum pokretanja WS	Datum završetka WS	Uspješno izvršenje importa	Vrijeme izvršenja importa	Broj slogova	
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2414	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 16:34:09	8158	
BIRACKA_MJESTA	2417	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 21:01:58	58563	
NOM_BIR_MJESTA	2416	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:59:32	5375	
IZBORNE_JEDINICE	2415	29.01.2019 00:00:00	29.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:57:44	173	
BIRACI	2413	25.08.2018 04:11:26	25.08.2018 04:11:28	☐			
BIRACI	2412	25.08.2018 04:00:06	25.08.2018 04:11:25	☐			
BIRACKA_MJESTA	2410	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:03:37	☐			
ULICE_SIF	2411	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:02:06	☐			
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2409	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:00:51	☐			
NOM_BIR_MJESTA	2407	25.08.2018 02:00:04	25.08.2018 02:00:31	☐			
Strana 1 od 7 (65 podataka) 1 2 3 4 5 6 7							

Слика 10. Административни дио – праћење онлајн преноса података

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА		CBS		Prijevremeni izbori za 9 općina - 005, 020, 030, 038, 057, 061, 084, 2019MUNIP1																																					
Izbori Biračka mjesta OIK Kreiranje BS Mobilni timovi Raseljena lica Mjesne zajednice Provjere u IDDEEA-i Šifarnici Administracija Izvještaji Ermin Kos Postavke																																											
Štampa biračkog spiska																																											
Izvještaji				Statusi izvještaja																																							
☐ Preliminarni birački spisak ☐ Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori) ☐ Izvod iz biračkog spiska za redovne birača za Brčko Distrikt (opći izbor) ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju lično ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju u odsustvu ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju putem pošte ☐ Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama ☐ Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasaju u DKP-a ☐ Spisak birača koji glasaju nepotvrđenim - kovertnim glasačkim				☒ Osveži																																							
Izborne jedinice: ☐ Označi sve ☐ 0 - IBI ☐ 000 - CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA ☐ 001 - VELIKA KLADUŠA ☐ 002 - CAZIN ☐ 003 - BIRAC ☐ 004 - BOSANSKA KRUPA ☐ 005 - BUŽIM ☐ 006 - KRUPA NA UNI				<table border="1"> <thead> <tr> <th>Izvještaj</th> <th>Datum pokretanja</th> <th>Status</th> <th>Poruka</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju putem pošte</td> <td>12.02.2019 23:28:52</td> <td>Završen</td> <td>[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama</td> <td>12.02.2019 09:55:11</td> <td>Završen</td> <td>[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20</td> </tr> <tr> <td>Spisak birača koji glasaju nepotvrđenim - kovertnim glasačkim</td> <td>12.02.2019 08:36:44</td> <td>Završen</td> <td>[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasaju u DKP-a</td> <td>09.02.2019 08:07:27</td> <td>Završen</td> <td>[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)</td> <td>05.02.2019 13:37:31</td> <td>Završen</td> <td>[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju lično</td> <td>05.02.2019 08:56:15</td> <td>Završen</td> <td>[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju u odsustvu</td> <td>05.02.2019 08:55:05</td> <td>Završen</td> <td>[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1</td> </tr> <tr> <td>Preliminarni birački spisak</td> <td>01.02.2019 22:48:27</td> <td>Završen</td> <td>[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0</td> </tr> </tbody> </table>				Izvještaj	Datum pokretanja	Status	Poruka	Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju putem pošte	12.02.2019 23:28:52	Završen	[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9	Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama	12.02.2019 09:55:11	Završen	[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20	Spisak birača koji glasaju nepotvrđenim - kovertnim glasačkim	12.02.2019 08:36:44	Završen	[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12	Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasaju u DKP-a	09.02.2019 08:07:27	Završen	[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0	Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)	05.02.2019 13:37:31	Završen	[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28	Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju lično	05.02.2019 08:56:15	Završen	[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8	Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju u odsustvu	05.02.2019 08:55:05	Završen	[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1	Preliminarni birački spisak	01.02.2019 22:48:27	Završen	[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0
Izvještaj	Datum pokretanja	Status	Poruka																																								
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju putem pošte	12.02.2019 23:28:52	Završen	[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9																																								
Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama	12.02.2019 09:55:11	Završen	[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20																																								
Spisak birača koji glasaju nepotvrđenim - kovertnim glasačkim	12.02.2019 08:36:44	Završen	[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12																																								
Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasaju u DKP-a	09.02.2019 08:07:27	Završen	[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0																																								
Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)	05.02.2019 13:37:31	Završen	[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28																																								
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju lično	05.02.2019 08:56:15	Završen	[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8																																								
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasaju u odsustvu	05.02.2019 08:55:05	Završen	[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1																																								
Preliminarni birački spisak	01.02.2019 22:48:27	Završen	[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0																																								

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori | Biračka mjesta OIK | Kreiranje BS | Mobilni timovi | Raseljena lica | Mjesne zajednice | Provjere u IDDEEA-i | Šifarnici | Administracija | Izvještaji

Biračke statistike

Birački spisak:*

Nivo vlasti:

Označi sve

000 - Nedefinisano-Brcko Distrik

100 - Općinski nivoi vlasti

200 - Skupština kantona

300 - Narodna skupština RS

400 - Parlament Federacije BiH

500 - Parlament BiH

Nivo izborne jedinice:

Označi sve

Izborne jedinice u kojima glasa:

Označi sve

0 - INI

000 - CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA

001 - VELIKA KLADUŠA

002 - CAZIN

003 - BIHAĆ

004 - BOSANSKA KRUPA

Izborne jedinice

Označi sve

005-BUŽIM

020-DOMALJEVAC - ŠAMAC

030-BOSANSKI PETROVAC

038-DOBOJ

057-DRVAR

061-RIBNIK

Izvještaji

Broj birača po opštinama i biračkim opcijama

Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i polu

Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i starosti

Broj birača grupisan po opštini i tipu birača

Broj birača grupisan po nivoima vlasti

Broj birača po biračkim mjestima

Broj birača koji glasaju putem pošte

Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka

Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka i izbornoj jedinici za koju glasaju

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori | Biračka mjesta OIK | Kreiranje BS | Mobilni timovi | Raseljena lica | Mjesne zajednice | Provjere u IDDEEA-i

Mjesne zajednice

Novo	Šifra	Naziv
	1000023	MZ "DOBRINJA A"

Šifra:

Naziv:*

Ćirilični naziv:

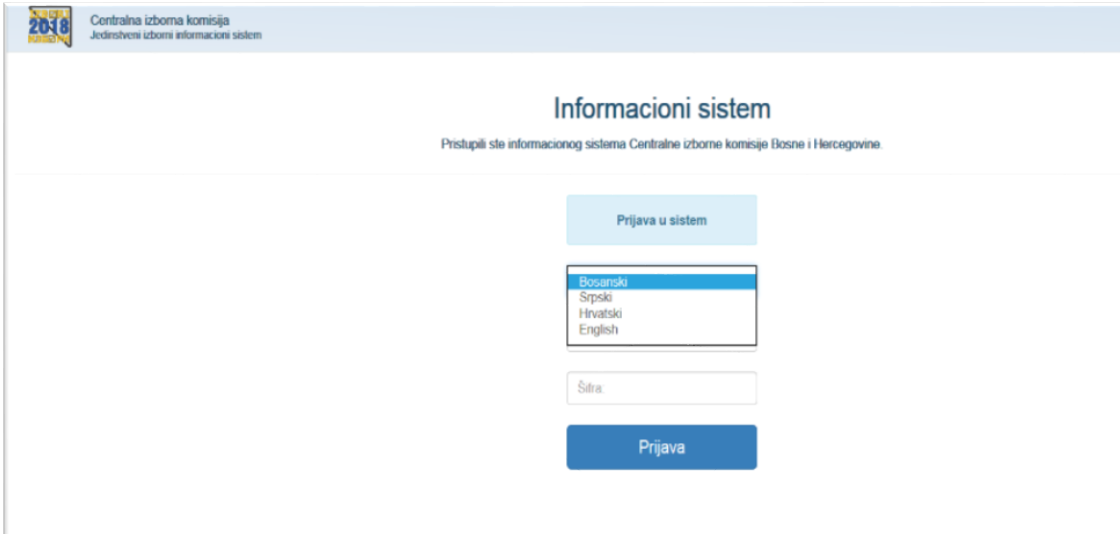
Nadređena jedinica:

Važi:

Слика 11. Графички прикази дијелова апликације

5.2 Дорада функционалности модула за унос и обраду резултата избора

313. Анализама урађеним у 2017. години које су се односиле на унос, обраду и контролу резултата избора указала се потреба за новим приступом техничкој обради резултата гласања на изборима.
314. Узимајући у обзир искуства са Локалних избора 2016. године која су се показала као добра, постојала је потреба да се иста логика примијени и за спровођење Општинских избора 2018. године. Централна изборна комисија БиХ донијела је Правилник о спровођењу избора који се односи на промјену процеса уноса и обраде резултата избора, а све у циљу бржег и транспарентнијег добијања резултата за Локалне изборе у БиХ 2016. Ова измјена у битноме захтијева редизајн и промјену функционалности неких модула ЈИИС БиХ због промјене пословног процеса, односно израду потпуно нових функционалности. У основу пројекат се односио на модул уноса података изборних комисија који представља јединствен унос резултата, њихову контролу, те утврђивање и потврђивање резултата, који укључује и извјештајни дио путем званичне веб странице Централне изборне комисије БиХ.
315. Главни циљ пројекта, који је реализиран уз финансијску подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ, био је израдити нови модул за унос података о резултатима избора који се спроводи у ОИК-ма, а као интегрални дио ЈИИС БиХ. Модул је морао да задовољи спровођење новог пословног процеса који јединствено третира унос резултата гласања са бирачких мјеста. Умјесто досадашња два круга уноса, први унос у ОИК-у који је провјераван само по једном типу валидацијске грешке, и други, контролни унос у Главном центру за бројање, интегрисан је само један унос који се контролише и потом валидује.
316. Пројекат је обухватио четири (4) модула: 1. Модул за унос резултата у ОИК-ма, 2. Модул за валидацију резултата у ОИК-има, 3. Модул за исправку резултата – ОИК и 4. Модул за главну контролу резултата са контролним бројањем.
317. Нове функционалности омогућавају онлајн приступ систему с могућношћу одабира језика за коришћење.

Centralna izborna komisija
Jedinstveni izborni informacioni sistem

Informacioni sistem

Pristupili ste informacionog sistema Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine.

Prijava u sistem

Bosanski
Srpski
Hrvatski
English

Šifra

Prijava

Слика 12. Приказ форме за приступ модулу

318. Након приступа ЈИИС БиХ омогућен је преглед уноса података на бирачким мјеста изборним комисијама, што укључује вријеме отварања бирачког мјеста, одзив на бирачком мјесту, вријеме затварања, те резултата са бирачког мјеста.

Ukupno biračkih mjesta	Broj završenih biračkih mjesta	Broj aktivnih biračkih mjesta	Broj biračkih mjesta koja čekaju da se aktiviraju
7	4	1	2

Broj biračkog mjesta	Naziv biračkog mjesta	Tip biračkog mjesta	Ukupno birača	Hyperlink
020A001	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	497	Pregled
020A002	DOMALJEVAC, HKC	Redovno BM	622	Pregled
020A003	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	602	Pregled
020A004	RA7IK	Redovno BM	308	Pregled

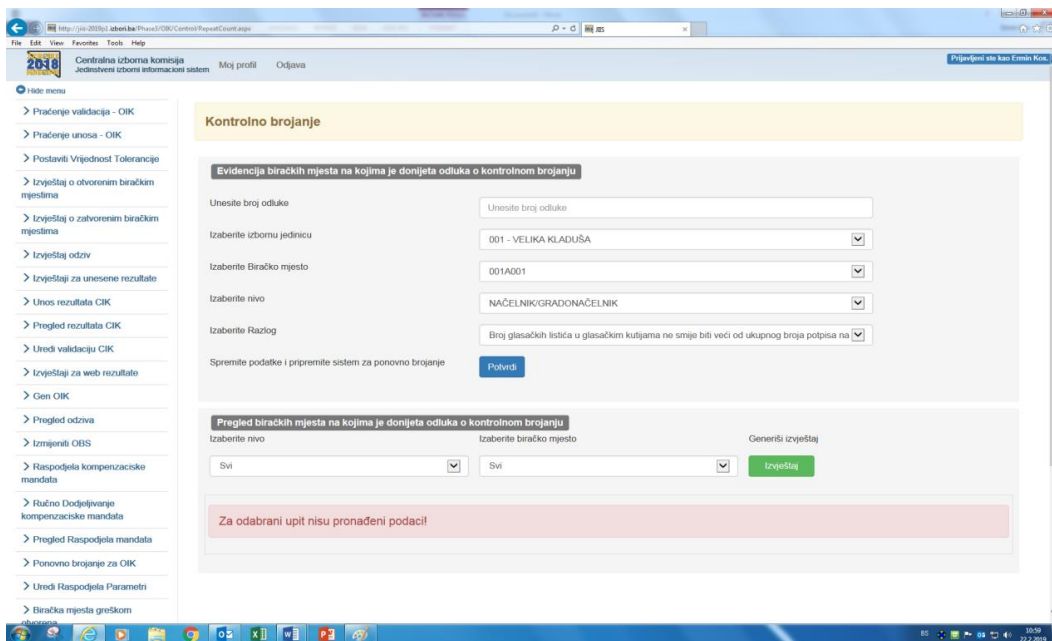
Слика 13. Форма за праћење уноса резултата

319. О свим подацима које су унијели корисници система, омогућено је праћење рада, времена и упоредбе унесених података како би се спријечило евентуално погрешно уношење и појачала тачност уноса података.

	OKK unos	OKK edit ili validacija
1) Ukupan broj potpisa na izvedu iz Centralnog biračkog spiska / Središnjeg biračkog popisa (red / redak 5 iz Obrasca za brojno stanje)	355	355
2) Broj glasačkih listića u glasačkim kutijama	355	355
3) Test tačnosti / točnosti red / redak 1 = red / redak 2; ako nisu isti upisati razliku	0	0
A) Nevažeći neoznačeni glasački listići	0	0
B) Nevažeći ostali glasački listići	3	3
C) Ukupan broj nevažećih glasačkih listića (red / redak A + red / redak B)	3	3
D) Ukupan broj važećih glasova	352	352
E) Ukupan broj svih glasačkih listića (red / redak C + red / redak D)	355	355

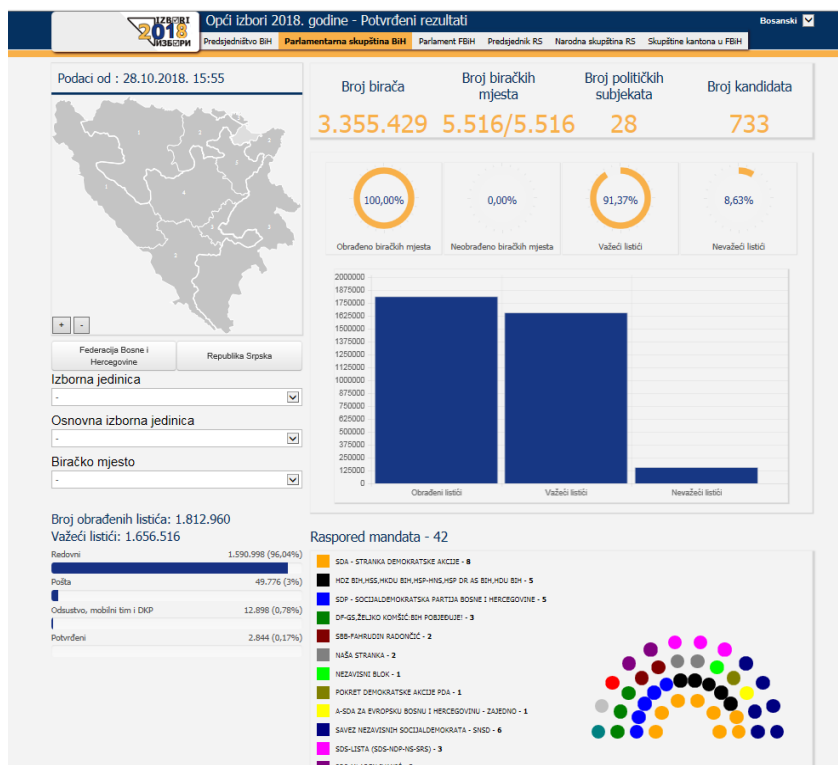
Слика 14. Форма за контролу унесених података

320. У случајевима гдје се за одређена бирачка мјеста контролом утврди да има неслагања у подацима, Централна изборна комисија БиХ омогућава ОИК-у да правилно утврди резултате на бирачком мјесту.

Слика 15. Форма за правилно обједињавање резултата на бирачком мјесту

321. Поред наведених функционалности омогућено је да сви унесени подаци буду обрађени и прилагођени за објаву на званичној веб страници Централне изборне комисије БиХ, те снимљени у одговарајућим садржајима у форматима doc, xls, xlsx, pdf и др. и дистрибуисани даље корисницима.

Слика 16. Приказ резултата

5.3 Геоинформациони систем (ГИС)

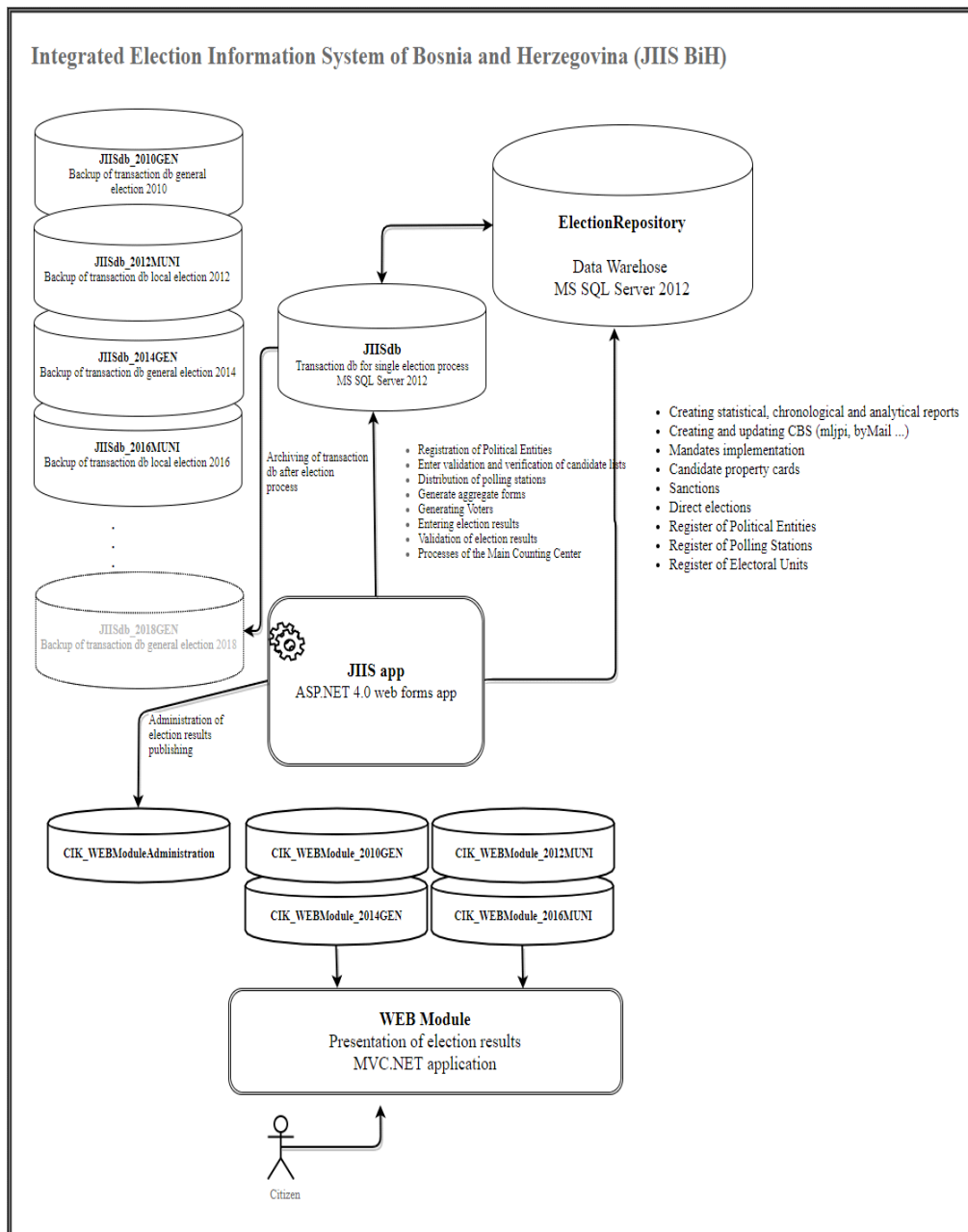
322. Централна изборна комисија БиХ обављајући послове из своје надлежности, који су дефинирани Изборним законом БиХ унапријеђује и подиже квалитет свог рада, користећи Јединствени изборни информациони систем (ЈИИС) који се допуњава новим компонентама. На основу планских докумената и обављене прелиминарне интерне анализе тренутног стања информационог система у оквиру Централне изборне комисије БиХ, потребно је било надоградити постојећи информациони систем са софтвером који омогућава визуелно праћење свих релевантних информација везано за изборне процесе а према географском елементима. Ова компонента представља геоинформациони систем (ГИС) и њена имплементација представља наставак реализације усвојеног пројекта ЈИИС, према утврђеном садржају и програму, а за потребе рада Централна изборна комисија БиХ. ГИС омогућава презентацију и праћење просторних информација на карти, што обезбјеђује нову, визуелну димензију анализе података – откривање узорака заснованих на географској локацији.
323. Процес спровођења избора због своје комплексности захтијева све доступне алате и информације, како би све активности биле спроведене прецизно и правовремено. Велик дио изборног процеса везан је уз географску локацију, од планирања изборних јединица, одређивања бирачких мјеста у односу на број и локацију бирача, обраде и објаве изборних резултата, све до анализе изборних резултата и праћење трендова кроз године.
324. Географске информације су неодвојив дио свих статистичких података. Географска подручја имају границе, називе и друге информације помоћу којих их је могуће лоцирати и повезати са статистичким информацијама. Та просторна веза посебно је важна за изборне податке.
- Карте, као начин презентације, најефикаснији су алат за визуелизацију просторних узорака. Када су пажљиво дизајниране и репрезентоване, оне представљају више од декоративног садржаја у статистичком приказу. Оне могу да помогну корисницима да лакше идентификују појаве, те јасније нагласе дистрибуцију узорака који нису уочљиви кроз табеларни приказ и дијаграме.
- Циљ пројекта је да се централизацијом свих изборних и просторних података, унапређењем ЈИИС модула и приступом просторним подацима других јавних институција, омогући презентација изборних података, интелигентна анализа и потпуно извјештавање, визуелизација путем онлајн интерактивне карте, као и едитовање и претраживање података.
- Из наведених разлога је и донешена одлука о набавци услуга софтвера Геоинформациони систем (ГИС) и након спроведеног поступка у складу са Законом о јавним набавкама су реализиране активности имплементација ГИС система изборног процеса (осим за Републику Српску), дорада постојећег ЈИИС система кроз имплементацију специфицираних модула и нових алата и спроведена потребна едукација корисничког и техничког особља.
- По захтјеву Централне изборне комисије БиХ за доставу потребних података (границе општина у Схапифиле формату и у ГК6 координатном систему/пројекцији, насељена мјеста у Схапифиле формату и у ГК6 координатном систему/пројекцији, орто-фото снимке за одређена подручја и др.), Централној изборној комисији БиХ су доставили тражене просторне и друге податке Агенција за статистику БиХ, Влада Брчко дистрикта БиХ – Одјелјење за просторно планирање и имовинско правне послове,

Федерална управа за геодетске и имовинско-правне послове и Град Мостар, а само тражене просторне податке није доставила Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске.

325. Успостава Геоинформационог система Централне изборне комисије БиХ је у јавном интересу, а да би се омогућило грађанству Босне и Херцеговине савремен и визуелизиран приступ информацијама изборних процеса у Босни и Херцеговини, потребно је да се утврди степен објаве просторних података на интернет страници Централне изборне комисије БиХ, како би се од институција који су власници достављених података тражила сагласност за јавну објаву. Ова активност захтјева и ново радно мјесто у Секретаријату Централне изборне комисије БиХ на којем би новозапослени управљао и одржавао Геоинформациони систем.

5.4 Консолидација ЈИИС БиХ, израда репозиторијума

326. Централна изборна комисија БиХ је у 2018. години провела пројекат ”Набавка софтвера за Геоинформациони систем“. Пројекат је имао двије компоненте, 1. ГИС и 2. Израда повезнице ГИСа и ЈИИСа. У исто вријеме указала се потреба и прилика да се у компоненти ЈИИС ураде активности које ће коначно отворити прилику за консолидацију ЈИИСа увођењем репозиторијума података везано за изборне процесе који нису искључиво трансакцијске природе, односно обједињавање резултата изборног циклуса.

Слика 17. Интегрисани изборни информациони систем БиХ (ЈИИС БиХ)

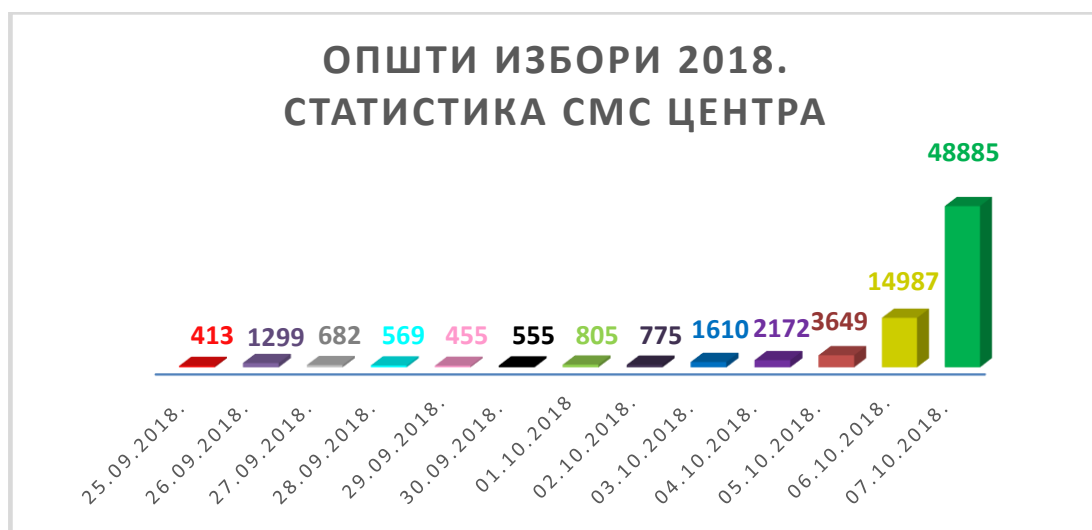
327. ЈИИС тренутно ради на начин да се сви пословни процеси ЦИК БиХ, укључујући процесе везане директно за изборе и оне који нису везани директно за изборе, а у надлежности су ЦИК БиХ, и активни су током неизборне године, извршавају на једној бази ЈИИСдб (транзакцијска база података). Заправо се база података ЈИИСдб треба користити само за спровођење једних избора и потом архивирати. Процеси који нису требали да буду у трансакцијској бази и нису директно били везани за спровођење избора су: вођење имовинских картона, имплементација мандата, спровођење посредних избора, бирачки одбори, евиденција санкција и Хага итд. На тај начин су правили ”загушење“ на трансакцијској бази, а у исто вријеме онемогућили креирање првенствено хронолошких, а потом и статистичких извјештаја. Да би се ово избјегло, конципиран је нови дизајн система (Слика 17) који се имплементирао кроз компоненту ГИС пројекта.

328. Пројектом је реализован репозиторијум података (Election Repository – ER) у којем се налазе архивски подаци избора и сви остали подаци који се креирају у процесима који нису дио трансакцијске базе, односно изборног процеса обједињавања резултата избора. Креиран је нови модул за управљање репозиторијем и реконектоване су апликације које раде над репозиторијем. Тиме је трансакцијски дио ЈИИС потпуно ослобођен осталих процеса и коначно омогућено извјештавање над дужом временском серијом архивских података изборних процеса.
329. У оквиру пројекта реализоване су сљедеће активности:
1. Архивиран ЈИИСдб и брисани непотребни објекти из базе ЈИИСдб (table, view, store процедуре, функције и тригери): од укупног броја сторе процедура 1444 избрисано 140; од 215 view -ова избрисано 207; од 266 табела избрисано 74; од 4 постојеће функције 1 избрисана
 2. Избрисани (truncate процедуре) сви подаци са ЈИИСдб (осим корисника како би се могли спроводити избори)
 3. Успостављен ER гдје се налази ЈИИСдб и напуњен са подацима избора: 2010, 2012, 2014, 2016, 2018. године.
 4. ER као извор изборних података за ГИС
 5. Имплементиран администрацијски панел за управљање Election Repository; креирање нових избора; управљати основним шифрарницима; покретање механизма за архивирање података
 6. Прилагођени модули ЈИИС-а за рад са Election Repository базом података: Модул за имплементацију и вођење мандата; Модул за имплементацију имовинских картона; Модул за спровођење посредних избора; Модул за имплементацију и вођење мандата за посредне изборе; Модул за санкције и Хаг; Модул за акредитовање посматрача
 7. Прилагођен, тестиран Веб модул за приказ изборних резултата за Опште изборе. Веб модул успјешно подржао објаву изборних резултата
 8. Постављање на продукцију измјена на ЈИИС-у и тестирање
 9. Испоручен обједињен source код ЈИИС.
330. Овим реализованим активностима пројекат је успјешно завршио, што је и потврђено спровођењем пријевремених локалних избора у 2019. години. Потребно је посебно напоменути да се активности на консолидацији требају да наставе како би Јединствени информациони систем дао пуну подршку изборном процесу и раду Централне изборне комисије БиХ.

5.5 Пробни избори (Dry run)

331. У сврху спровођења Општих избора 2018. године, Централна изборна комисија БиХ је 24. и 25.09.2018. године, према инструкцији коју је доставила свим изборним комисијама, организовала и спровела прве пробне (тестне) изборе. Пробни избори имали су за циљ тестирање свих функционалности апликације ЈИИС БиХ “Унос изборних резултата“, као и провјеру увезаности постојећих информатичких комуникацијских веза ГИК/ОИК–ЦИК БиХ. За тестирање апликације коришћени су тестни образци који су достављени свим изборним комисијама и са њих су уношени подаци у наведену апликацију.

332. Током тестирања изборне комисије између осталог извршиле су сљедеће радње: Унос корисника апликације и логовање; Отварање односно затварање бирачких мјеста и одзив бирача; Унос резултата гласања за све нивое за које су се спроводили избори; Отклањање валидацијских грешака у уносу резултата гласања; Штампање захтјева за отварање вреће ради правилног утврђивања резултата гласања као и других извјештаја.
- Такође су креирани кориснички налози (унос, контролор, супервизор). Креирани кориснички налози били су у употреби и на изборни дан. Након спроведених финалних пробних избора апликација ЈИИС БиХ “Унос изборних резултата“ била је у потпуности оперативна и спремна за активности на дан избора.
333. Након спроведених првих пробних избора, 01.10.2018. године одржани су финални пробни избори са почетком у 09:00 часова, а трајали су до 02.10.2018. са завршетком у 16:00 часова. Овом приликом је извршено свеобухватно тестирање Апликације за унос и обраду изборних резултата, а у чему је поред Контролора за унос и обраду изборних резултата Централне изборне комисије БиХ учествовало и особље и контролори изборних резултата основне изборне јединице у БиХ.
334. Укупан број упита за провјеру Централног бирачког списка на веб страници у 2018. години износио је 1.621.298.

Слика 18. Статистика СМС центра

335. Укупан број СМС порука за провјеру локације бирачког мјеста за Опште изборе 2018. године забиљежен у временском периоду од 25.09.2018. од 11:37h до 08.10.2018. до 00:00h је 76.856.

5.6 Графичка припрема документације

336. Централна изборна комисија БиХ је у 2018. години спроводила и активности графичке израде и припреме докумената, брошура, приручника, плаката, постера, лога Општинских избора 2018. године, гласачких листића, реклама, образаца, сертификата за изабране званичнике, Информативне кампање за Опште изборе 2018 (ТВ спотови, радио-

цинглови, рекламе) акредитација и других аката који су се углавном односили на послове на организацији и припреми материјала за Опште изборе 2018. године.

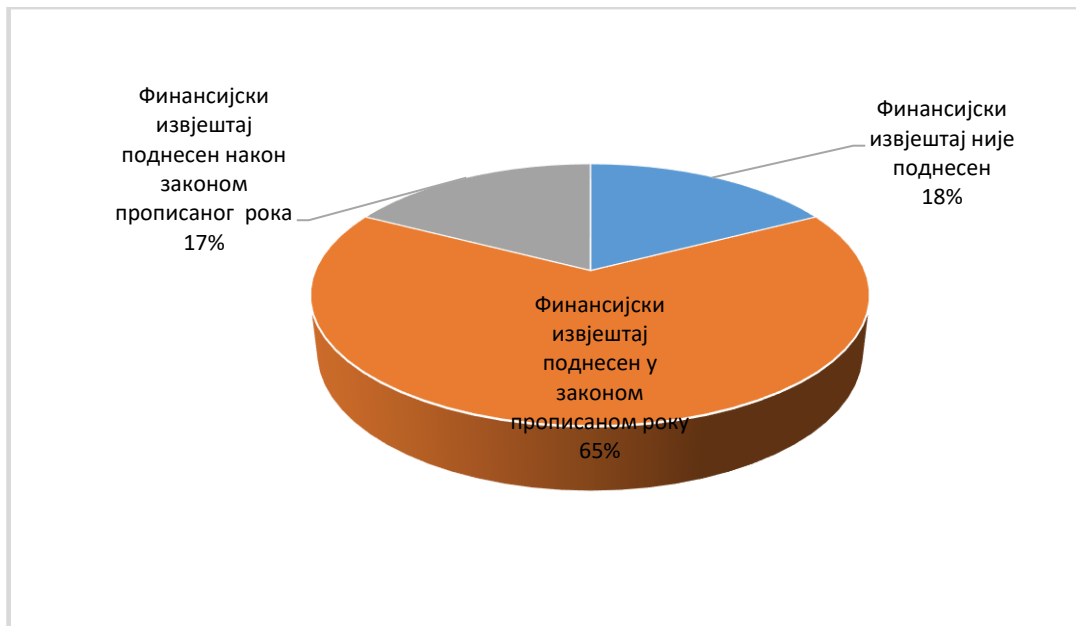
Слика 19. Илустрације и графичке припреме

6. ФИНАНСИРАЊЕ ИЗБОРНЕ КАМПАЊЕ

337. У складу с одредбама члана 15.1 став (1) Изборног закона БиХ и члана 12. став (2) Закона о финансирању политичких партија, све политичке партије и независни кандидати који су учествовали на Општим изборима 2018. године имали су обавезу да у року од тридесет дана од дана објављивања изборних резултата у “Службеном гласнику БиХ“ Централној изборној комисији БиХ поднесу финансијски извјештај за период од дана подношења пријаве за овјеру за изборе до дана овјере резултата избора (постизборни финансијски извјештај)³¹, односно до 6.12.2018. године.
338. На Општим изборима 2018. године учествовало је 69 политичких партија (58 самостално и 11 партија у коалицијама), 36 коалиција политичких партија и 34 независна кандидата.
339. Од укупно 69 политичких партија, које су учествовале на изборима, Централној изборној комисији БиХ постизборни финансијски извјештај је поднијело 57 партија³², што чини 82,61 % од укупног броја партија.
340. Финансијски извјештај није поднијело 12 политичких партија, што чини 17,39% партија које су учествовале на изборима.
341. У законом прописаном року (30 дана од дана објављивања изборних резултата у службеном гласнику БиХ) Централној изборној комисији Босне и Херцеговине постизборни финансијски извјештај поднијело је 45 политичких партија или 65,22%, док је 12 политичких партија извјештаје поднијело са закашњењем од 1 до 14 дана.

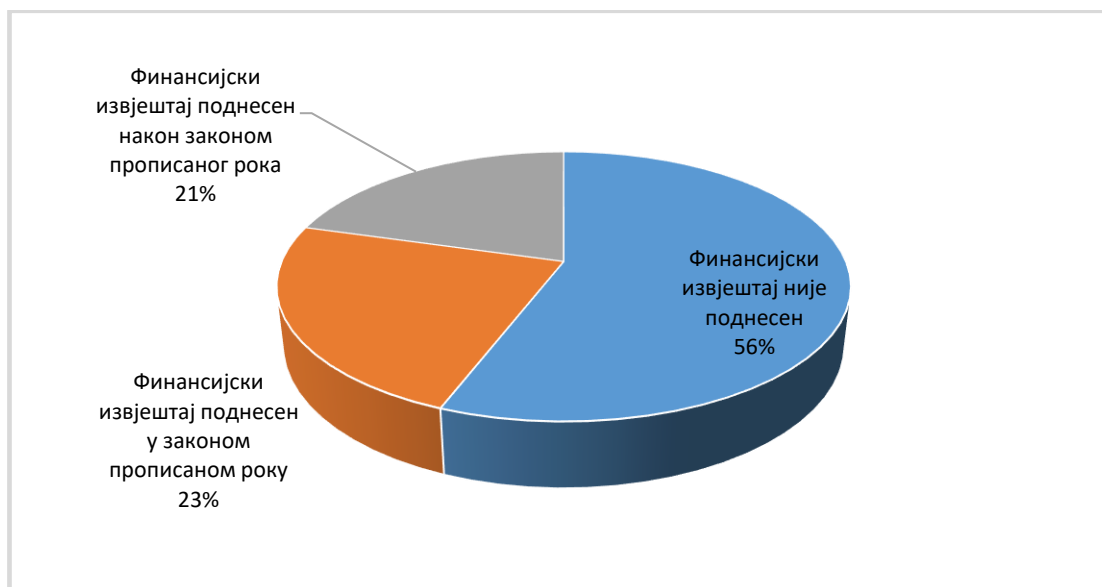
³¹ Постизборни финансијски извјештај садржи сљедеће податке: а) расположиву готовину политичког субјекта; б) све приходе и расходе, засноване на чланарини, транспарентним прилозима из иностранства, прилозима физичких и правних лица, прилозима у облику робе и услуга, приходима на властиту имовину и предузетничке активности, у складу с одредбама Закона о финансирању политичких партија, кредитима, позајмицама, донацијама, олакшицама, поврату новца, осталим материјалним трошковима и осталим изворима прихода; ц) идентитет лица или извора уплате и доприноса у натури, као и идентитет лица које је примило такву уплату која премашује износ од стотину (100) конвертибилних марака, заједно са датумом и износом такве уплате; д) укупан износ свих доспјелих дуговања и укупан износ исплата по сљедећим основама: трошкови штампања плаката и плакатирања, трошкови штампања предизборних огласа, прогласа, саопштења и сл. у јавним гласилима, трошкови организације и одржавања предизборних скупова и трошкови штампања, репродукције и слања предизборног материјала који се шаље бирачима; е) износ и врсту неизмирених дугова и обавеза које дугује подносилац извјештаја или које трећа лица дугују подносиоцу извјештаја, а у случају да су такви дугови и обавезе измирени за мањи износ од њиховог пријављеног износа или вриједности, и изјаву која се односи на околности и услове под којима су такви дугови или обавезе отписани.

³² Подаци су са даном 20.12.2018. године, када су дати на увид јавности, скупа са постизборним финансијским извјештајима које су политичке партије до тог дана поднијеле ЦИК БиХ.

Графикон 8. Графички приказ поднесених финансијских извјештаја политичких партија

342. Од укупно 34 независна кандидата који су учествовали на изборима, постизборни финансијски извјештај поднијело је 15 кандидата или 44,12%, док 19 кандидата, односно 55,88% извјештај нису поднијели³³.
343. У законом прописаном року (30 дана од дана објављивања изборних резултата у службеном гласнику БиХ) Централној изборној комисији БиХ постизборни финансијски извјештај поднијело је 9 кандидата, док је 6 кандидата извјештај поднијело са закашњењем 1–13 дана.

Графикон 9. Графички приказ поднесених финансијских извјештаја независних кандидата

³³ Исто као претходно.

6.1 Трошкови изборне кампање

344. У складу са чланом 15.1 став (1) тачка 4. Изборног закона БиХ трошкови изборне кампање су класификовани на: трошкове штампања плаката и плакатирања, трошкове штампања предизборних огласа, прогласа, саопштења и сл. у јавним гласилима, трошкове организације и одржавања предизборних скупова и трошкове штампања, репродукције и слања предизборног материјала који се шаље бирачима.

6.2 Лимит на трошкове кампање

345. За финансирање изборне кампање у складу са чланом 15.10 Изборног закона БиХ политички субјекти у оквиру законом прописаног лимита могли су да потроше 67.973.685,90 КМ, од чега политичке партије 59.455.478,60 КМ и независни кандидати 8.518.207,30 КМ.

346. Политичке партије које су Централној изборној комисији БиХ поднијеле постизборни финансијски извјештај исказале су трошкове изборне кампање у износу од 9.577.347,57 КМ.

347. Независни кандидати су у својим финансијским извјештајима пријавили трошкове изборне кампање у износу од 9.889,00 КМ.

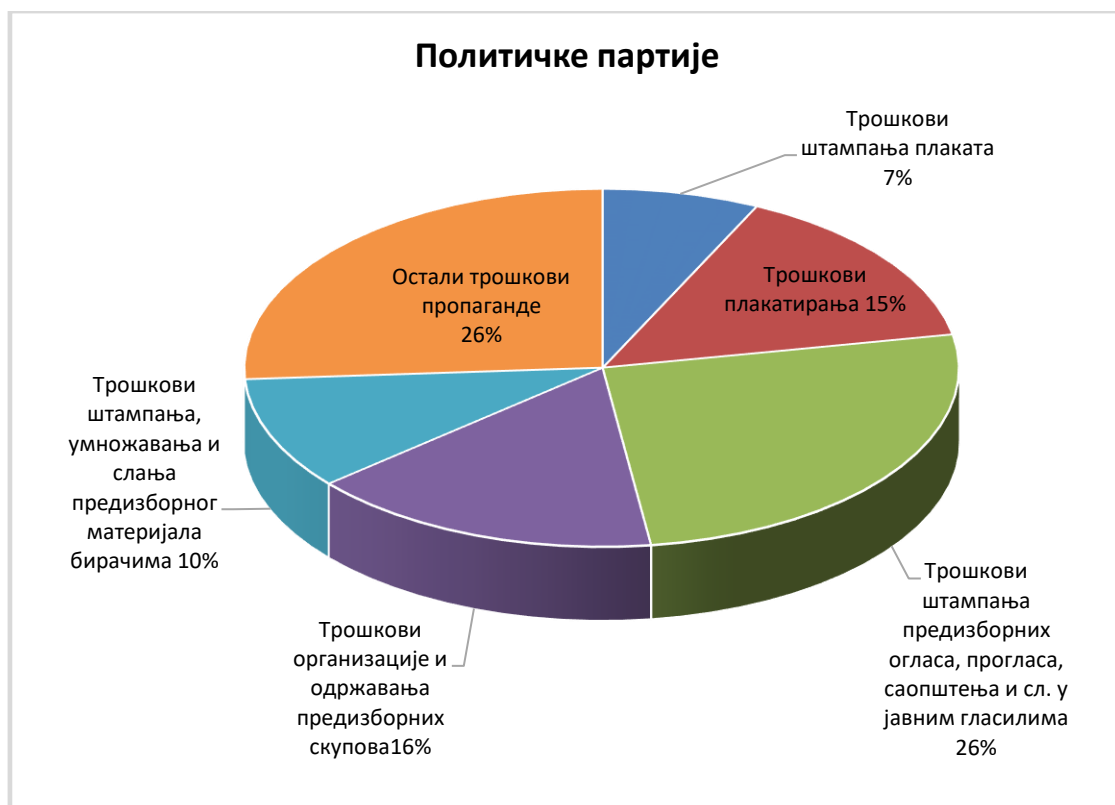
348. Увидом у податке о оствареним трошковима изборне кампање, које су исказале политичке партије у постизборним финансијским извјештајима, утврђено је да је једна политичка партија, *Српска демократска странка*, прекорачила лимит прописан у члану 15.10 Изборног закона БиХ за износ од 163.163,90 КМ.

6.3 Структура трошкова изборне кампање

349. Структуру трошкова изборне кампање политичких партија, које су поднијеле постизборни финансијски извјештај, чине:

Трошкови штампања плаката	677.785,29	7,08%
Трошкови плакатирања	1.430.829,95	14,94%
Трошкови штампања предизборних огласа, прогласа, саопштења и сл. у јавним гласилима	2.472.635,87	25,82%
Трошкови организације и одржавања предизборних скупова	1.528.907,04	15,96%
Трошкови штампања, умножавања и слања предизборног материјала бирачима	973.250,72	10,16%
Остали трошкови пропаганде ³⁴	2.493.938,70	26,04%
УКУПНО	9.577.347,57	100,00%

³⁴ Изборним законом БиХ није предвиђена категорија осталих трошкова. Служба за ревизију финансирања политичких партија ће, након што изврши контролу и ревизију постизборних финансијских извјештаја, у извјештајима ревизије навести налазе ревизије и дати мишљење у вези са поменутиим трошковима.

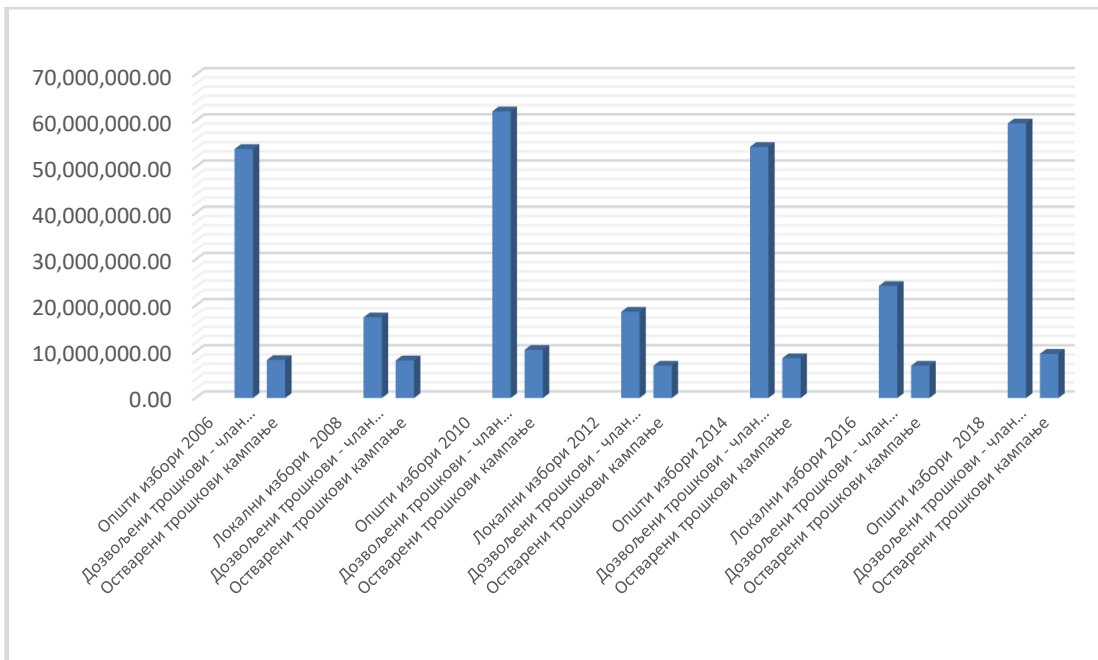
Графикон 10. Графички приказ структуре трошкова изборне кампање политичких партија

350. Трошкове изборне кампање у својим финансијском извјештајима пријавила су три независна кандидата у укупном износу од 9.889,00 КМ.

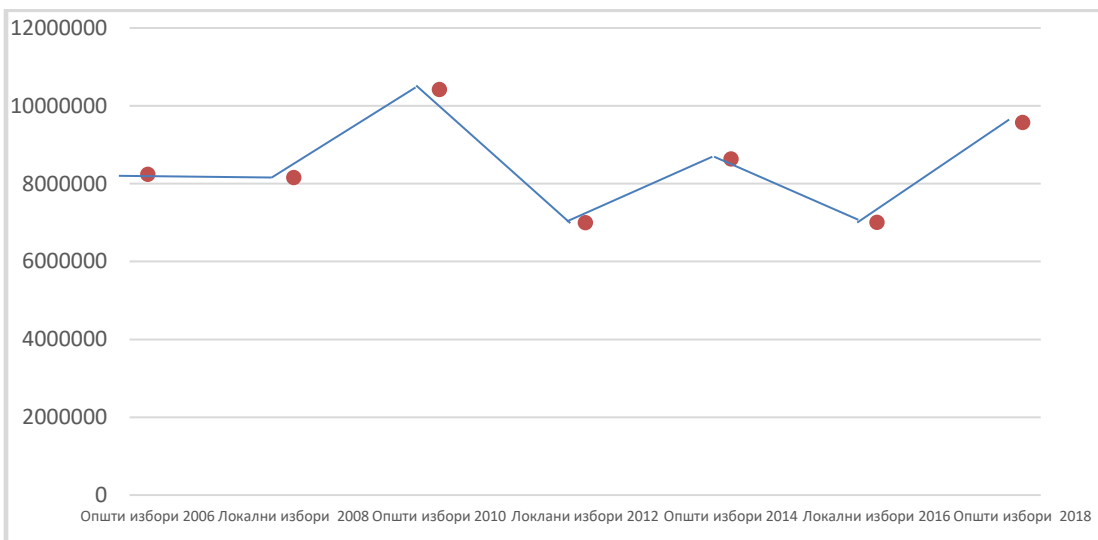
6.4 Упоредни преглед трошкова изборне кампање у периоду 2006–2018. година

351. За финансирање трошкова изборне кампање, за изборе који су проведени 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016. и 2018. године, политичке партије су утрошиле средства у износу од **59.024.914,95 КМ.**

352. За финансирање кампање за Опште изборе 2006. године политичке партије су утрошиле средства у износу од 8.236.564,58 КМ, финансирање кампање за Локалне изборе 2008. године 8.156.606,92 КМ, финансирање кампање за Опште изборе 2010. године 10.423.425,31 КМ, финансирање кампање за Локалне изборе 2012. године 6.994.309,42 КМ, за финансирање кампање за Опште изборе 2014. године 8.632.256,37 КМ, за Локалне изборе 2016. године 7.004.404,78 КМ и према подацима из финансијских извјештаја политичких партија, које су поднијеле извјештај, за финансирање изборне кампање за Опште изборе 2018. године утрошено је 9.577.347,57 КМ.

Графикон 11. Графички приказ трошкова изборне кампање у периоду 2006–2018. године

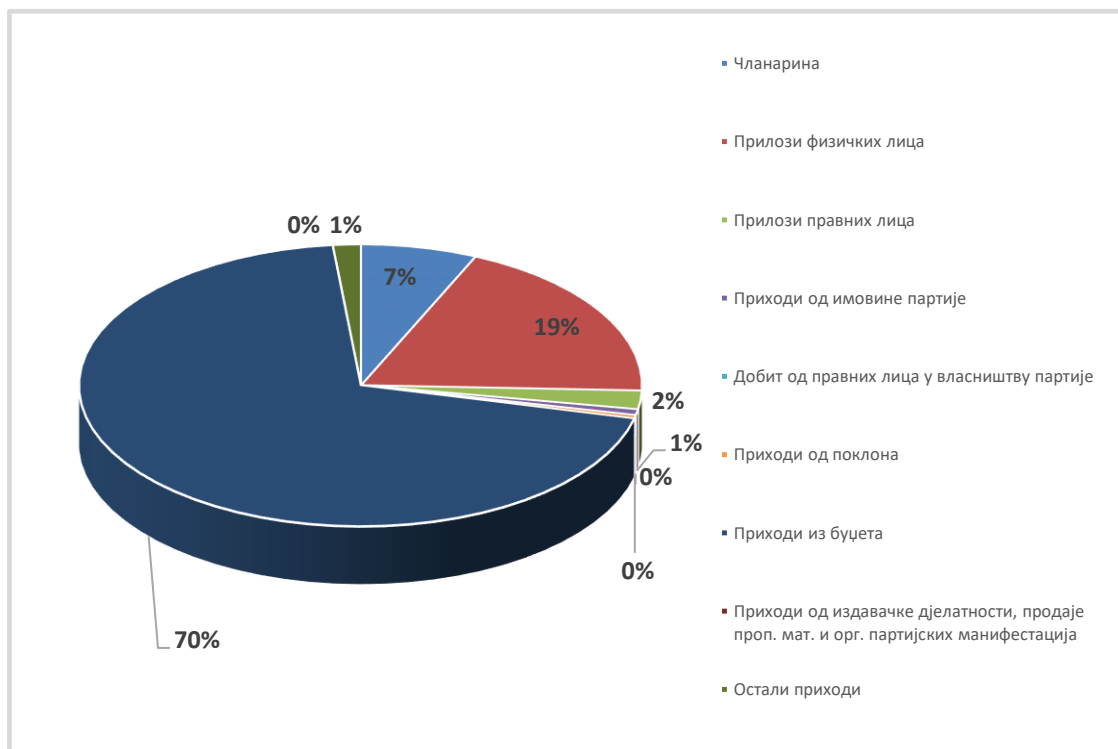

Графикон 12. Тренд трошкова изборне кампање у периоду 2006–2018. године

6.5 Извори финансирања политичких партија

353. У периоду од дана подношења пријаве за овјеру за изборе до дана овјере резултата Општих избора 2018. године политичке партије су у финансијским извјештајима исказале укупне приходе у износу од 15.660.190,23 КМ, чију структуру чине

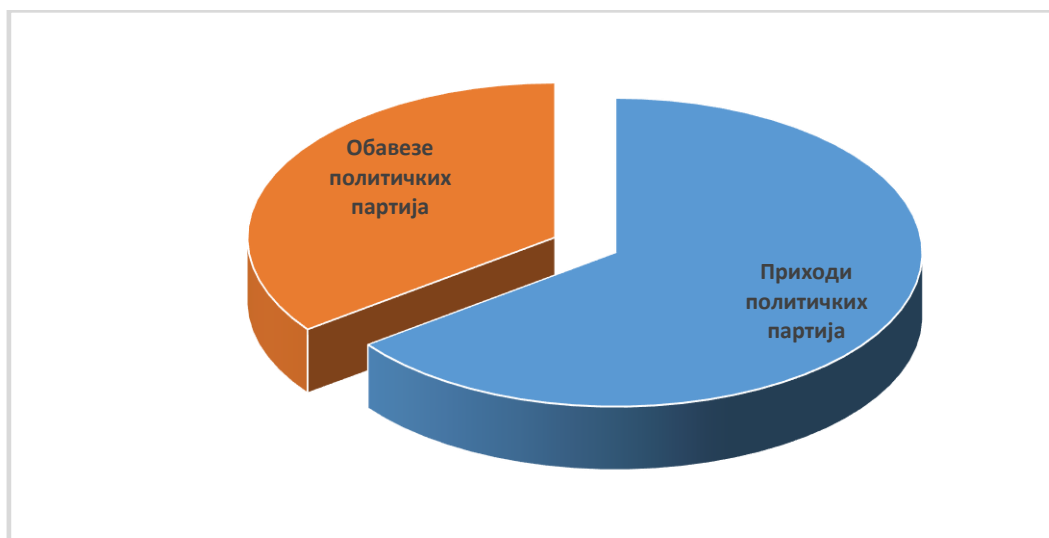
Чланарина	1.041.103,14	6,65%
Прилози физичких лица	2.964.127,30	18,93%
Прилози правних лица	333.150,00	2,14%
Приходи од имовине партије	104.846,66	0,67%
Добит од прав. лица у власништву партије	0,00	0,00%
Приходи од поклона	60.595,59	0,39%
Приходи из буџета	10.904.095,82	69,63%
Приходи од изд. дјелатности, продаје проп. материјала и орг. страначких манифестација	0,00	0,00%
Остали приходи	250.271,72	1,60%
УКУПНО	15.660.190,23	100,00%

Графикон 13. Графички приказ извора финансирања политичких партија

354. Истовремено, политичке партије су на дан извјештајног периода (06.11.2018. године) исказале обавезе у износу од **8.507.198,04 KM**.
355. На основу података из финансијских извјештаја политичких партија, у овом извјештајном периоду партије су се финансирале из властитих извора (прихода политичких партија) у проценту од 64, 83 %, док су за финансирање користиле туђе изворе (обавезе политичких партија – зајмови, лизинг, добављачи, обавезе према

запосленим и сл.) у проценту од 35,17 %, као што је представљено на наредном графикону.

Графикон 14. Однос прихода и дугова политичких партија

356. Политичке партије и независни кандидати су у складу са чланом 4. став (2) Правилника о пријави и условима за овјеру политичких субјеката за учешће на Општим изборима 2018. године ("Службени гласник БиХ", број 29/18) отворили трансакцијске рачуне са којих су уплатили таксу за овјеру и исти рачун су били обавезни намјенски користити за изборну кампању током Општих избора 2018. године.

7. ПОТЕШКОЋЕ И ИЗАЗОВИ КОЈИ СУ ВЈЕШТАЧКИ ПРОИЗВЕДЕНИ ДА БИ СЕ ОТЕЖАЛО СПРОВОЂЕЊЕ ОПШТИХ ИЗБОРА 2018. ГОДИНЕ

357. Централна изборна комисија БиХ је током процеса припреме и спровођења Општих избора 2018. године била изложена великом притиску који је имао за циљ дискредитацију изборног процеса у Босни и Херцеговини. Овај притисак био је понајвише вршен од стране политичких партија, затим медија, чланова академске заједнице, невладиних организација, па и самих бирача. Ова институција у медијима се означавала као једина одговорна за „неповјерење јавности у изборни процес у БиХ“ иако су подузете све активности како би Општи избори 2018. године били одржани.
358. Цијели процес припрема те спровођења избора су обиљежили континуирани напади на ову институцију понајвише од стране медија који су пласирали у јавност низ различитих дезинформација и потпуних лажи о раду Централне изборне комисије БиХ. У јавности су пласиране неосноване информације о наводном мијешању руских ИТ стручњака у изборни процес у БиХ, а затим и лажне вијести о нестанку 35 тона папира за штампање гласачких листића из складишта Централне изборне комисије БиХ.
359. Иако је чланом 2.1 став Изборног закона БиХ прописано да су сви органи власти на свим нивоима и званичници у Босни и Херцеговини и дипломатско-конзуларним представништвима БиХ обавезни да помажу органима надлежним за спровођење избора, организацију и спровођење ових избора обиљежило је и некоректно и ванинституционално дјеловање неких институција.
360. Директор Агенције за заштиту личних података у Босни и Херцеговини више пута је иступао у медијима са наводима везаним за одговорност Централне изборне комисије БиХ због недовољног подузимања активности на спрјечавању злоупотреба и манипулација које се односе на промјену “бирачке опције”. Све активности око промјене бирачке опције и поступак вођења Централног бирачког списка и уписа бирача у исти Централна изборна комисија БиХ спроводи у складу са одредбама поглавља 3. Изборног закона БиХ - Бирачки списак, те Правилника о употреби и изради извода из Централног бирачког списка због чега изношење оваквих паушалних и неоснованих тврдњи знатно утјече на дезинформирање јавности и не доприноси организацији фер и поштених избора. Током припрема и спровођења Општих избора 2018. године Централна изборна комисија БиХ документовала је и доставила Тужилаштву БиХ на даљње поступање све случајеве везане за злоупотребу бирачке опције.
361. Амбасадор БиХ у Норвешкој Недим Макаревић сматра да је Централна изборна комисија БиХ направила низ пропуста приликом регистрације бирача за гласање путем поште што је резултирало великим бројем одбачених пријава. Централна изборна комисија БиХ провела је *кампању Упис бирача у Централни бирачки списак* која је имала за циљ да се бирачи који гласају изван БиХ упознају са начином и роковима за пријаву за гласање изван БиХ. За потребе кампање уписа бирача у Централни бирачки списак израђени су ТВ спотови и радио-цинглови, те се штампани огласи у дневној штампи, у терминима највећег тиража. У посљедња два изборна циклуса израђен је промотивни видео-материјал за ову категорију бирача, са

детаљним објашњењем бирачима како се пријавити да би гласали путем поште, те начином на који се попуњавају пријавни обрасци (ПРП 1 и ПРП 2), који је постављен на веб страницу институције.

362. Доста пажње изазвале су изјаве директора Агенције за идентификациона документа, евиденцију и размјену података Арифа Нанића о великој разлици у броју особа које се налазе на Централном бирачком списку и броју особа које имају важећу личну карту. С обзиром да се Централни бирачки списак формира на основу низа евиденција које воде надлежни органи, да број особа овиси о ажурности и тачности података тих органа те да велики број грађана Босне и Херцеговине који имају право гласа не живе у Босни и Херцеговини није могуће ставити знак једнакости између броја особа које се налазе на Централном бирачком списку и броја особа са важећом личном картом.
363. Социјалдемократска партија Босне и Херцеговине и Савез за бољу будућност БиХ поднијели су дана 06.10.2018. године Централној изборној комисији БиХ потпуно идентичне захтјеве за одгађање избора усљед непостојања законских услова за спровођење избора. Као образложење својих захтјева, између осталог, наводе да на локацијама појединих бирачких мјеста односно у цијелим изборним јединицама нису спроведене процедуре именовања бирачких одбора у складу са одредбама члана 2.19 Изборног закона БиХ, односно да није испоштован рок од 30 дана прије одржавања избора, у којем року је требало именовати предсједника, чланове и замјенике бирачких одбора; те да није познато по којим критеријима је извршено именовање замјенских чланова, нити је осигурано право на приговор.
364. С обзиром да су политички субјекти именовали 12.064 мање предложених кандидата у односу на потребан број, а да је ове изборе карактерисао и велики број одустанака (10.641) од којих велики број уочи или на сам Дан избора, изборне администрације суочиле су се са великим проблемима приликом именовања чланова бирачких одбора. С обзиром да странке нису предложиле довољан број кандидата, да су кандидати политичких партија одустајали од рада у бирачким одборима, Централна изборна комисија БиХ и изборне комисије морале су учинити велике напоре како би се бирачки одбори попунили у потпуности те на тај начин осигурали услови за одржавање избора.
365. Паралелно са организацијом Опшних избора 2018. године Централна изборна комисија БиХ је припремала и одлуку на основу које се требала утврдити структура и број делегата у Дому народа Парламента Федерације БиХ. С обзиром да Парламент Босне и Херцеговине није поступио по одлуци Уставног суда Босне и Херцеговине³⁵ и у року од шест мјесеци донио измјене и допуне, Изборног закона БиХ, између осталих, и члана 20.16А којим је било прописан број и структура делегата у Дому народа Федерације БиХ по кантонима, Централна изборна комисија БиХ је у складу са својим надлежностима приступила припреми и доношењу ове одлуке. Ова активност привукла је велику пажњу, а Централна изборна комисија БиХ је ради овога прозивана и за „државни удар“, тражена је и њихова смјена, а неки од чланова су због ове одлуке добили и кривичну пријаву.

³⁵ Рјешењем Уставног суда БиХ објављеном у Службеном гласнику БиХ број: 54/17 од 28.07.2017. године одредбе члана 20.16А став (2) тачке а. до ј. Изборног закона БиХ, престале су да важе од 29.07.2017. године.

366. Федерални завод за статистику, у два наврата, Централној изборној комисији БиХ достављао је “обавезујуће” стручно мишљење о тумачењу статистичких података, а који се односе на попис становништва у Босни Херцеговини иако такво мишљење Централна изборна комисија БиХ није тражила. Наведеним мишљењем овај завод износи низ разлога због којих би Централна изборна комисија БиХ требала да примјењује Попис из 1991. године намећући Централној изборној комисији БиХ мишљење да приликом доношења одлуке о избору делегата у Дом народа Парламента Федерације БиХ, Централна изборна комисија БиХ мора примјењивати Попис из 1991. године иако је доношење ове одлуке искључиво у надлежности Централне изборне комисије БиХ. Током припреме одлуке накнадно су затражени подаци од Федералног завода за статистику о укупном броју становника и националном изјашњавању у Федерацији Босне и Херцеговине, по кантонима, а према Попису из 1991. године али ове податке Федерални завод за статистику није доставио у оној форми која би могла бити корисна за потребе Централне изборне комисије БиХ због чега је Централна изборна комисија БиХ морала да користи податке из својих евиденција израђених од стране Мисије ОЕБС-а у Босни и Херцеговини и Уреда Високог представника за Босну и Херцеговину.
367. Скупштина Босанско – подрињског кантона на 16. ванредној сједници одржаној 06. новембра 2018. године, донијела је неколико закључака о спровођењу Устава Федерације Босне и Херцеговине о заступљености представника конститутивних народа из кантона у Федерацији Босне и Херцеговине у Дому народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине којима одбацује приједлог Централне изборне комисије Босне и Херцеговине о примјени Пописа из 2013. године при избору делегата у Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине, тражећи да се у случају доношења одлуке на основу Пописа из 2013. године утврди одговорност ове институције, да се од Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине затражи смјена Централне изборне комисије Босне и Херцеговине, те да се од Тужилаштва Босне и Херцеговине затражи истрага о раду ове институције уз напомену да у случају примјене овога пописа ова скупштина неће извршити избор делегата у Дом народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине.
368. Потпредсједници Федерације Босне и Херцеговине Милан Дуновић и Мелика Махмутбеговић дана 19. новембра доставили су Централној изборној комисији БиХ **упозорење** којим су осим навода везаних за аргументе везане за потребу примјене Пописа из 1991. године приликом доношења одлуке о попуни Дома народа Парламента ФБиХ навели да би свако друго рјешење било чин рушења уставног поретка Федерације БиХ, а због чега ће они бити приморани подузети мјере у циљу заштите истог.
369. Чланом 2.9 Изборног закона БиХ прописано је да је Централна изборна комисија БиХ независан орган који подноси извјештај непосредно Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и чије овласти из ње произилазе. Ванинституционалним дјеловањем те отвореним пријетњама вршен је директан утјецај на процес доношења одлука ове институције те угрожена и онемогућавана независност у раду.
370. Иако је одлука донијела доста контраверзи важно је напоменути да би недоношење ове одлуке довело до блокаде рада институција у Босни и Херцеговини с обзиром да Парламент Босне и Херцеговине у прошлом сазиву није поступио по одлуци Уставног суда Босне и Херцеговине и донио Закон о измјенама и допунама Изборног закона

БиХ, да потребне измјене и допуне не би могао донијети Парламент Босне и Херцеговине у новом сазиву јер није било могуће формирати нови сазив Дома народа Парламента БиХ, да то не може ни учинити нити нови сазив Представничког дома и стари сазив Дома народа јер према мишљењу ОХР-а, у неким ранијим случајевима, након што се одрже нови избори и потврде резултати избора „стари“ Дом народа нема више демократски мандат за доношење закона те да то може учинити само нови дом.

371. Исправност ове одлуке у односу на Упутство о измјени и допунама Упутства о поступку спровођења посредних избора за органе власти у Босни и Херцеговини обухваћених Изборним законом Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 91/18) потврдио је и Уставни суд БиХ својим одлукама, број У - 24/18, У-1/19 и У-3/19 из марта 2019. године, којим је одбацио захтјеве као недопуштене како је и образложено у параграфу 292 точка 2 овог извјештаја.
372. Иако је Централна изборна комисија БиХ била изложена низу неоснованих напада, те; није добила потребну подршку у раду, ова институција успјешно је спровела све активности везане за спровођење Општих избора 2018. године. Као потврду свога успјешног рада наводимо чињеницу да је Суд БиХ поступајући по жалбама на одлуке ове институције у 99,63 % случајева потврдио одлуке Централне изборне комисије БиХ, затим оцјену посматрачке мисије ОЕБС/ОДИHR-а која је оцијенила да је Централна изборна комисија БиХ углавном испунила своје основне задатке и адекватно спровела изборе, иако је радила у окружењу сталних критика и навода који се односе на техничке аспекте избора те суочавања са изазовима због недовољног буџета и броја упосленика.

8. ЗАКЉУЧАК

373. Као и у претходном периоду Централна изборна комисија БиХ жели да препоручи да је у наредном периоду неопходно посветити пажњу даљем унапређењу изборног законодавства уз активан ангажман њених чланова, у раду двије Интерресорне радне групе (Интерресорне радне групе за измјену и допуну изборног законодавства и Интерресорне радне групе за увођење нових технологија у изборни процес у Босни и Херцеговини) који би својим знањем и искуством могли да допринесу давању препорука за усвајање квалитетних законских рјешења.

374. **Препоруке за унапређења изборног законодавства и изборног процеса ће бити шире елабориране у Извјештају о спровођењу закона из надлежности Централне изборне комисије БиХ у 2018. години који ће бити достављен Парламентарној скупштини БиХ.**

Број: 04-2-07-10-461-1/19

Предсједник

Сарајево, 29.05.2019. године

Бранко Петрић